

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2020 / 07 FİYATI: 9 TL

Atatürk'ü Anlamak

Yahya Aksoy'un yazısı 14. sayfada.

Cengiz Özakncı: **Ayasofya ve Atatürk** s. 6

Kaya Boztepe: **İzmir'e Yapılan Haksızlık ve 3 Kılıç Hikayesi** s. 37

Cihangir Dumanlı: **Montrö Türkiye'nin Güvenliğini Sağlar** s. 43

Ömer Dedeoğlu: **Salgın ve İnsan** s. 64

Tekin Özerterem: **Tanrılar ve İnsanlar** s. 86

Öğüt Yazman: **Korona Sonrası Küresel Politik Ekonomi** s. 59

Necef Uğurlu: **George Floyd'dan Columbia Üniversiteleri Protestolarına Paul Revere Williams'a Yolculuk** s. 72

“Her doğru davranışım içimi aydınlatan ışığı canlı tutmam anlamına geldi. Ve bunun verdiği güçle karanlığı arkasına alarak yola çıkanları: ‘Aydınlık Olmalı Bizim Yolumuz, Karanlık Değil!’ diyerek bir şekilde yaşamım boyunca uyarmaya çalıştım. Koşulların zorluğuna, ağırlığına karşı görevini, mesleğini, sevgisini ve de ytreğini ortaya koyan Cumhuriyetimizin ilk öğretmenlerinin anılarına saygıyla...

BÖTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

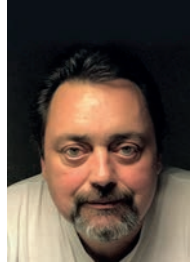
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 25 / 06 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Bir Tutam “Yaşamak”*Dr. Ufuk Akyol***6****Ayasofya
ve Atatürk***Cengiz Özakin***14 Atatürk’ü Anlamak***Yahya Aksoy***17 Atatürk’ün Ateşle İmtihanı***Yaşar Öztürk***23 Ali Rıza Hükümeti Ulusal
Örgütleri ve Amaçlarını
Aklınca Sorgulamaya
Çalışıyor!***Cengiz Önal***28 Hakimiyeti Milliye Yazıları****30 Şükran Cin Kurtel****31 Atatürk ve Şakir Zümre***A. Erdem Akyüz***37 Üç Kılıç Hikayesi***Kaya Boztepe***43 Montrö Türkiye’nin
Güvenliğini Sağlar***Dr. Cihanşir Dumanlı***47 Kurtuluş Savaşı’nın Eğitim
Programı***Zeki Sarıhan***53 Televizyon Ekranı***Bağışlamaz Mete Akyol***59 Korona Sonrası Küresel
Politik Ekonomi***Dr. Öğüt Yazman***64 Salgın ve İnsan***Ömer Dedeoğlu***70 Maskelerinizi Çıkarın!***Nuray Bartoschek***İÇİNDEKİLER****72 George Floyd’dan Paul
Revere Williams’a Yolculuk**
*Neccef Uğurlu***79 Yeni Normalleşme Sürecinde
Kaygılarımız***Prof. Dr. Kerem Doksat***83 Ölüm Korkusu İçinde Spor**
*Metin Gören***86 Tanrılar ve İnsanlar**
*Dr. Tekin Özertem***91 Enerji Üretimi, Sera Gazı
Salımları ve Karbon Ayak İzi**
*Necdet Pamir***95 1916 Yılındaki Kop Dağı
Savunması***Gürbüz Evren***99 Ruhi Su****100 Başkasının Zararına
Sevinmenin Gizli Hazzı**
*Sabriye Aşır***106 Holzkirchen İzlen Şen Toker****111 Tarık Buğra ve “Oğlumuz”**
*Demir Aytaç***117 Sosyal Sermaye** *Barbaros Eneç***122 Bir Masal Kitabının
Bitmeyen Masalı** *Konur Ertop***128 II. Viyana Kuşatması**
*Erhan Kanyılmaz***135 Kadim Mısır Uygarlığı Tanrı
ve İnanç Sistemi** *Berk Yüksel***141 Güzeller Kadersiz Olmuş**
*Mehmet Ünver***147 Neler Olmuyor ki Dünyada**
*Sezin San Sungunay***4 Beni Hatırlayınız****42 İlk Dersimiz Türkçe****78 Gözün Sözü****82 Bilginizi Denetleyin****151 Çözümler****152 Yarının Büyükleri****154 Bulmaca****156 Satranç****158 Bize Gönderilen Kitaplardan****160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Bir Tutam “Yaşamak”

Ben henüz küçük bir çocukken, televizyon yayını da, aynı benim gibi, emekleme dönemindeydi ülkemizde. Haftanın bazı günleri, birkaç saat yayın yapılır ve bayrak töreniyle kapanış olurdu. Rahmetli babacığımın da bir röportaj programı olmasına rağmen o yaşında, daha çok, daha sonra rol de aldığım, şimdilerde Bütün Dünya'mıza yazılarıyla onur veren Tekin Özertem'in hazırladığı “Bizim Sokak” veya “Pilli Bebek” gibi çocuk programlarını seyredirdim. Biraz büyüdüğümde ise “Bonanza” ve “Uzay Yolu” gibi dizileri de kaçırmamaya çalışırdım.

Ancak, adını hatırlayamadığım bir dizi daha vardı ki, bana yaşamımı şekillendirecek bir ilham vermişti: Dizide, bir piyango şirketinde çalışan baş karakter, kazanan biletin sahibini buluyor ve önce, ona içinde beş bin dolar nakit bulunan bir zarf vererek o ayki çekilişi kazandığını müjdeliyordu. Talihli sevinç içinde havalara zıplayıp, etrafındakilere sarılırken de, sanki bir sorun varmış gibi “Durun durun!” diyor ve asıl ikramiyenin yazılı olduğu çeki veriyordu. Çoklu milyon dolarları gören talihli ise bu kez aklını kaybedercesine seviniyordu.

Beni ise sadece buraya kadar olan hikaye ilgilendiriyordu. İnsanları

böylesine mutlu edebilecek bir işim olmasını istiyordum. Dizideki o adama çok ama çok imreniyordum.

Yıllar sonra doktor olurken, aklımda insanları böylesine mutlu eden dizideki o adam vardı. “Tehlikeyi atlattı, oğlunuz iyileşecek.” diyecektim. “Annenizin ameliyatı çok başarılı geçti, artık kurtuldu.” diyecektim. “Babanız bir kalp krizi geçirdi ama şimdi iyi, korkmayın.” diyecektim. İnsanlar sevinç içinde sıçrayacak, boynuma atlayacak, ben de onlara sarılıp mutluluklarımı paylaşacaktım.

Öyle bir hayat yok! böyle bir dünya yok! Yaşam dizilerdeki gibi geçmez; öğrendim. Hayalimdeki cümleleri de kurabildim, beraber de sevinebildim insanlarla ama, “Maa-lesef...” de dedim, “Kurtaramadık...” da dedim, Hiçbir şey demeden sadece göz göze gelerek de verdim kötü haberi, “Ama, ama bizim hayallerimiz vardı.” diyen annelerin göğsümde ağlaması için de sarıldım onlara.

Yaşam ne sadece iyi yönünü gösterip şımartıyor ne de sadece karanlık tarafında tutup kedere gömüyor insanı. Bir tutam ondan, bir tutam bundan, hepsi beraber “yaşamak” oluyor. •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Uçurum kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra, içerde ve dışarda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni kurumlar, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız inkılâplar... İşte Türk genel inkılâbının bir kısa ifadesi... (1935)*
- *İnkılâp güneş kadar parlak, güneş kadar sıcak ve güneş kadar bizden uzaktır. İstikametimi daima o güneşe bakarak tâyin eder ve öylece ilerlerim, ilerlerim, parlaklığı ve sıcaklığı ilerlememe müsaade edinceye kadar ilerlerim. Tekrar ilerlemeğe devam etmek üzere dururum, tekrar güneşe bakarak istikamet alırım.*
- *Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete yöneltmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini kavramıştır.*
- *Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır.*
- *Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir. (1931)*
- *Bütün dünya bilsin ki benim için bir taraflılık vardır: Cumhuriyet taraftarlığı, fikrî ve sosyal inkılâp taraftarlığı. Bu noktada, yeni Türkiye topluluğunda bir ferdi hariç düşünmek istemiyorum. (1924)*
- *Genç fikirli demek, doğrultuyu gören ve anlayan hakikî fikirli demektir. Milletın hakîm emelleri, görüş noktası budur. Hepimiz ona uymaya mecburuz. (1925)*

K Atatürk

Em. Tümg. SITKI AYDINEL
18.08.1928 -06.06.2020

UNUTMAYACAĞIZ
IŞIKLAR İÇİNDE OL
HUZUR İÇİNDE UYU

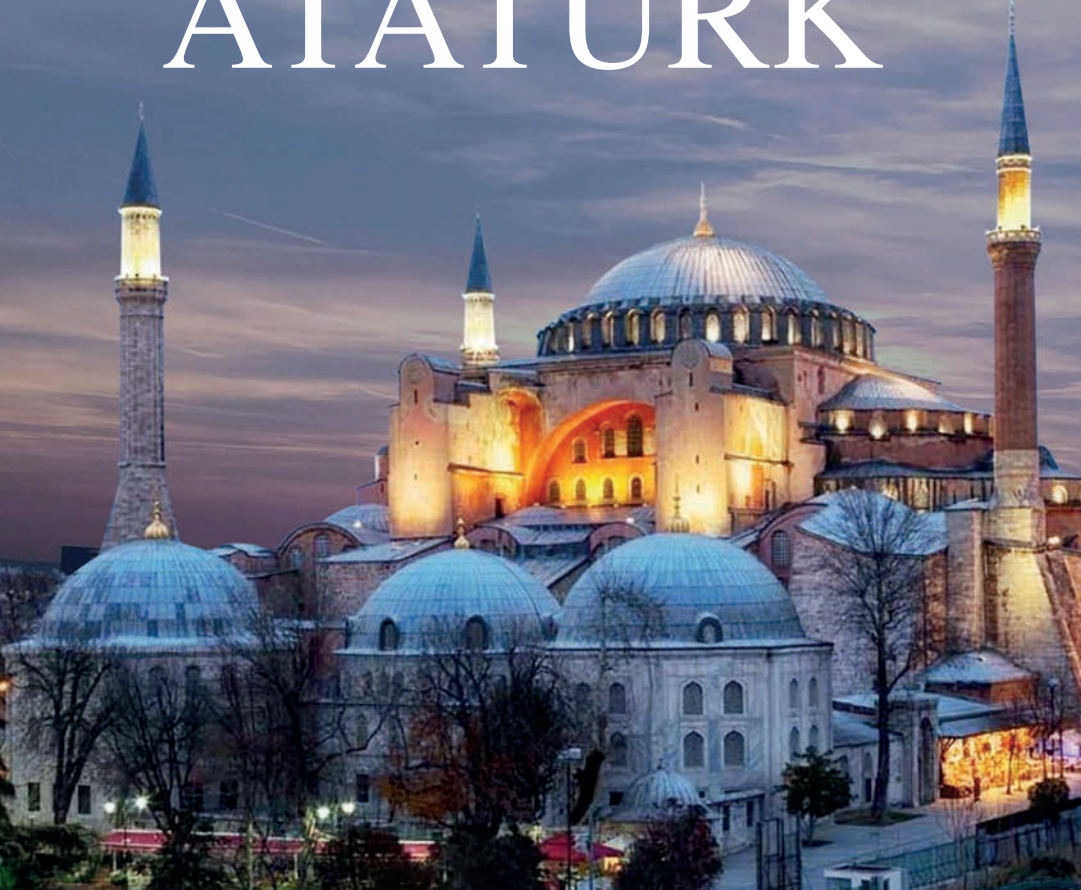
Mazlum milletimizi tarihin en tehlikeli bir zamanında yeniden ışığa ve necata kavuşturan bu muharebede sizin başkumandanınız olmaktan dolayı bir insan kalbi için mukadder olabilecek en derin saadet ve iftiharı duydum. Dünyanın hiçbir tarafında ve ordusunda yüreği seninkinden daha temiz ve daha sağlam bir askere rasgelnmemiştir. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir. Hayatınla, imanınla, itaatle, hiçbir korkunun yıldırmadığı demir gibi pâk kalbinle düşmanı nihayet alt eden büyük gayretin için minnet ve şükranımı söylemeyi nefsim en aziz bir borç bilirim. (1925)

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

AYASOFYA VE ATATÜRK

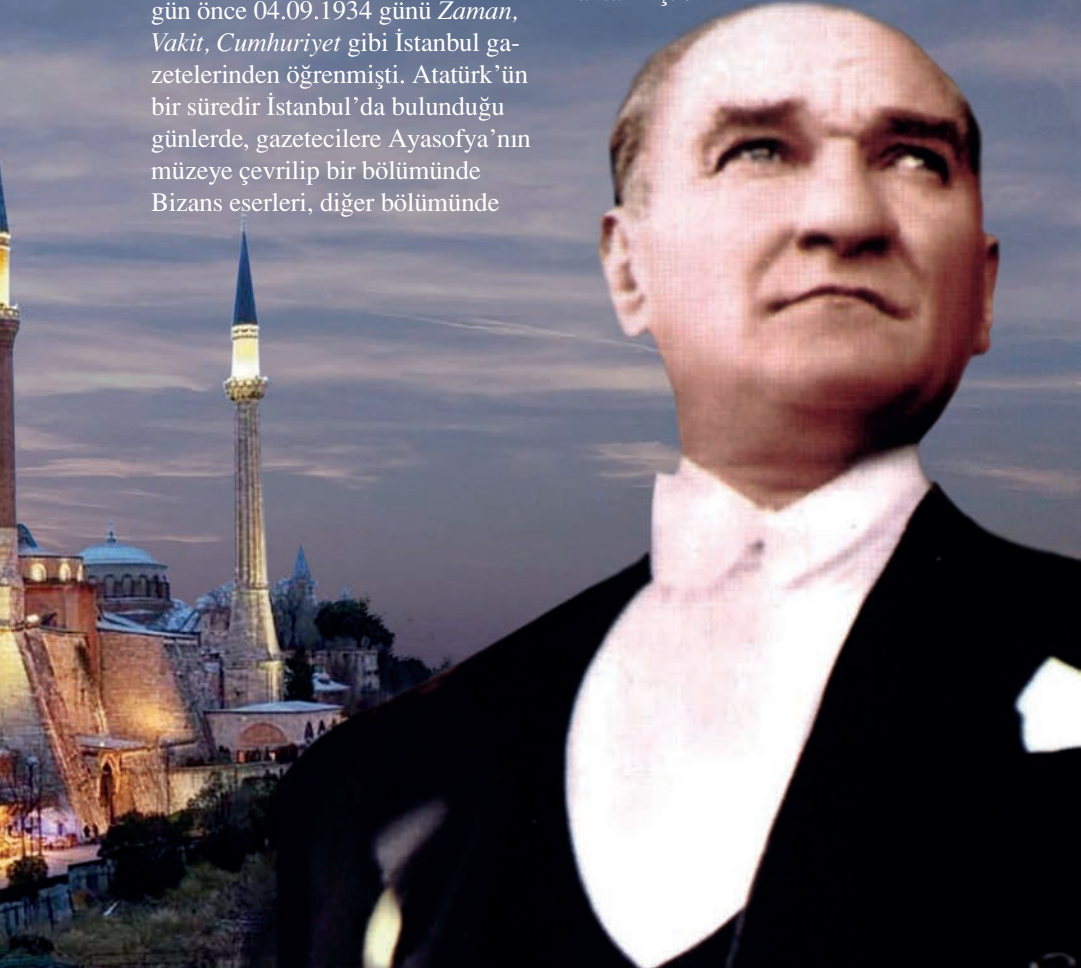

1453'te Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye dönüştürülen Ayasofya kilisesi, 24.11.1934'te Atatürk tarafından imzalanan Bakanlar Kurulu Kararnamesi'yle müze yapıldı.

Kamuoyu Ayasofya'nın müzeye çevrileceğini, bu kararnameden 80 gün önce 04.09.1934 günü *Zaman*, *Vakit*, *Cumhuriyet* gibi İstanbul gazetelerinden öğrenmişti. Atatürk'ün bir süredir İstanbul'da bulunduğu günlerde, gazetecilere Ayasofya'nın müzeye çevrilip bir bölümünde Bizans eserleri, diğer bölümünde

Osmanlı eserleri sergileneceğini bildirmiş; başta Velid Ebbuzziya'nın *Zaman* gazetesi olmak üzere İstanbul gazeteleri bu açıklamayı okuyucularına Ayasofya Camii'nin "yalnızca bir kısmı"nın müze yapılabacağı biçiminde yansıtmışlardı.

İngiliz *The Times* gazetesi de 04.09.1934 günlü İstanbul gazetelerinden aldığı bu haberi 05.09.1934'te Londra'da böyle aktarmıştı. »

Ayasofya

Camiin bir kısmı müze mi olacak?

Bir akşam gazetesinde okunduğuna göre, Ayasofya camiinin bazı kısımlarında tarihi eserlerin teşhirine karar verilmiştir. Bir müze mahiyetinde olacak bu kısımlarda Bizans ve Osmanlı devirlerine ait birçok eserler teşhir edilecektir.

Maarif Vekili Âbidin Bey bizzat bu işle meşgul olmaktadır.

Zaman, 04.09.1934.

FUTURE OF ST. SOPHIA MOSQUE

FROM OUR OWN CORRESPONDENT

CONSTANTINOPLE, SEPT. 4

Ever since the Turkish Government gave permission in 1931 to the Byzantine Institute of America to clean the surface adornment of St. Sophia it has been generally believed that the ultimate intention was to transform the famous mosque into a museum, as the building could hardly be a suitable place of worship for Moslems once the Christian symbols on the walls were laid bare. It is now announced that the Minister of Education has decided to set aside parts of the mosque for the exhibition of Byzantine works of art.

The Times, 05.09.1934.

İstanbul gazetelerinin bu yanlış yayını, Ankara'da, Atatürk'ün gazetesi Hakimiyeti Milliye'nin 08.09.1934 günlü sayısında yapılan bir duyuruyla düzeltildi:

"(...) İstanbul gazeteleri

Ayasofya'nın bir müze haline getirileceğini bildiriyor, fakat bunlardan bir kısmı tarihi binanın yalnız bir kısmının bu işe tahsis edileceğini söylüyordu. Burada bu mesele ile alakadar olan selahiyetkar kişiler nezdinde yaptığımız tahkikat neticesinde öğrendiğimize göre **Ayasofya kamilen (bütünüyle) müze yapılacaktır.** Maarif vekili Abidin Bey, son İstanbul seyahatinde bu meseleyle alakadar olmuş ve tetkikler yapmıştır. (...) Aldığımız

Ayasofya camisinin bir kısmı müze mi oluyor?

Verilen bir habere göre, Ayasofya camisinin bazı kısımlarında tarihi eserlerin teşhiri takarrür etmiştir.

Bir müze haline sokulacak olan bu kısımlarda Bizans ve Osmanlı devrine ait birçok eserler teşhir edilecektir.

Cumhuriyet, 04.09.1934.

diğer haberlere göre umumi harpte bir kışla vazifesi gören ve ondan sonra da uzun zaman kapalı kalan Sultanahmet camisinin de umumi bir kütüphane haline getirilmesi tasavvur edilmektedir.(...)"

Ayasofya camiinde

Ankara, 3 (A.A.) — Ayasofya camii - nin bazı kısımlarında tarihi eserlerin teşhirine karar verilmiştir. Bir müze mahiyetinde olacak bu kısımlarda Bizans ve Osmanlı devrine ait birçok eser teşhir edilecektir. Maarif Vekili Abidin Bey bu işle meşgul olmaktadır.

Vakit, 04.09.1934.

İstanbul şehri müzesi

Ayasofya Bizans ve osmanlı eserlerini toplayan büyük bir müze haline getirilecek, Sultanahmet de umumî kütüphane yapılacaktır

Evelki gün İstanbuldaki mesulimizden aldığımız bir telefon haberi ve dün gelen İstanbul gazeteleri Ayasofya'nın bir müze haline getirileceğini bildiriyor, fakat bunlardan bir kısmı tarihî binanın yalnız bir kısmının bu işe tahsis edilceğini söylüyordu.

Burada bu mesele ile alakadar olan salâhiyetkar kimseler nezdinde yaptığımız tahkikat neticesinde öğrendiğimize göre Ayasofya kâmilen müze yapılacaktır.

Maarif vekili Âbidin Bey, son İstanbul seyahatinde bu mesele ile alakadar olmuş ve tetkikler yapmıştır.

Ayasofya İstanbul şehrinin müzesi olacaktır. Bu itibarla bir kısmı bizans eserlerine, bir kısmı da os-

manlı devrinden kalmış tarihî eserlere tahsis olunacaktır.

İstanbul şehrinin en eski ve tarih bakımından kıymetli bir eseri olan ve bütün milletler arasında şöhret bulunan bir âbidenin içinde İstanbul tarihinin eserlerini saklamak kadar yerinde bir tedbir olamaz.

Aldığımız diğer haberlere göre umumî harpte bir kışla vazifesi gören ve ondan sonra da uzun zaman kapalı kalan Sultanahmet camisinin de umumî bir kütüphane haline getirilmesi tasavvur edilmektedir.

İstanbul gibi büyük bir şehrin herhangi münevver bir kalabalığı toplayabilecek büyük bir kütüphane olan ihtiyacı göz önüne getirilecek olursa bu tasavvurun da ne kadar yolunda olduğu tebarüz eder.

Hakimiyeti Milliye, 08.09.1934.

Ankara'dan yapılan bu açıklama üzerine İstanbul gazetelerinden Cumhuriyet 09.09.1934 günlü sayısında: "Ayasofya'nın **tamamının** Bizans eserlerine ve eski asara mahsus müze haline ve Sultanahmet camisinin de bir kütüphane haline ifrağı kararlaştırılmıştır." haberiyle önceki yanlışını düzeltecekti.

Yanlış yayını düzeltmeyen tek

Ayasofya müze oluyor

Ankara 8 (Hususi) — Ayasofyanın **tamamının** Bizans eserlerine ve eski **asara mahsus müze** haline ve Sultanahmet camisinin de bir kütüphane haline ifrağı **kararlaştırılmıştır.**

Cumhuriyet, 09.09.1934.

gazete, Cumhuriyet karşıtlığıyla tanınan ve Ayasofya'nın müzeye dönüştürüleceği haberini verdikten bir gün sonra 05.09.1934'te

"*Bulgar Kralı Ferdinand İstanbul'a girip Ayasofya Camii'nde Bizans İmparatorluğu'nu ilana hazırlanırken buna neden muvaffak olmadı?*" başlıklı bir yazı dizisi yayımlamaya başlayan Velid E-buzziya'nın Zaman

gazetesiydi. Bu gazete 09.09.1934 günlü haberinde Ayasofya konulu yanlış haberini düzeltmiyor:

"*Sultanahmet camii'nin kütüphane itihaz edileceği hakkındaki haberler üzerine malumatını rica ettiğim Maarif Vekili Âbidin Bey, bu mesele hakkında verilmiş bir karar*

Sultanahmet camii, kütüphane olacak mı?

Ankara 8 (Telefonla) — Sultanahmet camii'nin kütüphane itihaz edileceği hakkındaki haberler üzerine malumatını rica ettiğim Maarif Vekili Âbidin Bey, bu mesele hakkında verilmiş bir karar olmadığını söylemiştir.

Zaman, 09.09.1934

olmadığını söylemiştir." diyordu.

Atatürk'ün gazetesi Hakimiyeti Milliye, 09.09.1934 günlü sayısında "Ayasofya Müzesi" başlıklı ve Burhan Asaf imzalı yazıda, Ayasofya'nın müzeye dönüştürülmesi kararının gerekçelerini -Zaman gazetesinin yazı dizisine yanıt verircesine- özetle şöyle açıklıyordu:

- "(...) Hıristiyan garp (Batı) tarafından, son zamanlara kadar, ancak Piere l' Hermite (Haçlı savaşı) devrinde yakışık alacak bir taassup (bağnazlık) demagojisine mevzu itti haz edildi. Ayasofya'nın hilalin altında ibadetgâh olmasını çekemeyen zihniyet ile Kudüs'te Kamame Kilisesi'nin metre murabbaları (metrekareleri) uğruna bizzat Hıristiyanları birbirlerine boğazatan zihniyet birdir: Hıristiyan taassubu (bağnazlığı), papaz taassubu!

Bir zamanlar, çar orduları harekete geçtiler mi, parola, Ayasofya'ya haç takılması idi. Balkan harbinde gene öyle, mütarekede gene öyle! Ve bütün bu ihtirasların kaynağını, vicdanları serbest ilan ettiğini iddia eden Avrupa teşkil ediyordu. Hintli Mecusinin ineği ile Hintli Müslümanın abdest suyu yüzünden kopacak kanlı kavgaları, Hindistan hükümeti (Hindistan'daki İngiliz sömürge yönetimi) nasıl izale etmek şöyle dursun bilakis körüklemişse, Ayasofya dedikodusunu da, aradan beş kere yüz sene geçmiş olmasına rağmen, makaleleri, resimli mecmuaları ve ince propagandası ile laik, garp, taze tutmuştur. Bugün laik Türkiye Cumhuriyeti, bu dedikoduya nihayet

veriyor. Ayasofya'yı Sultanahmet camii ile beraber müzeye yani bütün insanlar için muhterem bir mefhum haline gelmiş bir müesseseye tahvil ediyor. (...) Viyanaları yalıtılan Türk fütühat dalgası, aleyhinde ne kadar yalan ve iftira uydurulmuş olursa olsun, hükmü altında bulundurduğu yerlerde insan eserlerine, sanat eserlerine, tarih eserlerine hürmet etmiştir ve onları gözü gibi muhafaza etmiştir. Peşte'de bir hamamın kubbesinden başka bir şey kalmadığı halde, Ayasofya gibi eserler bugün hâlâ ayakta durmaktadır. Ve Ayasofya'nın mozayikleri, hilal bütün kubbelerin ve bütün minarelerin üzerinde iken meydana çıkarılmağa başlanmıştır. Ve bugün Ayasofya, gene hilalin altında ve muhafazasında olarak bir müzeye kalbedilmektedir. Ayasofya, teokrasi devrinde, Türk milletinin serbest iradesinin tecellisi neticesinde camie kalbedilmişti; 1453'te.. Ayasofya, kimseden pervası olmayan aynı Türk milletinin aynı serbest iradesinin tecellisi neticesinde, laik cumhuriyetin bir remzi (simgesi) olarak müzeye tahvil edilmektedir; 1934'te.. Bu iki tarihin Türk milleti için, biri diğeri kadar şereflidir. Bu, şuna işarettir ki, Türk milleti, nasıl istiklal deyince hem kendisinin hem de bütün diğer milletlerin kayıtsız şartsız istiklalini kastediyorsa, laiklik derken de, mezhep ihtilafları çerçevesinde dar bir vicdanlar mütarekesini değil, insanlık ölçüsünde hudutsuz bir vicdanlar sulhunu kastelemektedir. (...) Ayasofya'yı cami yapan,

9 EYLÜL 1934 PAZAR

Yarı - siyasi

Ayasofya Müzesi

1454 te, türk orduları İstanbul'u aldık-tan sonra, Ayasofya kilisesi zamanın türk serdarı Fatih Mehmet tarafından camie kalbedildi. Bu hareket o zamanki insan-ğın görüşüne tamamiyle uygundu. Haç se-ferleri silsilesinden cereyan eden İstanbul'un fethi hâdisesinden çok sonra dahi, haç seferleri devam edecek ve hihal ile haçın kavgası daha b'kracek asır sürecekti.

Yalnız, İstanbul'ın alan türk ordusu, o-raya, yirminci asır istila ordularının ve mesla aynı İstanbul'u müteakede işgal eden işgal ordularının bile gösteremedikle-ri bir disiplin ve ahlak asaleti ile girdi. Fa-tih, mağlûp bizanslılara karşı o kadar ci-vanmerçte hareket etti ki bu civanmert-lik, bol keseden bağışlanan kapitülasyon-larda tereddidi edinciyse kadar bir âdet gibi devam etti.

Fakat Ayasofya'nın bir hristiyan ibadet-gâhından bir müslüman ibadetgâhına kalbi hâdisesi, bütün sahalarda iletildi-ğini ve lâikliğin genis tolerans zihniyet-i kendisinin doğurduğunu iddia etmek-ten bir an yorulmayan hristiyan garp-er tarafından, son zamanlara kadar, ancak Pie-ri l'Hermitte devrinden yaklaşık alacak bir taassup demagojisine mevzu itihaz edildi. Ayasofya'nın hihal'inde müteakede ol-ması pekemiye zihniyetle Kudüs'te Ka-mame kilisesinin metre murabaları uğru-na bizzat hristiyanları birbirlerine bo-ğazlatan zihniyet birdir: Hristiyan taas-sub, papaz taassubu! Bir zamanlar, çar orduları harekete geçtiler, parola, Ayasofya'ya haç takılması idi. Balkan harbi-nda, gene öyle, müteakede gene öyle!

Ve bütün bu ihtirasların kaynağı, vic-danları serbest iylan ettigini iddia eden Avrupa teşkil ediyordu. Hintli Mecus'nin inoğfi ile hintli müslümanın abdest suyu yüzünden kopacak kanlı kavgaları, Hindis-tan hükümeti nasıl izale etmek söyle dur-sun bilakis körüklemişse, Ayasofya dedi-kodusunu da, aradan beş kere yüz sene geçmiş olmasına rağmen, makaleleri, re-simî mecmuaları ve ince propagandası ile lâik, garp, taze tutmuştur.

Bugün lâik Türkiye cümhuriyeti, bu dedikodusu nihayet veriyor. Ayasofya'yı Sultanahmet camii ile beraber müzeeye yâni bütün insanlar için muhterem bir mef-hul haline gelmiş olan bir müseeseye tahvil ediyor.

Lâik garbın bu sahada neler yaptığını kestirmek son derece müşküldür. Bu gün bütün Orta Avrupa'da katoliklik -protestanlık davası, Huss, Luther ve Alba zamanında olduğu kadar canlıdır. İngiliz kilisesi, Wotan mezhebini ihya etmek ist-iyeyen alman protestanlarını âdeta recmet-miştir. Bütün Avrupa'da, bir Fransa var-dır ki, bir dereceye kadar lâik olduğu id-dia edilebilir. Fakat onun da, geçenlerde, bir muharriri bizim memleketi gezip do-laytıkları sonra misyoner mekteplerinin bizde de devlet kontrolü altına alınmama hayfları duruyordu. Ve İtalya'nın, katol-iğliği bir haricî politika unsuru olarak kullanmağa başlaması üzerine, lâik Fran-sa, hiç olmazsa Fransa haricinde, lâik ta-vurların bir hayli vaz geçmiştir.

Vicdan hürriyetine kavuştuğunu bir buçuk asırdanberi iddia eden böyle bir garba karşı, türk inkılabının lâiklik mef-lumuna verdiği şümulü işaret etmemek, fazla ve lüzumsuz bir tevazu olur. Biz, inkılabımızın mahiyetini ortaya koyacak öl-çüde olan izahlarda, tevazu daima red-detmişizdir. Bizzat mükevvenatta meknuz olan kudretin en öz bir parçası gibi Ya-nınları yalayan türk fütuhât dalgası, aley-hinde ne kadar yalan ve iftira uydurulmuş-orsa olsun, hükümü altında bulunduğuş-ya'lerde insan eserlerine, sanat eserlerine, tarih eserlerine hürmet etmiştir ve onları gözü gibi muhafaza etmiştir. Peste'de bir hümanım kubbesinden başka bir şey kal-madığı halde, Ayasofya gibi eserler bu-gün hâlâ ayakta durmaktadır. Ve Ayasof-ya'nın mozaikleri, hihal bütün kubbele-ri bütün minarelerin üzerinde iken meyda-za çıkarılmaya başlanmıştır. Ve bugün A-yasofya, gene hihal'inde ve muhaf-azasında olarak bir müzeeye kalbedilmekte-dir.

Ayasofya, teokrasi devrinde, türk mil-letinin serbest idaresinin tecellisi netice-sinde camie kalbedilmişti. 1453 te. Aya-sofya, kimseden pervası olmayan aynı türk

HAKİMİYETİ MİLLİYE

milletin aynı serbest idaresinin tecellisi neticesinde, lâik cümhuriyetin bir remzi olarak müzeeye tahvil edilmektedir. 1934 te.

Bu iki tarih, türk milleti için, biri di-ğeri kadar şereflidir. Bu, şuna işaretçik ki, türk milleti, naal istiklal deyince her ken-disinin hem de bütün diğer milleti rin ka-yıtsız şartsız istiklalini kastediyorsa, lâ-iklik derken de, mezheb ihtilafları çevre-sinde dar bir vicdanlar müteakmesini değil, insanlık ölçüsünde hürdatsuz bir vicdanlar sulhunu kasteylemektedir.

Ayasofya'nın müzeeye kalbi onun camie kalbi kadar mühim bir hâdisedir demiştir. Filvaki her iki hâdisde de, türk tarihinin en şanlılarından iki devreyi işaretlemekte-dir. Ayasofya'yı cami yapan, türk serdarı Fatih Mehmet idi. Onu müzeeye kalbeden, bir başka türk serdarı Gazi Mustafa Ke-mal'dir.

Cami Ayasofya, haç seferlerinin istika-metiz ve şaşkın bırakan türk askeri akı-nının remzi idi. Müze Ayasofya, güzergâ-hını vicdan kavgalarının üzerinde seçen yeni türk davasının yeni ilim akımına remz olacaktır.

Sinan'ın yarattığı Süleymaniyelerle Sul-tan Selimler, İstanbul'da ve Edirne'de, kargılarına yalanan granitten nöbetçiler gibi, türkün iç-duyuşlarını tecessüm ettiren en güzel camilerimizdir. Fakat müzeeye kalbedilen Ayasofya ile Sultanahmet, türkün artık bir başka iç-duyuşuna, taassupsuz inana ve mutlak olgunluğuna remz olacaklardır.

Lâik Türkiye, nereye doğru gideceği-ni şaşırms bir cihana, yeni bir lâiklik öl-çüsü vermekle kendine has olan kendine tabii olan hareketlerden birini daha işle-miştir.

BURHAN ASAF

Hakimiyeti Milliyeye,
09.09.1934.

Türk serdarı Fatih Mehmet idi. Onu müzeeye kalbeden, bir başka Türk serdarı Gazi Mustafa Kemal dir. "Cami Ayasofya", haçlı seferlerini istikametsiz bırakan Türk askeri akımının remzi (simgesi) idi. "Müze Ayasofya", güzergâhını vicdan kavgalarının üzerinde seçen yeni Türk davasının yeni ilim akımına remiz (simge) olacaktır. Sinan'ın yarattığı Süleymaniyelerle, Sultan Selimler,

İstanbul'da ve Edirne'de kargılarına yaslanmış granitten nöbetçiler gibi, Türk'ün iç-duyuşlarını tecessüm ettiren en güzel camilerimizdir. Fakat müzeeye kalbedilen Ayasofya ile Sultanahmet, Türk'ün artık bir başka iç-duyuşuna, taassupsuz inana ve mutlak olgunluğuna remiz olacaklardır. Laik Türkiye, nereye doğru gideceğini şaşırms bir cihana, yeni bir lâiklik ölçüsü vermekle

kendine has olan kendine tabii olan hareketlerden birini daha işlemiştir. / Burhan Asaf''

Ne denli Ayasofya'nın tümüyle müzeye çevrilmesine karar verilmiş ve yanısıra Sultanahmet camii'nin tümüyle kütüphaneye dönüştürülmesinden söz edilmişse de, bir süre sonra Sultanahmet tasarısından vazgeçilmiş ve Maarif Vekili Abidin Özmen, 12 Ocak 1935 günlü Kurun gazetesinde yayımlanan açıklamasında: "*Sultanahmet camisinin kütüphaneye dönüştürülmesi haberi asılsızdır, Bakanlıkça böyle bir şey düşünülmüş değildir.*" demiştir.

Ayasofya 01.02.1935'te müzeye olarak açılacak ve Atatürk, 07.02.1935 günü yanındakilerle birlikte Ayasofya Müzesi'ni görecekti.

Ayasofya'nın müze yapılmasına yönelik belki de ilk karşı çıkış, 17 yıl sonra görülecekti. Said Nursi

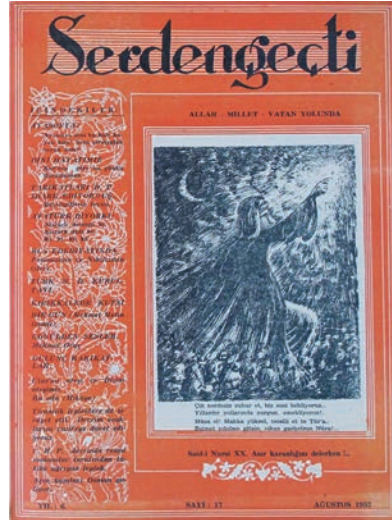
Sultanahmed camii

Sultanahmed camii'nin kütüphane olacağı haberleri asılsızdır. Bakanlıkça böyle bir şey düşünülmüş değildir.

Bayazıt kütüphanesi genişletilecektir. Kütüphanenin etrafında bulunan bazı binalar burası ile birleştirilecek, kütüphanenin içerisinde bazı değişiklikler yapılacaktır.

Memleketimizde çıkan bütün eserlerin Bayazıt kütüphanesinde bulundurulması temin olacaktır.

Kurun, 12.01.1935

Serdengeçti dergisi, Ağus. 1952 kapak.

yoldaşlarından Osman Yüksel Serdengeçti, 1947'de yayımlamaya başladığı "Serdengeçti" dergisinin Ağustos 1952 sayısında "Ayasofya" başlıklı yazısında, Ayasofya'yı müzeye dönüştürenlere saldıracak; bu yazısından dolayı dolayı yargılanan Serdengeçti, kısa sürede aklanacaktı.

Ayasofya'yı müzeden camiye döndürme çabaları, Kıbrıs'ta Türklerin katledilmeye başladığı 1964 ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı "Ermeni Soykırımı" suçlamasıyla gösteriler yapılmaya başlandığı 1965 yıllarında gözle görülür bir artış gösterdi. Kimi siyasi partiler, oy toplamak için Ayasofya'yı müzeden camiye dönüştürme propagandası yapmaya başladılar. Ayasofya'yı Müzeye dönüştüren kararnamenin altındaki imza sahtedir, dediler. Atatürk Ayasofya'nın yalnız bir kısmını müze yapıp geri kalanı cami

AYASOFYA

Ey islâmın nûru, Türklüğün gururu Ayasofya! Şerefelerinde fethin, Fatihin şerefi ışıl ışıl yanan muhteşem mâbet !...

Neden böyle bomboş, neden böyle bir hoşsun?!.. Hani minarelerinden göklere yükselen, tâ mâveradan gelen ezanlar?!.. Hani o ilâhi devir, ilâhi nizamlar ?!.

Ayasofya ses vermiyor, Ayasofya bomboş, Ayasofya bir hoş!..

Hani nerde, şu muhteşem minberde, binlerce erin, binlerce gazinin baş koyduğu şu temiz yerde, şimdi hangi kirli ayaklar dolaşiyor!.. Ayasofya seni bu hale koyan kim; seni çürüçplak soyan kim?

Hani kubbelerden gönüllere, gönüllerden kubbelere gürül gürül akan, sineler yakan Kur'an sesleri...

Kur'an sesleri dindirilmiş, Müslümanlar sindirilmiş. Allah, Muhammed hülâfa-i raşidin, bu din ulularının isimleri kubbelerden yerlere indirilmiş !.

Fethin, Fatihin mabedinden kitabı mübini, bu ulu dini, kaldıran kim? Dinimize imanımıza saldıran kim?!

Asırlık surların arkasından köhne Bizanslı hortlak mistiyen eller kimin eli, bunu söyleyenler kimin dili, Ayafosyayı puthane yapan hangi delidir?!

Elleri kurusun, dilleri kurusun... Ayasofya, Ayasofya seni bu hale koyan kim ? Seni çürüçplak soyan kim?

Ayasofya! Ey muhteşem mabet !. Merak etme. Fatihin torunları yakında bütün putları devirip seni camiye çevirecekler. Gözyaşlarıyla abdest alarak sedelere kapanacaklar... Tehlil ve tekbir sadaları boş kubbelerini yeniden dolduracak.. İkinci bir fetih olacak.. Ozanlar bunun destanını, ezanlar bunun ilânını yapacaklar.. Sessiz ve öksüz minarelerinden yükselen tekbir sesleri fezaları inletecek.. Şerefelerin yine Allahın ve onun sevgili Peygamberi Hz. Muhammedin şerefine ışıl ışıl yanacak... Bütün dünya Fatih dirildi sanacak.. Bu olacak Ayasofya, bu olacak!.. İkinci bir fetih, yeni bir başübadelmevt... Bu muhakkak.. Bu günler yakın, belki yarın, belki yarından da yakıdır...

Serdengeçti Osman Yüksel

Osman Yüksel Serdengeçti'nin yargılanıp beraat eden Ayasofya yazısı.

olarak bırakmak istiyordu, ama o öldükten sonra tümü müze yapıldı, dediler. Müze kararname Resmî Gazete'de yayımlanmamış, bu nedenle geçersizdir, yok hükmündedir, dediler. Ziyad Ebuzziya'nın uydurduğu anıları hiç sinamadın gerçek bellediler. Bütün bu iddiaları youtube'da "Tarihin Bilinmeyen Yüzü" kanalındaki videolarımızla çürüttük.

Üzücü olan, karşıtların Atatürk'ün Ayasofya'yı neden dolaylı müzeye dönüştürdüğünü anlamamış, 09.09.1934 günlü Hakimiyeti Milliye'de Burhan Asaf imzasıyla yayımlanan gerekçesini okumamış, bilmiyor olmalarıdır. Ola ki bir okuyan, bir anlatılan olur, umuduyla 86 yıl sonra yeniden yayımlandık.

Umutsuz değiliz. •

cengizozakincibd@gmail.com

Ayasofya müzesiyle ilgili 29.12.1934 günlü kararnamede K.Atatürk imzası.

T. C.

BAŞVEKÂLET

MUAMELÂT MÜDÖRLÜĞÜ

Şube: —

Sayı: — 2

1788

KARARNAME

Ayasofya müzesinin kurulmasından evvel avlusunda İstanbul Alman asarîyatika enstitüsü Müdürü Mr. Söhede'nin bazı yerleri kazmasına izin verilmesi, Maarif Vekilliğinin 23/12/934 tarih ve 9204I sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 29/12/934 te onanmıştır.

29/12/934

REİSİCUMHUR

K. Atatürk

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

Atatürk'ü Anlamak

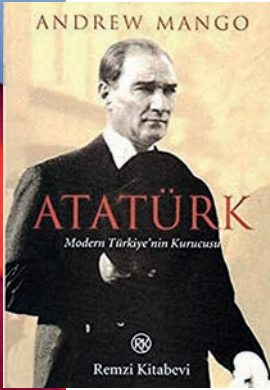

“Efendiler, milletimizin amacı, milletimizin ülküsü, bütün dünyada tam manasıyla medeni bir toplum olmaktır... Medeniyet yolunda yürümek ve başarı olmak yaşamak için şarttır.”

Mustafa Kemal Atatürk

Türkiye Cumhuriyetine temel olan düşünceler, fikirler, kurucu ve büyük önder Atatürk’ün sözlerinde gizlidir. Kişi için özgürlük ve toplum için bağımsızlık esas alınarak düşüncede ve her alanda çağdaşlık uygulama alanına konulmuştur.

“Millî hudutlar dahilinde vatan bir bütündür, hiçbir kayı ve şart altında ayrılık kabul etmez.”

“Atatürk Modern Türkiye’nin Kurucusu” kitabının yazarı Andrew Mango şöyle demekte: “... Uygur insanların oluşturacağı evrensel bir toplumu ülkü edindiği için antiemperyalistti. Her şeyden önce o bir kurucuydu, çağımızın en büyük ulus-yaratıcıydı...”

Ankara Etnografya Müzesi önündeki Atatürk Anıtı’nı yapan ünlü İtalyan heykeltıraş Pietro Canonico şöyle demiştir: “Mustafa Kemal. Sade ama seçkin bir devlet adamı.” Atatürk hakkında sivil ve askerî kaynaklar tarafından yazılan

binlerce eser, açılan özel kütüphaneler, müzeler ve arşivler, onun evrensel liderliğini kanıtlayan tarihi belgeleridir. Atatürk, tarihin altın sayfalarında yer alan eşsiz bir önder ve örnek alınan bir devlet adamıdır.

Doğumunun 100. yılında UNESCO 1981 yılını şu ifadelerle “Atatürk Yılı” olarak ilân etmiştir:

“Atatürk, uluslararası anlayış ve barış yolunda çaba

harcayan üstün bir kişidir. Olağanüstü bir devrimcidir. Sömürgecilik ve emperyalizme karşı savaşılan ilk önderdir. İnsan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsüdür. İnsanlar arasında hiçbir din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetmeyen eşsiz bir devlet adamıdır.”

Binlerce kitaba sığmayan düşünceleri, emperyalizme karşı oluşu, fikirleri, başkomutan ve çağdaş uygulamaları ile önder bir devlet adamı olarak dünyaya örnek liderliği, günlere, aylara, yıllara ve asırlara sığmayacak denli yücedir ve tarihe ışık tutmaktadır.

İstiklâl, tam bağımsızlık, lâiklik, çağdaşlık, akıl, bilim, vatan ve insan sevgisi yolunda, asırlar ötesini gören başkomutan ve kurucu önder bir devlet adamı olarak hayatını harcayan ve bütün dünya liderlerine ilham kaynağı olan Atatürk, halkımızın gönlünde ve benliğinde sonsuza dek yaşayacaktır. Ulusal ve evrensel fikirleri, eserleri ve düşünceleri ile tarihi aydınlatmaya devam edecektir.

Kavram kargaşasından arınmış, bilgidен bilince ulaşmış uygulamaları, gerçekçi, duru ve akılcı düşünceleri, tarih ve toplum bilgisi ile yol gösterici, araştırmacı, sorgulayıcı, neyi nasıl ve ne zaman yapacağını bilen kararlı bir uygulayıcı, karanlıkları aydınla-

tan bir önder olan ve “*Tek tutkum yurdumdur, bütün hayatımın ilkesi bu olmuştur*” diyen Mustafa Kemal Atatürk’e karşı şükran borcumuzu ödemenin en bağlılığımızı göstermenin en iyi yolu, eserlerini, düşüncelerini ve önderliğini özüne-sözüne uygun olarak, 10 Kasımlarda ve diğer günlerde anmak, anlamak ve düşüncelerini uygulamaktır.

“...*Atatürk bir ufkun adı, dağın değil / Dağ durur, oysa ufuk yürür. / Her ufukta Atatürk büyür. / Her ufukta yenilenir bir kez...*”

Şair Orhan Ase-na’nın “Atatürk Bir Çıkiştır” şiirinde dediği gibi Atatürk meşalesi sonsuza dek yanacak ve Cumhuriyet Çınarı halkımızın ellerinde, o-

muzlarında ve gönüllerinde sonsuza dek gelişerek yaşayacaktır.

Atatürk’ün Milletine son buyruğu:

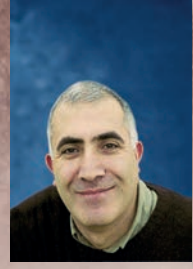
“Benim Türk Milletine, Türk Cumhuriyetine ve Türk-lüğün istikbaline ait görevlerim bitmemiştir, sizler onları tamamlayacaksınız. Siz de, sizden sonrakilere benim sözümü tekrarlayınız.”

Ulu önderin her sözünü hatırlayarak ve son sözünü de hep tekrarlayarak, rahmet, minnet, saygı, şükranla ve her geçen gün artan özlemle anıyoruz. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Yüz Yıl Önce Temmuz Ayında Atatürk'ün Ateşle İmtihanı

Erzurum'da askerlik görevinden istifa etmek zorunda kaldığında Mustafa Kemal'in giyecek sivil giysisi; Sivas'tan

Ankara geldiklerinde karınlarını doyuracak paraları; işgal edilen ülkeyi kurtaracak ordu, cephane; seslerini duyuracak gazete için kâğıtları yoktu ama ümitleri vardı.

Yüzyıl önce Temmuz'un ilk günü iki aylık TBMM Başkanı Mustafa Kemal bir telgraf çekti:

“Biz bir amaç izliyoruz. Milleti ve devletin bağımsızlığını korumak. Bunun içinde namus ve şeref tamamen dâhil olacaktır”

“Ankara’ya gönderilmek üzere Kayseri Heyeti Merkeziyesi namına gönderildiği Develi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı’ndan bildirilen sekiz teneke benzin ile bir adet otomobil lastiğinin ilk güvenilir araç ile hızla gönderilmesini ve durumun bildirilmesini rica ederim.”

Yokluklara karşın Mustafa Kemal, öğretmenlerin maaşlarının zamlarıyla birlikte ödenmesini, maaşları vermeyen, kasada tutanların şiddetle cezalandırılacağını açıkladı. O gün uzun bir bildiri yayınladı, Mustafa Kemal:

“Mütarekeden sonra memleketimizin en önemli kısmı işgal, zulüm ve aşağılama ile bütün silah ve cephanemiz gasp edildikten sonra

“İngiliz memurlarının düzenlediği planın esas hatları, önce milleti iç anlaşılmazlığa düşürmek idi.

halkımız Yunan bıçaklarına teslim ediliyor (...) bir milletin kutsal ve dokunulmaz nesi varsa tecavüz edildikten sonra mütareke hükümlerinden söz edilebilmesi adalet ve insanîyetle gerçekten yürekler acısı bir alay olduğu kadar, milletimizin ve hatta bütün İtilaf devletleri milletlerinin hakikati ayırt etmekten tamamen aciz olduğuna yeni ve kesin bir delildir (...) savunma araçlarımızı azaltmak konusunda önemli

uygulamalar yaptılar ve artık Türkiye idamının maskesiz icrası zamanı geldiğine hüküm eylediler(...) İngiliz memurlarının düzenlediği planın esas hatları, önce milleti iç anlaşılmazlığa düşürmek idi. (...) Bu sayede İngiltere İmparatoryası’nın yapay bir biçimde yetiştirmek istediği Büyük Yunanistan İmparatorluğu Rumeli’de ve Anadolu’da bütün memleketimize sıkıntısız bir biçimde sahip olabilecekti.

İstanbul’da sıkıyönetim ve İngiliz askeri mahkemesinin oluşturulmasıyla, (...) doğrudan doğruya kendi memurlarını başa geçirmişlerdir. Bu memurlar ister yürekten vatan hainliği sevkiyle olsun, (...) dini, millî, nakdi iktidarları elinde bulunan bütün kuvvetleriyle

Osmanlı milletinin aleyhine ayaklanmışlardır. Üç aydan beri bütün dünya, milletimizin yaşamak ve esir olmamak için gösterdiği milli ve toplumsal harikalara hayrandır (...) İç anlaşmazlık oyununun yeter derece işlendiğine inandıktan sonra İngiliz reisleri Yunan ordusunun kullanılması zamanı geldiğine karar verdiler.”

Türkiye’yi yok etmek için tasarlanan plana karşı bağımsızlık konusundaki kararlılığını da şu sözlerle vurguluyordu Mustafa Kemal:

“Düşmanlarımızın uygulamaya durumuna koydukları vasıtaları, doğru yol ile kesin yeneceğimize ilişkin ilk gün beslediğimiz ümitlerde, bugün Yunan ordusunun kudurmuşçasına istilaya başladığını

gördükten sonra daha kuvvetli, daha kararlı bulunuyoruz. Milletimiz, (...) arabozucu Yunan kuvvetleriyle ele geçiremez ve yok edilemez. Düşmanın istilası ne kadar genişlik kazanırsa, yok oluşu da o kadar hızla ve kesinlikle olacaktır (...) Yaşamak isteyen milletimizin isteği bir kelimedede saklıdır ve çok yasaldır: Bağımsızlık.”

Yunan saldırısıyla ümitsizliğe düşenlere

3 Temmuz'da TBMM'de gizli oturumda seslendi, Mustafa Kemal:

“Felaketler başımıza geldikten sonra savunma araçları vesaire düşünülmez. Bunlar felaket gelmeden önce düşünülür(...) Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar büyük bir cephe, bu kadar bir kuvvetle savunulamaz, karşı konulamaz. Böyle bir cepheden düşman saldırırsa, o nokta delinebilir. Hiç kendinizi yormayınız. ‘Filan noktada, filan derede ve filan köydeki kuvvet, düşmanın geçmesine izin vermeseydi bu felaket başımıza gelmezdi’ diye düşünmek doğru değildir. Tarihte, yarılmayan cephe yoktur.”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk Meclis'e *“Size egemen olan hiçbir kuvvet yoktur; size egemen olan hiçbir kişi olamaz.”* ifadesiyle seslenirken, sözü basına da getiriyordu:

“Elde mevcut olan ‘Hâkimiyeti Milliye’ gazetesi için bile kâğıdımız

“ Felaketler başımıza geldikten sonra savunma araçları vesaire düşünülmez. Bunlar felaket gelmeden önce düşünülür

yok. Fakat bu yoklukları gidermek için maddeten her türlü vasıtalara başvurulmuştur(...) Tabii arzuya değerlidir ki, yalnız Hâkimiyeti Milliye gazetesi değil, 5-10 tane daha gazete çıkarılabilsin ve hatta yabancı gazeteler çıkarılsın.”

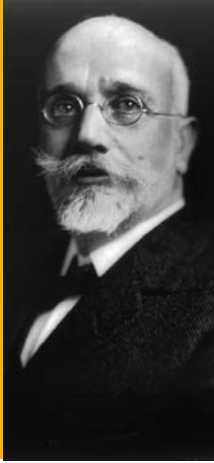
Ve Sovyetler Birliği ile görüşmelerin yarattığı tartışmalara değindi: *“Biz bir milletiz, kendimize özgü adetlerimiz vardır, ilkimiz vardır ve biz bunların sadıktırız(...) Sovyet Cumhuriyeti var ve onların vasıtaları var, kaynakları var ve bizim düşmanımızın düşmanıdır. Biz kendi amacımızı kurtarmak için bunlarla birleşebiliriz. Yoksa kendi amaçlarımızı bırakıp da onlara köle olalım meselesi söz konusu değildir(...) Örneğin Ermenistan'daki insanların kendi kaderini kendi oylarıyla yönlendirme ve belirlemeleri; Erivan Cumhuriyeti'ni kuran ve oluşturan Ermenilerin bağımsız*

olmaları ve bu konuda arzuları her ne ise zaten kabul etmişizdir. Fakat Kürdistan, Lazistan vesaire hakkında değil. Genel olarak ilke şudur ki, milli sınır olarak çizdiğimiz daire içinde yaşayan muhtelif İslami unsurlar, birbirine karşı ırki, muhiti, ahlaki bütün hukukuna saygı gösteren özkardeşlerdir. Dolayısıyla, onların arzularına aykırı bir şey yapmayı biz de arzu etmeyiz. Bizce kesin olarak belli olan bir şey varsa, o da, milli sınır içinde Kürt, Türk,

İşgalciler Bursa'ya yöneldiğinde Mustafa Kemal yine seslendi:

*"Biz bir amaç izliyoruz(...)
Milletin ve devletin bağımsızlığını korumak. Bunun içinde namus ve şeref tamamen dâhil olacaktır. Bağımsız olarak milletimizin belli sınırlar içindeki bütünlüğünü korumaktır. Bunun için savaşıyoruz. Memleketimizin ellide biri değil, tamamı tahrip edilse, tamamı ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Dolayısıyla iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada gerek yoktur. Ben size açık söyleyeyim bazı yerler işgal edilmiştir ve bunun üç misli daha işgal olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir zaman bizim inancımızı sarsmayacaktır(...)
Kuvvetlerimizi üstün düşman kuvveti, üstün düşman araçları karşısında yok olmaya düşürmektense daima elimizde onu düşmana*

*Venizelos:
Türkleri
akıllandıracak
en iyi yol
Mustafa
Kemal'i her
cephede
mağlup
etmektir.*

Laz, Çerkes vesair bütün bu İslam unsurların menfaatleri ortaktır. Beraber çalışmaya karar vermişlerdir. Yoksa hiçbir zaman başka bir görüş yoktur. Vicdani arzu ile kardeşçe ve dindarane bir birlik vardır."

(Yıllar sonra Atatürk'ü Nobel Barış adayı gösteren) Yunanistan Başbakanı Venizelos bir çağrı yaptı:

"Türkleri akıllandıracak en iyi yol Mustafa Kemal'i her cephede mağlup etmektir."

*üstün bir hale getirecek güne kadar iyi korumaya mecburuz. Dolayısıyla bu durumun hiç bir zaman bizde ümitsizlik doğurmayacağı inanındayım(...)
Bütün dünya milletlerini şahsen tanırım ve bu tanışmam da savaş alanlarında olmuştur, ateş altında olmuştur. Ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek sizi temin ederim ki bizim milletimizin manevi kuvveti bütün milletlerin manevi kuvvetinin üstündedir. (...) Eğer*

ölmek lazım gelirse o da yapılır(...) Fakat öldükten sonra hiç bir gaye sağlamayacaksa neye yarar(...) Milletimizin manevi kuvveti gayet sağlamdır ve bu sayede bütün düşmanlarımızı galip vaziyetinden mağlup konumuna koyacağız.”

Mustafa Kemal, cephede subayların arasındaydı:

“İngilizler ve yardımcıları milletimizin bağımsızlığını yok etmeye karar vermişlerdir. Milletler bağımsızlıklarını hiç kimsenin iyilik ve sevgisine borçlu değildir: Hiç kimse kimseye, hiçbir millet diğer millete özgürlük ve bağımsızlık vermez. Milletlerde doğal olarak ve yaradılıştan var olan bu hak, milletlerce kuvvetle, mücadele ile saklı bulundurulur. Kuvveti olmayan, dolayısıyla mücadele edemeyen bir millet, mahkûm ve esir durumdadır. Böyle bir milletin bağımsızlığı elinden alınır. Dünyada hayat için, insanca yaşamak için bağımsızlık gereklidir. Bağımsızlık sahibi olmak için kuvvet sahibi olmak ve bunun için varlığını kanıtlamak icap eder. Kuvvet ordudur. Ordunun hayat ve sevinç kaynağı, bağımsızlığı takdir eden milletin, kuvvetin gereğine olan vicdani inancıdır.

İngilizler milletimizi bağımsızlıktan yoksun etmek için pek tabii olarak önce onu ordudan mahrum etmek çarelerine giriştiler. Mütareke koşullarının uygulanmasıyla silahlarımızı, cephanelerimizi, bütün savunma araçlarımızı elimizden almaya çalıştılar. Sonra kumandanlarımıza ve subaylarımıza tecavüz

ve taarruza başladılar. Askerlik onurunu yok etmeye çabaladılar. Ordumuzu tamamen kaldırarak milleti bağımsızlığını korumak için muhtaç olduğu dayanak noktasından mahrum etmeye giriştiler. Bir taraftan da korumasız, ordusuz bıraktıklarını sandıkları milletin de onurunu, her türlü haklarına ve kutsal değerlerine saldırıyla milleti alçaklığa boyun eğmeye alıstırmak planını takip ettiler ve ediyorlar. Ordu, düşmanlarımızın birinci saldırı hedefi oldu. Orduyu yok etmek için mutlaka subayları mahvetmek, aşışlamak gerekir. Buna da giriştiler. Bundan sonra milleti koyun sürüsü gibi boğazlamakta engeller ve güçlükler kalmaz. Bu hakikat karşısında ve içinde bulunduğumuz duruma göre subaylar heyetimize düşen görevin niteliği, önemi ve değeri kendiliğinden ortaya çıkar.

Milletimiz özgür ve bağımsız yaşamak gerekliliğine tam bir inanç ile inanmış ve buna kesin kararlıkla karar vermiştir. Zaman zaman şurada burada üzüntü verici karaktersizliklerin görülmüş olması hiçbir zaman milletimizin genel kanısına, gerçek inancına sekte vurmamıştır ve vuramayacaktır. Dolayısıyla kuvvetin, ordunun varoluşu için gerekli olduğunu söylediğim kaynak -ki milletin vicdani inancıdır- vardır. Ordu ise ancak subaylar heyeti sayesinde oluşur. Bilinen bir askeri hakikat, felsefi hakikattir: ‘ordunun ruhu subaylardadır.’

O halde subaylarımız,

düşmanlarımız tarafından yıkılmak istenilen ordumuzu tamir edecek, canlandırarak ve ordu ve milletimizin bağımsızlığını koruyacaktır. Millet bağımsızlığının korunmasından ibaret olan yaşamsal amacının sağlanmasını ordudan, ordunun ruhunu oluşturan subaylardan bek-

birinci derecede çalışkan ve özverili olmak zorunluluğundadırlar. Şahsi ve özel hayatları bakımından da subaylar özverililer sınırlarının önünde bulunmak zorundadırlar. Çünkü düşmanlarımız herkesten önce onları öldürürler. Onları aşağılar ve hor görürler. Hayatında bir an

“Arkadaşlar ölmeyeceğiz, bağımsızlığımızı koruyarak yaşayacağız ve milletimizi daima bağımsız görmekle mutlu olacağız!”

ler. İşte subayların yüce olan görevi budur. Allah göstermesin milletin bağımsızlığı ihlal edilirse bunun sorumluluğu subaylara ait olacaktır. Subaylar, açtıkları yüce kutsal ve bütün açılardan üzerlerine düşen görev bakımından bütün varlıklarıyla; bütün dikkat ve anlayışlarıyla giriştiğimiz bağımsızlık savaşında

olsa bile subaylık yapmış, subaylık onurunu, şerefini duymuş, ölümü küçümsemiş bir insan hayatta iken düşmanın tasarladığı ve reva gördüğü bu tutumlara katlanamaz.

Onun yaşamak için bir çaresi vardır: Şerefini korumak!

Halbuki düşmanlarımızın da kastettiği, o şerefi ayaklar altına almaktır. Dolayısıyla subay için “Ya istiklal, ya ölüm” vardır. Fakat arkadaşlar ölmeyeceğiz, bağımsızlığımızı koruyarak yaşayacağız ve milletimizi daima bağımsız görmekle mutlu olacağız!” •

yasarozturkdbd@gmail.com

“Kendilerine bir milletin tahili bırakılan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve elde edilmesi mümkün menfaatleri yolunda kullanmakla görevli olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zabt ve işgal etmek o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zabtolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Halbuki asırların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet mukavemet edemez.” (1924)

Mustafa Kemal Atatürk

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 23

Ali Rıza Hükümeti Ulusal Örgütleri ve Amaçlarını Aklınca Sorgulamaya Çalışıyor!

Efendiler!

Yeni Sadrazam'dan beklediğimiz yanıt, sonunda geldi. Yanıt şudur:

“Çok ivedidir.

Sadrazamlık, 4.10.1919

Sivas'ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesine

2 ve 3 Ekim 1919

Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde kararlaştırılıp saptandığı, telgraflarında bildirilen örgüt ve amaçların neler olduğu hükümetçe bilinmediğinden işin gereği incelenmek üzere, her şeyden önce, adı geçen kongrelerde alınan kararların

acilen bildirilmesini dilerim efendim. Sadrazam Ali Rıza.”

Sadrazam Paşa ve sayın arkadaşlarının -içlerinde, biraz sonra görüleceği gibi, Kuvay-ı Milliye'nin delegesi olarak hükümete girdiğini bildiren Cemal Paşa bulunduğu halde- hükümeti kurdukları güne değin, ulusal amaçların neler olduğunu bilmediklerini söylemeleri

Sadrazam Ali Rıza

şaşılacak iş değil midir?

Bundan daha da çok dikkati çeken husus, ulusal isteklere uyup-uymamak konusunda karar verebilmek için, her şeyden önce, Kongreler'in kararlarını istemeleridir.

Oysa bu denli gürültü koparan ve uygulanması, kendilerinden önceki hükümetin düşmesi sonucunu

veren Kongre kararlarını bilmeme-leri düşünülebilir mi?

Malûm zihniyetin amaçlarının, zaman kazanmak ve bize karşı hiçbir yükümlülük altına girmeksizin, yeni ve şeytanca önlemlerle ulusu aldatarak, kurulmuş olan dayanışmayı ve bağlantıyı gevşetmek olduğuna hiç kuşku etmedim. Ama bozuşma olacaksa, ben de her şeyden önce onların içlerinde sakladıklarını ulus önünde belirtecek bir yol izlemeyi tercih ettim.

Bundan dolayı, Sadrazamın ve sayın arkadaşlarının isteklerini yerine getirdim. 4 Ekim 1919 günlü bir telgraf ile Kongre bildirisini, olduğu gibi ve tüzüğün yalnız örgüt-ile ilgili temel noktalarını da özet olarak bildirdim ve hiçbir yerden resmi yazışmalara girişilmemesi için yeniden genel bildirimler yapıldı.

İstanbul Yönetimi, Anadolu Ulusal Hareketine Karşı Durma Çabasında!

O gün şöyle bir telgraf aldık:

“Sadrazamlık, 4 Ekim 1919

Başkanlığım altında kurulan yüce hükümet, ulusun isteklerine göre yurdun mutluluk ve esenliğini sağlamak için kesin bir kararlılıkla çalışmak konusunda tamamiyle görüş birliğine varmıştır.

Osmanlı topluluğunun dağıtılmaması, ulus bağımsızlığının korunması, yüce Halifelik ve Padi-

şahlığın dokunulmazlığı, Anayasa hükümlerince bütün ulusun gücüne ve iradesine dayanılarak sağlanacağı kuşkusuzdur.

Ateşkes Anlaşması tarihindeki sınır içinde kalan bütün Osmanlı topraklarının ve kentlerinin anlaşmaya temel olan Wilson Prensipleri'ne uyularak doğrudan doğruya yüksek Padişahlığın yönetimi altında bırakılması ve sınır içinde kalıp büyük Müslüman çoğunluğunun oturduğu ülkenin birliğinin parçalanmasını önleyerek, bu topraklar üzerindeki tarih, soy, din ve coğrafya bakımından kardeş olan halklarımız için, hak ve adalete uygun bir karar alınmasının sağlanması da bugünkü hükümetçe kesin olarak istenmektedir.

Millet Meclisinin toplanmasına değin ulusun kaderi ile ilgili herhangi bir kesin ve resmi taahhüde girililmeyeceği ve Barış Konferansı'na gönderilecek delegelerin ulusal istekleri anlamış, güvenilebilir, güçlü ve iyi düşünür kimselerden seçileceği kuşku götürmez.

Ülkemizde meşrutiyet yöntemi gereğince, ulus egemenliği yürürlükte bulunduğundan görevini iyi bilen şimdiki hükümet, ulusun

kararını almaksızın yurdun kaderi üzerine bir karar veremeyeceği için, seçimlerin bir an önce yapılmasını sağlayacak her türlü davranış ve girişimlerde bulunmakta ve Millet Meclisi'nin toplanmasını çabuklaştıracak kolaylıkları göstermeye çalışmaktadır.

Ancak hükümetin izleyeceği yol, Yasalara eksiksiz uymak, aykırı durumları önleyip ortadan kaldırmak olduğundan; olağandışı ve yasaya uymayan durumların sürüp gitmesi ise, Osmanlı devlet merkezi ile Anadolu'yu birbirinden ayırarak birçok tehlikeli sonuçlar doğurmakla, Tanrı korusun, başkentin varlığını tehlikeye düşüreceğinden ve düşmanların yer yer yurdu-

(...) bu satırları yazan kişi
ya da kişiler, Heyet-i
Temsiliye'yi tanımak ve
onunla imzalı olarak resmi
yazışma ve görüşmelerde
bulunmak istemiyordu.

muzu işgal etmeleriyle sonuçlanıp ülkenin bütünlüğünü bozacağından; bugünkü hükümet, sizin el koyduğunuz resmi dairelerin boşaltılacağına, hükümet işlerindeki kesikliğin giderileceğine ve hiçbir zaman dokunulmaması gereken hükümet erkine saygı gösterileceğine, yabancılarla siyasal ilişkilerde girililmeyeceğine, milletvekili seçimlerinde halkın özgürlüğüne hiç dokunulmayacağına söz vermenizi istiyor.”

Hükümet, Heyet-i Temsiliye'yi Yok Saymaya Çalışıyor!

Efendiler!

Dikkat buyurulursa bu telgrafta ne adres var ne de imza. Sadrazamlık katından yazıldığı anlaşılıyorsa da, başka bir şey daha anlaşılıyordu; o da, bu satırları yazan kişi ya da kişiler, Heyet-i Temsiliye'yi tanımak ve onunla imzalı olarak resmi yazışma ve görüşmelerde bulunmak istemiyordu.

Bir de bizim Kongrelerde aldığımız kararların ve kendilerine önerdiğimiz üç hususun dikkate alınmasını, yeni hükümetin Sadrazamı ve nazırları olağan buluyorlar. Bu karar ve ilkelerin sağlanması aslında çalışmakta olduklarını söylüyorlar.

Ancak Sadrazam: "Hükümetin rehberi yasa hükümleridir. Görevi, aykırı durumları önleyip ortadan kaldırmaktır" gibi bir başlangıçtan sonra, bizim durumumuzun ve davranışlarımızın olağandışı ve yasaya aykırı olduğuna dokundurarak, bu durum sürüp giderse, merkezle

Anadolu'nun birbirinden ayrılığı sonucunu doğuracağını bildirip, bundan doğacak tehlikeleri sayıyor.

En sonunda baklayı ağızından çıkararak: "Sizin el koyduğunuz resmi dairelerin boşaltılacağına, hükümet işlerindeki kesikliğin giderileceğine ve hükümet erkine saygı gösterileceğine, yabancılarla siyasal ilişkilere girilmeyeceğine, milletvekili seçimlerinde halkın özgürlüğüne hiç dokunulmayacağına söz vermenizi istiyoruz" diyor.

Yeni hükümet her türlü faaliyetine başlangıç olmak üzere Heyet-i Temsiliye'yi Sivas'tan çıkararak, onun, kamuoyundaki etkisini kırmak istiyordu.

Böylece, bizim varlığımızı ve çalışmalarımızı ortadan kaldırmak amacıyla olduğunu anlatmış oluyor.

Belki unuturum, ayrıntılara girmeden önce söylemeliyim ki bizim el koyduğumuz resmi daire yoktur. Sadece Sivas Valiliği, Heyet-i Temsiliye'yi okulların tatil bulunması dolayısıyla lisede konuk etmiştir.

Söz konusu edilmek istenilen resmi daire bu olmalı. Yeni hükümet her türlü faaliyetine başlangıç olmak üzere Heyet-i Temsiliye'yi Sivas'tan çıkararak, onun, kamu

oyundaki etkisini kırmak istiyordu.

Asla Geri Adım Atmak Yok!

Ertesi gün, yani 5 Ekim 1919 günü, imzasız telgrafı Sadrazamın Heyet-i Temsiliye'ye yazdığı ve o Kurulun telgrafına yanıt olduğu söylendi. Bunu resmi olarak saptayan imzalı bir açıklama olmamakla birlikte, Biz böyle küçük bir husus üzerinde daha çok durmayı yararlı ve uygun görmedik. Sadrazam Paşa'ya yanıt yazmayı uygun bulduk. 5 Ekim 1919 günü yazdığım uzun yanıtın temel noktalarını özetleyeyim:

“Önerilerimizin hepsinin uygun görülüp kabul edilmiş olduğu anlaşıldı” dedikten sonra, bizim öz vermemizi istedikleri hususlar üzerinde açıklama yaptık ve dedik ki:

“Olağandışı ve yasaya aykırı durumların nedeni ve yaratıcısı Damat Ferit Hükümeti'ydi. Damat Ferit Hükümeti'nin yaptığı yasal olmayan iş ve davranışların nedenlerinin ve yol açtığı sonuçların kaldırılması için sizler kesin önlem alırsanız, bu durum kendiliğinden ortadan kalkar.

Cemiyetimizin (Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti) şimdiki hükümete karşı sorumluluk üstlenmesi ve kendilerine yardım edebilmesi için önce, hükümetin ulusal örgüt-

lerimizi iyi karşıladığını açık ve kesin bir dille söylemesi gereklidir. Yoksa karşılıklı güven ve yakınlığın doğduğu kuşkulu kalacak ve karşıt davranış ve girişimlerin belirmesi beklenecektir.”

Ali Rıza Paşa'nın imzasız telgrafındaki; “Ülkemizde, meşrutiyet yöntemi gereğince, ulusal egemenliğin yürürlükte olduğu...” hususuna da vurgu yaparak;

“Gerçekten öyle ise de Meclis-i Mebusan'ın dağıtıldığı günden sonra dört ay içinde toplanması Anayasamızın açık hükümlerinden iken, temel seçim defterleri bile düzenlenmemiştir.

Bu davranış, Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin açıktan açığa meşrutiyeti vurması ve Anayasa'ya kesin saldırısı demektir ve Ceza Kanunu'nun özel maddesine göre ağır bir suç sayılarak bu suçu işleyenlere yasa hükümlerinin eksiksiz uygulanması, ulusal egemenliği kabul eden ve yasa hükümlerinin uygulanmasını kendisi için yasal bir ödev sayan her yasal hükümetin ilk kutsal görevidir” diye yanıt verdik. •

cengizonalbd@gmail.com

*(Gelecek Ay: **Heyet-i Temsiliye'nin Kararlılığı Sürüyor!**)*

“Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.” (1930)

Mustafa Kemal Atatürk

Hakimiyeti Milliye

Geçit Töreni

Bütün bir yıl boyunca şehir bu büyük bayramı bekliyormuş gibi, 29 Ekim günü, bütün halkı yollarda gördük. Gencinden yaşlısına, kadınından erkeğine, çalışanından çalışmayanına, kısacası herkes sokaklar, meydanlar ve sokak aralarındaki küçük alanları bile doldurmuştu.

Vatandaşlar, bu yoğun kalabalık esnasında, nefes alamayacak kadar sıkışmışsa ne var? Gönüller yılın hiçbir gününde bu kadar sınıksız saatler geçirmemiştir. Kimsenin sıkışıklıktan bir sıkıntısı olduğu görülüyordu. Herkesler olabildiğince mutlu ve güler yüzlüydü.

Geçit Resmi başladı. Önce piyadeler, arkasından süvariler ve topçular geçti. Bunlar bugünün askerleriydi. Askerlerin arkasından izciler, kız ve erkek öğrenciler yürüdüler. Bunlar da

yarının askerleriydi.

Önden gidenler, çizilmiş bir yoldan ilerliyorlar, arkadan gelenler de onları izleyerek yürüyorlardı. Halk çılgınca alkışlıyor, yürüten evlatlarını adeta bağırklarına bastıklarını haykırıyorlardı. Şehri mutlu bir uğultu sarmıştı.

Bu genç, güçlü, bir düzen ve disiplin içinde yürüten evlatlarımız, bir noktaya geldiklerinde başlarını bir yay hızıyla sağa çeviriyor ve kendisine ve ülkesine yol gösteren Ulu Önderleri'ni saygıyla selamlıyorlardı.

Yürürken sadece ileriye bakan bu çelik bakışlı gözler ve tunç örne-

ği sert olan yüzler, Büyük Gazi'yi selamlarken sınırsız sevgi ve saygıyla adeta erimiş gibi olmaktadır. Selamlamayı geçen tekrardan eski haline dönmektedir.

Gazi'nin önünden akarak kararlı adımlarla geleceğe yürüyen bu kuşak ve bunların ardı sıra gelecek kuşak zincirleri, çağlar boyu bu güçlü devrimci Önder'in çevresinde halkalanacaklardır. Bunu bugünden görür gibiyiz...

O saatte vatan haritasına sığmış onlarca şehir, binlerce kasaba ve köydeki milyonlarca beden ve baş, Ankara'ya, sadece bu emsali görülmemiş Büyük Önderi anarak, hasretle ve özlemle çevrilmiştir.

Gazi'nin önünden akarak kararlı adımlarla geleceğe yürüyen bu kuşak ve bunların ardı sıra gelecek kuşak zincirleri, çağlar boyu bu

güçlü devrimci Önder'in çevresinde halkalanacaklardır. Bunu bugünden görür gibiyiz...

29 Ekim'de Ankara'da bulunamayan, onu bu nedenle göremeyen ve selamını alamayanlar sakın üzülmesinler. Onun önünden yürüyen mutlu askerleri, öğrencileri ve halkı sakın kısıkanmasınlar. Çünkü Eşsiz Kurtarıcı, Büyük Önder, akıp giden büyük kalabalıkla birlikte, onların şahsında bütün Türk ulusunu ve kurum-kuruluşları selamladı.

Yaşanan bu coşkunun mutluluğunu sağlayan neden, yürüyen askerler, öğrenciler ve gençlerin, yurdun dört bir yanındaki kardeşlerinin, arkadaşlarının ve vatandaşlarının, kurumların, kuruluşların temsilcileri olmalarıdır.

Bugün burada sadece belirli sayıda genç değil, sanki Türk ulusunun tamamı, bütün kazanımlarıyla birlikte yürümektedir. Coşkunun mutluluğu da buradan gelir.

Önceki gün, Türk ulusu Büyük Gazisi'ni ve Büyük Gazi de Türk ulusunu bir kez daha candan ve gönülden, bütün sıcaklığı, sevecenliği ve samimiyetiyle selamladı.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

31 Ekim 1929

Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir: (1924)

Mustafa Kemal Atatürk

Dergimizi yıllardır hiç aksatmadan alıp okuyan 95 yaşındaki Şükran Cin Kurtel, Ayvalık'ta ilk eğitim yuvası olan İstiklal İlkokulu'nu ziyaret etti. Öğrencilerle anı fotoğrafı çektiren Şükran Cin Kurtel, Atatürk'ün unutamadığı ziyaret anısını okuyucularımızla paylaşmak istedi.

1 925 yılında Ayvalık'ta dünyaya geldim. İlkokulu Ayvalık İstiklal İlkokulu'nda okudum ve mezun oldum. Daha sonra uzun yıllar hemşire ve baş hemşirelik görevlerinde bulundum.

İlkokul 3. sınıfta o tarihteki adı farklı olan okulumuzu ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ziyaret etti. Bizler dersteysen sınıfımıza giren Atatürk, kürsüye çıkarak sınıfımıza hitaben şöyle dedi: *"Bundan böyle bu okulun adı İstiklal İlkokulu olacak!"* Büyük Önder kazandığı savaşın adını verdiği okulumuzda konuşmasına şöyle

devam etti: *"Okulunuzu çok sevin, Arkadaşlarınızı çok sevin, okumayı da çok sevin."*

Atatürk'ün konuşmasından çok etkilenmiştim. Hayatım boyunca okumaktan, arkadaşlarımı sevmekten, okulumu sevmekten de hiç vazgeçemedim. Farklı yıllarda iki kez ziyaret ettiğim okulumu 95. yaşımdaki bu ziyaretimde müdür ve öğretmenlerinin yaptıkları organizasyon ile bir sınıfta öğrencilerle sohbet toplantısı yaptım. Geçen yıllarda fazlasıyla değişmiş olsa da Atatürk'ümün adını verdiği okulum benim için çok değerli...•

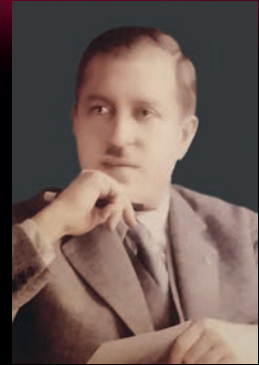
Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE ŞAKİR ZÜMRE

Orta yaş üstündeki kuşağa “Şakir Zümre” dediğiniz zaman ilk hatırlayacağı şey “soba” olacaktır.

Doğalgazın, elektrikli ısıtıcıların, klimaların olmadığı dönemde, ısınma aracı olarak kullanılan sobalar içinde, en çok kullanılan ve beğenilen marka, üzerinde Şakir Zümre yazan sobalardır. »

Şakir Zümre:
**“Anadolu’yu ikinci
 bir Ergenekon
 yapan, bu şanlı
 Bozkurt’la bazen
 sabahlara kadar
 vatanımızın mesut
 ve ışıklı günlere
 kavuşması için
 hazırladığı planlar
 üzerinde görüşür,
 tartışırdık.”**

İnanılır gibi değil ama Şakir Zümre sobaları, uçaktan dönüşen sobalardır.

Uçaktan dönüşen derken, eski uçak malzemelerinin dönüşmesinden elde edilen değil, doğrudan uçak yapımı için Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan uçak üretim fabrikasında, uçak yapımındaki yerli üretim ve ulusal sanayinin engellenmesi nedeni ile uçak yapımından vazgeçilerek, soba üretimine ve daha sonra bir bankanın kumbara yapımına yönelen ve daha sonra tamamen kapanmak zorunda kalan bir üretimin sonucudur.

Şakir Zümre, 1885 yılında Bulgaristan’ın Varna kentinde doğmuştur. İlk öğrenimini tamamladıktan sonra Cenevre’ye gitmiş, burada gördüğü lise öğreniminin ardından, 1908 yılında Cenevre Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur.

I. Dünya Savaşı yıllarında, Bulgar Parlamentosuna seçilen 17 Türk

temsilciden biri olarak Varna’dan milletvekili seçilmiştir.

Mareşal Fevzi Çakmak’ın yakın akrabasıdır. Aynı yıllarda Sofya’da yarbay rütbesi ile Türk Askeri Ataşeliği görevinde bulunan Mustafa Kemal ile tanışmış ve yakın arkadaşlık kurmuştur. Bulgaristan’da katıldıkları bale ve opera gösterilerinden sonra Mustafa Kemal ile uzun saatler boyunca

çağdaş sanatlar üzerine konuşmalar yapmışlardır.

Şakir Bey; sonraki yıllarda, Bulgaristan'da Atatürk ile yaşadığı anları: "Atatürk'le Bulgaristan'da geçen günler, hayatımın en unutulmaz müstesna günleri olarak hatıralarım arasında yaşayacaktır. Anadolu'yu ikinci bir Ergenekon yapan, bu şanlı Bozkurt'la bazen sabahlara kadar vatanımızın mesut ve ışıklı günlere kavuşması için hazırladığı planlar üzerinde görüşür, tartışırdık." diyerek anlatmıştır.

Şakir Zümre, I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Anlaşması'ndan sonra Bulgar hükümeti tarafından; Bulgaristan'ı, Türkiye lehine savaşa sokmak gerekçesiyle 7 ay hapis yatmıştır. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra gene Milli Mücadele lehinde çalışmalar yürütmeye ve Anadolu'ya silah ve cephane taşınması için uğraş vermeye devam etmiştir.

Şakir Zümre; İstiklal Savaşı'na destek vermeye yurt dışından Anadolu'ya silah ve cephane gönderdiği gibi savaş sanayisinde değerlendirilmek üzere

Türkiye'ye usta ve teknisyen bulunmasında da yardımcı olmuş, bu üstün hizmetleri nedeniyle Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası almıştır.

Kurtuluş Savaşı kazanılıp, Cumhuriyet ilan edildikten sonra 1925 yılında, Mustafa Kemal, Şakir Zümre'yi Türkiye'ye davet eder ve "Gel, burada silah fabrikası kur" der.

Bu daveti memnuniyetle kabul eden Şakir Zümre, Türkiye'ye gelir ve kendisine Cumhuriyet'in ilk özel sektör silah fabrikasını kurmak üzere bir alan tahsis edilir. Bu yer Halic kıyısında Karaağaç Mevkisi'nde, Sütlüce'de şu an üzerinde Miniatürk'ün bulunduğu alandır.

Bu alanda kurulan Türkiye'nin özel sektöre ait ilk ulusal ve yerli sermayesine dayanan fabrikanın tamamı yerli sermaye ile kurulur.

İlk üretimler Bulgaristan'dan

Şakir Zümre, ürettiği uçak bombaları ve patlayıcıları ile fabrika personeliyle. (1940'lı yıllar)

getirilen yabancı teknik kadro ile yapılıırken, zamanla yetişen Türk teknik kadrolar tüm üretim çalışmalarındaki yerlerini alırlar.

Kısa zamanda 2 bine ulaşan kişinin çalıştığı fabrikada, Türk Hava Kuvvetleri'nin 100, 300, 500 ve 1.000 kg'lık bombaları üretilmeye başlanmıştır. Türk Hava

Şakir Zümre Türk Hava Kuvvetleri için ürettiği bombalarla

Kuvvetleri'ne ait ilk bombardıman uçaklarının kullandığı ilk bombalar Türk malıdır ve büyük bir bölümü Şakir Zümre Fabrikası'nda üretilmiştir. Kara Kuvvetleri için cephane, el bombası, işaret ve aydınlatma fişekleri, kara mayınları

üretilmiştir. Buna ek olarak Türk Deniz Kuvvetleri'nin ilk yerli cephaneleri ve giderek ilk denizaltı bombaları, Türk mühendis ve teknisyenleri tarafından üretilmeye başlanmıştır. Bu bombalara ait kullanma biçimleri Şakir Zümre fabrikasının teknik ekibi tarafından projelendirilerek "tarifnameleri"

hazırlanmış ve 1939 yılında kitap olarak Şakir Zümre tarafından yayımlanmıştır. Bu fabrikada, mazotla çalışan beş beygirlik ilk Türk motoru da yapılmıştır

Yurt içinde yerli ve milli sanayi ile bütün bu üretimleri yapan fabrika, yurt dışından da önemli ve büyük istekler almıştır. Bu fabrikada üretilen bombaların, dünyadaki örneklerinden daha kaliteli ve daha fazla tahrip gücüne sahip olması nedeniyle talepleri çok olmuştur. İhracat yaptığı ülkeler olan Yunanistan, Bulgaristan, Ürdün, Suriye ve Mısır'a yaptığı satışlarla milli gelire büyük katkılar sağlamıştır. Şakir Zümre Fabrikası'nda üretilen uçak bombaları, Alman saldırısı karşısında,

hava kuvvetlerini güçlendirmek isteyen Polonya tarafından da satın alınmıştır.

1937 yılının şubat ayında Yunanistan'la yapılan 1,5 milyon liralık "iş sözleşmesi", Türkiye'de büyük bir ekonomik zafer olarak

değerlendirilmiş ve gazetelerimizin birinci sayfalarında önemli haberler arasında “Harp sanayimizin büyük bir zaferi... Yunanistan bizden 1,5 milyon liralık bomba satın alıyor.” şeklinde yer almıştır. 1922’de İzmir’de denize döktüğümüz Yunanistan’a 1,5 milyon liralık bomba ihracatı yapmamız dünyada büyük yankı uyandırmıştır. Bu haberlerde dönemin Yunanistan Başbakanı General Metaksas’ın “Türkiye’den aldığımız bombaların teknik ve askeri bakımdan iyiliğine olan inancımız kadar, ne bizim tarafımızdan Türkiye’ye ne de Türkiye tarafından bize karşı kullanılmayacağına da itimadımız vardır.” sözlerine de ver verilmiştir.

Türk savunma sanayi tarihinde önemli ve şerefli bir yere sahip olan bu fabrika, ülkemize çok büyük ve unutulmaz hizmetlerde bulunmuştur.

Ancak Atatürk’ün vefatı ve II. Dünya Savaşı sonrası Amerika ile yapılan silah anlaşmaları, Şakir Zümre için “sonun başlangıcı” olur.

Amerika ve diğer bir kısım ülkeler “Biz size silah veririz, siz bunların üretimleri ile uğraşmayın” diyerek, II. Dünya Savaşı’nın ardından başlattıkları Marshall ve benzeri

Şakir Zümre tarafından kurulup üretim yapan ilk özel askeri fabrika

diğer yardım fonları ile, genellikle ömrünü tamamlamış silah araç ve gereçlerini Türkiye’ye vermeleri ile dışa bağımlı hale gelinmiştir. Silah üretimini tamamen bırakmak zorun-

Atatürk’ün vefatı ve II. Dünya Savaşı sonrası Amerika ile yapılan silah anlaşmaları, Şakir Zümre için “sonun başlangıcı” olur.

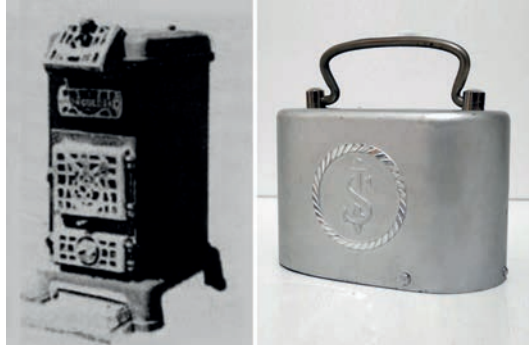
da kalan fabrikada silah ve cephane üretimi durmuş, yavaş yavaş paslanmaya, yok olmaya mahkûm edilmiş, işçinin maaşını ödeyemez duruma gelinmiş ve çaresizlik içinde çırpı-

nan Şakir Zümre “soba üretimine” geçmek zorunda kalmıştır.

İşte orta yaşın üzerindeki insanımızın belleğinde kalan ünlü Şakir Zümre sobalarının hikayesi budur.

Türk halkının belediğine kazınan, halkın zevk ve gereksinimine uygun olarak üretilen “Zonguldak, Zümre, Ağaçalı, Alman, Çiftlik ve Köylü markalı Şakir Zümre sobaları” da bir halk klasiğidir. Halk arasında “kuzine” denilen fırın olarak da kullanılabilen soba en çok ilgi gören modellerinden biridir.

Daha sonraki yıllarda, Şakir Zümre’ye ve fabrikasına güya bir iyilik yapılması ve bir iş imkânı sağlanması için bir “banka kumbarası” yapma işi ihale edilmiştir. Türk bankacılığında ve “kumbara sektöründe” örnek teşkil eden ilk kumbaralardan Türkiye İş Bankası’nın klasik ve mükemmel

Şakir Zümre sobası ve İş Bankası için üretilen kumbara

kumbaraları Şakir Zümre cephane fabrikasında yapılır.

Silah sanayinden, soba ve kumbara yapımına mahkûm edilen fabrikanın bir süre sonra kapısına kilit vurulur ve kapatılır.

Her yıl, her 30 Ağustos Zafer Bayramı’nda, İstanbul Vatan Caddesi’nde bir “Resmi Geçit” düzenlenir.

Atatürk zamanında ve her yıl yapılan bu törenlerde, Türk Ordusunun yerli üretim ile Şakir Zümre Fabrikasında yapılan bomba, silah, araç ve gereçleri yer alır, halkın övünç ve iftihar sesleri, alkışları arasında tören alanından geçer...

Ancak 1950 yılında yapılan törende, örneğine hiç rastlanmayan, yaşanan olaylara sert bir cevap ve protesto niteliğinde, iç burkan bir olay yaşanır.

Şakir Zümre; sobalarını yüklediği bir kamyonetle tören alanından geçer, gider... •

erdemkyuzbd@gmail.com

Yüzbaşı
Şerafettin
İzmir

İzmir'e yapılan
büyük haksızlık ve

Üç Kılıç Hikayesi

1

Ama yapılan haksızlık sadece İzmir şehrimize değil. Şeref lakaplı Yüzbaşı Şerafeddin ve silah arkadaşlarına yapılan haksızlık. Soyadı kanunuyla beraber Ataürk'ün verdiği soyadını kullanan Şerafeddin İzmir.

Hikayemize başlayalım.

Çanakkale'yi geçemeyen düşman, kendisinden başkasını düşünmeyen bir hain padişah sayesinde ellerini kollarını sallayarak İstanbul'a girmiş, gemiler toplarını Dolmabahçe'ye çevirmişti.

Çakmak gözlü Sarı Paşa "Geldikleri gibi giderler." derken içi yanıyordu. 1453'ten beri sahip olduğumuz göz bebeğimiz İstanbul'u kaybetmiştik.

Milli Mücadele için Samsun'a doğru yola çıkan Mustafa Kemal daha ayaklarını toprağa sürmeden bir başka acı haber gelmişti.

İzmir.

Düşman, güzel İzmir'e çıkmıştı. İlk kurşunu atan Hasan Tahsin şehit olmuştu. Şımarık Yunan askeri halka kan kusturuyordu. Amaç İzmir'in Türk nüfusunu tamamen yok etmektir.

Yunan askerleri İzmir'de (15 Mayıs 1920)

İzmir ise direnmeye kararlıydı. Düzenli organize edilmiş bir mücadele yoktu ama halk tüm zorluklara, işkencelere, tehdit ve ölümlere rağmen İzmir halkı evlerini terk etmiyordu.

Bu arada Yunan ordusu başta İngilizler olmak üzere aldıkları büyük destekle Anadolu'nun içine doğru yürümeye başlamışlardı. Padişah ve ondan da hain olan damadı Ferit, İngiliz parasıyla ordu kurup milli mücadeleye katılanlara saldırdıkları gibi, Şeyhülislam'dan fetva

olarak "Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının katli vaciptir." diyor, bu da yetmezmiş gibi fetvayı yazılı olarak çoğaltıp İngiliz uçakları ile Anadolu üzerinde havadan atarak dağıtıyorlardı.

"Fazla dayanamaz; daha düzenli bir orduları bile yok bu Türklerin." diyenler peşi sıra I. İnönü, II. İnönü ve Sakarya savaşları ile yenilgiye uğramış ve daha fazla ilerleyemez duruma gelmişlerdi. Artık Türk-

lerin 1699'dan beri süregelen geri çekilmesi son bulmuş, düşman Polatlı'da durdurulmuş ve yıpratılmıştı.

Üç Kılıç

Ankara'nın düşmana ve hain padişaha kafa tutarak çok kısa bir zaman içerisinde meclis kurması, ordu kurması, sınırsız destek

içinde olan düşman ordularını peşi sıra yenilgiye uğratmaları başta İngilizlerin sınırlarını lağva ederken, Hindistan'dan Kuzey Afrika'ya kadar, düşman çizmelerinin zulmü içinde kıvranan ülkelere de ümit olmuştu.

1922 yılının Ocak ayı.

Soğuk bir Ankara sabahıydı.

Buhara'dan bir heyet geldi. Heyecan içindeydiler. Gözleri ümit ve gurur doluydu. Türklerin başarısı diğer ülkelere de örnek olacaktı.

Sakarya Zaferi'ni kutladılar ve

ak sakallı Heyet Başkanı Mustafa Kemal'e, Buhara halkı adına bir hediyeye vermek istediklerini söylediler.

Kilime sarılı üzeri motiflerle süslü sanduka açıldı ve içinden birbirinin aynı ve son derece ince işçilikle yapılmış olan 3 kılıç çıktı.

Heyet, Buhara halkı adına 3 değerli kılıç getirmişti.

Kılıçlardan biri Başkomutan Mustafa Kemal'e verildi, İkinci kılıç ise zaferin önemli isimlerinden İsmet Paşa'ya takdim edildi. Üçüncü kılıç kime verilecek diye beklenirken Heyet Başkanı durdu. Çakmak gözlü Sarı Paşa'ya baktı.

"Bu kılıcı," dedi, "İzmir'e ilk giren komutana vermenizi istirham ediyoruz".

Bazıları bu kılıca "Kızıl Elma" dediler. Çünkü İzmir, sadece Türklerin değil, Türkleri destekleyen herkesin muradı, herkesin rüyasıydı.

Bu haber ordu içinde hızla kulağa yayıldı. Üçüncü kılıç ve İzmir rüyası, herkesin rüyasıydı artık.

1922 senesinin 7 Ağustos günü Ali Kemal'in, Mustafa Kemal Paşa ve Milli Mücadele'ye katılanlara hakaretler yağdırdığı yazısı İstanbul'da elden ele dolaşırken Vahdettin, Sir Harold Rumbold'dan isyancı millicileri bastırmak için İngiltere'den yardım istemekle meşguldu. Rumbold kendinden başka kimseyi düşünmeyen Vahdettin ile

aralarında geçen konuşmayı Lord Curzon'a aktarırken duyduklarına kendisi bile inanamıyordu.

Kilime sarılı üzeri motiflerle süslü sanduka açıldı ve içinden birbirinin aynı ve son derece ince işçilikle yapılmış olan 3 kılıç çıktı.

İşte İstanbul'da bunlar olurken Ankara taraflarında hummalı ve son derece gizli çalışmalar devam ediyordu. Ordunun gizlice sevk edileceği güzergâh üzerindeki köyler boşaltılıyor, köprüler onarılıyor, yollar genişletiliyor, çalışma yapılan yerlerde izler siliniyordu.

İsmet Paşa 13 Ağustos'ta gizlilik içinde ilk emrini verdi. Birlikler kaydırılmaya başlanacak, bunun anlaşılmasında için çadırlar sökülmececek, az sayıda er geride kalarak sanki birlik oradan ayrılmamış gibi günlük hareketlerine devam edecek, bazı birlikler düşmanı aldatmak için aksi yönde yürütülüp gece tekrar yerlerine dönecekti.

20 Ağustos akşamı, saat 23:00. İkinci Kolordu ile taarruzda çok önemli bir rol oynayacak Süvari Kolordusu komutanları da Başkomutan'ın karşısındaydı. An itibariyle imkânsız denilen tam elli bin kişilik bir ordu kimsenin ruhu bile duymadan güneye kaydırılmıştı. Çakmak Gözlü Paşa taarruzun

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü ve Albay Asım Gündüz ile cephede savaş planı yapıyor

nasıl yapılacağını harita üzerinde bir kez daha ayrıntılı olarak anlattı ve Asım Gündüz'e döndü...

Mustafa Kemal Paşa İsmet Paşa'ya döndü. “Ordulara yazılı emri geçiniz, 26 Ağustos Cumartesi sabahı düşmana taarruz edeceğiz.”

“25 Ağustos akşamı her türlü haberleşmeye son verilecek. Limanlara giriş, çıkışlar, İstanbul, İzmit arası kara ve demiryolu ulaşımı kesilecek. Yani biz işi bitirene kadar dünyanın Anadolu'dan haberi olmayacak. Yeteri kadar uçağımız var, çocuklar düşmanın hava keşfi yapmalarını önlesinler”.

Sonra İsmet Paşa'ya döndü.

“Ordulara yazılı emri geçiniz, 26 Ağustos Cumartesi sabahı düşmana taarruz edeceğiz.”

Tam tamına 300 yıldır duyulmamış bir emirdi bu.

Ayağa kalkmasıyla beraber herkes gözleri

yaşlı bir şekilde esas duruşa geçti.

“Paşalar,” dedi, “Gazamız mübarek olsun!”

Ne İngiliz ne Yunan ne de bir başka devlet. Hiç kimse Türklerin bırakın hücumu geçeceğini, bu gidişata dayanıp daha fazla ayakta durabileceklerini bile düşünmüyordu.

Başkomutan Akşehir'de eski bir Rum evinde kalıyordu. Sabah erken kalktı, tıraş oldu, aşıya indi. Ali Metin Çavuş kahvesini getirirken Mahmut, Salih ve Muzaffer onu bekliyorlardı. Tümen komutanlarına taarruz emrinin birliklere söylenmesi emrini verdi. Sessiz bir çığlık nasıl olabilirse işte öyle bir coşkuyla karşılandı emir. Sessiz ama düğüne gider gibi bir hazırlık vardı. Konuşmak değil, hapşırarak bile yasaktı.

Süvari Kolordusu düşman cephesi yarılınca Sincanlı Ovası'na, düşmanın arkasına sarkacaktı. Tabii

bunun için cephenin yarılmasını beklemeleri gerekiyordu. Fahrettin Paşa düşündü. Ya daha önce yapabilseler bu işi? Düşman savaş sırasında kendisi sırtlarında koştuhan süvari birliklerini gördüklerinde nasıl bir panik yaşar, ya da cephe zaten yarılmış diye düşünmezler miydi? Tek yol bölgeyi çok iyi bilen 6. Tümen'in akıncıları ile konuşmaktı. Güzergâh dağ yolundaydı. O kadar sarp, dağlık, kayalık ve orman içindeydi ki, sadece tek kişilik bir patika yol vardı. Geceleri buradan geçmek imkânsız olduğundan Yunan ordusu nöbetçi bırakma ihtiyacı bile hissetmiyordu. Gözü kara ordu komutanı ile Fahrettin Paşa heyecanlı bakıştılar.

Sabah Sincanlı Ovası'nda olabilmek için koca kolordu bir ip gibi dizildi öncülerin ardına. Zifiri karanlıkta bu yolu geçeceklerdi.

Alay sabah sancak açacak mıydı gerçekten? Askerlerin aklında bu soru vardı.

Sıcak yemek verildi askere. Güneş batarken hummalı sessiz hazırlıklar devam ediyordu. Tabur, tabur namazlar kılındı. Askerler memleketlerinden gelmiş yavuklunun yemenisinden, sigara tabakalarına, işlemeli mendillerden değerli eşyalarına kadar eşyalarını bölük eminine

teslim etmeye başladılar. Dargınlar barıştı, herkes helalleşti, sarıldı. Silah kuşanıp düzene girdiler. Sallanıp ses çıkaracak ne varsa sıkıca bağladılar. Taarruz mevzilerine doğru sessiz bir yürüyüş başladı. Gökyüzünde üç günlük bir hilal vardı. Yaşlılar bunu zafere yordular.

Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa, İsmet Paşa saat 03:30'da at bindiler. Sisli, serin ve karanlık bir Ağustos akşamıydı. Kocatepe'ye doğru sürdüler atlarını.

Başkomutan Mustafa Kemal, Büyük Taarruz sabahı Afyon Kocatepe'de. (26.08.1922)

Saat 05:30'da dağlar, ovalar görünmeye başlamıştı ki zevk narası gibi bir emir duyuldu. "Ateş!.."

Peşi sıra bir cehennem ateşi başladı... • (sürecek)

kayaboztepebd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Gocuk (Bul.)**
a-Yün ceket
b-Asker paltosu
c-Hafif ayakkabı
d-En küçük kardeş
- 2 İnç (İng.)**
a-İçki mahzeni
b-Uzunluk ölçü birimi
c-Kulplu büyük bardak
d-Papaz yardımcısı
- 3 Jogging (İng.)**
a-Biyoloji uzmanı
b-At koşturan kimse
c-Tempolu koşu
d-Deniz taşıtı
- 4 Minyon (Fr.)**
a-Müzik aygıtı
b-Küçük, sevimli
c-Eciş bütüş
d-Baharat türü
- 5 Ataşe (Fr.)**
a-Motor kayışı
b-Aile hekimi
c-Bir tüfek tipi
d-Elçilik görevlisi
- 6 Kapela (İta.)**
a-Süslü kadın
b-Şapka
c-Fiyaka
d-İrade kaybı
- 7 Biblo (Fr.)**
a-Küçük süs eşyası
b-Kısa, düz ve ensiz kılıç
c-İnce yün
d-Duvar ilanı
- 8 Kapuska (Rus.)**
a-Rus Müziği
b-Lahana yemeği
c-Telli Saz
d-İçerik
- 9 Metropol (Fr.)**
a-Sergi yeri
b-Gezegen
c-Kargaşa
d-Anakent
- 10 Soket (Fr.)**
a-Uzay aracı
b-Kısa çorap
c-Uzun sopa
d-Kaldıraç
- 11 Kuzine (İta.)**
a-Büyük mutfak sobası
b-Kuşatma
c-Değerli bir taş
d-Liret'in yüzde biri
- 12 Damping (İng.)**
a-Kan basıncı
b-Şaşırtmak
c-İndirim
d-Yüksek fiyatlı mal
- 13 Virtuel (Fr.)**
a-Çizelge
b-Boru biçimi
c-Varlığı bilinmeyen
d-ince ayırım
- 14 Ünite (Fr.)**
a-Nikel kaplama
b-Gemi mutfağı
c-Ölçü birimi
d-Birlik, birleşmiş
- 15 Etajer (Fr.)**
a-Rafli dolap
b-Dil tutukluğu
c-Epilasyon
d-Düdük

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Montrö

Türkiye'nin Güvenliğini Sağlar

Son dönemlerde Kanal İstanbul Projesi ile bağlantılı olarak gündeme gelen Montrö Boğazlar Sözleşmesi hakkında ilgililerin ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesinde yarar görülmektedir.

Türk Boğazları (Çanakkale-İstanbul boğazları ve Marmara Denizi) jeostratejik konumu nedeniyle tarihte pek çok çatışmaların ve antlaşmaların ana konusu olmuştur. »

Osmanlı İmparatorluğu'na kabul ettirilen Sevr Antlaşması boğazların uluslararası bir denetime sokulmasını, Karadeniz'e kıyısı olmayan devletlerin gemilerinin bu denize çıkmasında hiçbir kısıtlama olmasını öngörmekte idi.

Mustafa Kemal'in önderliğinde Türk halkının büyük özverileri ile yapılan bağımsızlık savaşı sonunda Sevr Antlaşması tarihe gömülmüş, yeni kurulan Türk devletinin coğrafi bütünlüğünü ve tam bağımsızlığını teyit eden Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır.

Lozan'da Türk heyetine verilen hükümet direktifindeki iki temel maddenin (doğuda Ermeni yurdunun kabul edilmemesi ve kapitülasyonların tamamen kaldırılması)

kabul ettirilmesi karşılığında bazı konularda ödün verilmek zorunda kalınmıştır. Bu konulardan birisi de Boğazların rejimidir.

Lozan'da ana antlaşma ile birlikte ayrı bir Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre Boğazlar barışta ve savaşta ticari ve askeri gemilerin serbest geçişine açık bırakılmış, Boğazların kontrolü uluslararası bir komisyona verilmiş, ayrıca Boğazların etrafında 20'şer kilometrelik bir bölgenin askerden arındırılması öngörülmüştür. Bu durumun Türkiye'nin egemenlik haklarına ve güvenliğine aykırı

olduğu açıktır.

Lozan Boğazlar Sözleşmesi, Boğazlar etrafının askersizleştirilmesinin yaratacağı güvensizliğe karşı Türkiye'ye bir güvence vermek amacıyla Boğazlardan serbest geçişin ve askersiz bölgenin tehdit edilmesi halinde İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya'nın birliğinde, Milletler Cemiyeti (MC) Konseyi'nin kararı doğrultusunda bu tehdidi her vasıta ile bertaraf edeceklerini hükme bağlamıştır. (md.18)

**Lozan'da
ana antlaşma
ile birlikte ayrı
bir Boğazlar
Sözleşmesi
imzalanmıştır.**

Montrö Boğazlar Sözleşmesi

Lozan Boğazlar Sözleşmesi 1936 yılına kadar uygulanmıştır.

Uluslararası hukukta bir anlaşmanın yapılışı sırasında var

olan ve anlaşmanın yapılmasında etkili olan koşullarda değişiklik olduğu takdirde tarafların anlaşmaya son verme veya uygulamasını durdurma yetkisi tanınmaktadır. (rebus sic stantibus)

Türkiye bu kurala uygun olarak 16 Nisan 1936'da Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin imzacı devletlerine bir nota göndererek sözleşmenin değiştirilmesini istemiştir.

Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalandığı 1923 yılında Avrupa'da bir barış havası esmekte idi. Silahsızlanma gayretleri öne çıkmıştı ayrıca kolektif güvenliği sağlayacak

Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

Milletler Cemiyeti (MC) kurulmuştu. Türkiye o koşullarda büyük devletlerin ve MC'nin sağladığı güvenceyi yeterli görerek Boğazların silahsızlandırılmasını kabul etmişti.

Oysa 1936 yılına gelindiğinde Avrupa'da dengeler ve güvenlik ortamı büyük ölçüde değişmişti. Silahsızlanma çabaları somut bir sonuç vermemiş, Almanya ve İtalya'da revizyonist faşist partiler iktidara gelmiş, İspanya'da iç savaş çıkmıştı. İtalyan faşist partisi lideri Mussolini Roma İmparatorluğu'nu canlandırmak istiyordu ve gözünü bizim deniz (more nostrum) dediği Akdeniz'e dikmişti. MC beklenen barış ortamını sağlayamamış, İtalya'nın Habeşistan'ı, Japonya'nın Mançurya'yı işgalini önleyememişti. Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nde Türkiye'ye garanti veren Japonya MC'den çıkmış, İtalya ise MC'nin yaptırımlarına hedef olmuştu. Yeni bir dünya savaşı yaklaşıyordu.

Değişen güvenlik ortamında

Lozan'da Türkiye'ye verilen garantinin yeterli ve etkili olmayacağı belli olmuştu. İşte Türkiye 16 Nisan 1936 tarihli notasında bu durumu açıklayarak Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin imzacı devletlerini Türkiye'nin güvenlik endişelerini giderecek yeni bir konferansa çağırmıştır. Bu çağrıya İtalya hariç Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin imzacı devletleri olumlu cevap vermişler ve 22 Haziran 1936'da toplanan konferans 20 Temmuz 1936'da sonuçlanmıştır.

Montrö Sözleşmesi'nin yapılış nedeni ve maksadı Türkiye'nin ve Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerin güvenlik endişelerini gidermektir.

Montrö'nün Türkiye'nin güvenliğini sağlayan maddeleri şunlardır:

- Ticaret gemileri Boğazlara girerken isimlerini, tonajlarını, gidecekleri limanları Türk yetkililere bildireceklerdir. (md.1)

- Bütün gemiler Boğazlara girmeden önce sağlık merkezlerinde duracaklar Türk kanunlarına uygun olarak sağlık kontrolünden geçeceklerdir. Bulaşıcı hastalığı olan veya

bu riski taşıyanlar gemilerden indirilecektir. (md.3)

● Savaşta Türkiye muharipse muharip olmayan devletlerin ticaret gemileri düşmana yardım götürmemek koşulu ile serbest geçebilir. (md5)

● Yakıt taşıyan gemiler Boğazlardan teker teker geçeceklerdir. (md.9)

● Barışta savaş gemilerinin geçişi gündüz yapılacaktır (md.10)

● Karadeniz ülkelerinin büyük tonajlı savaş gemileri en çok iki destroyer refakatinde teker teker geçeceklerdir. (md. 11)

● Denzaltılar yüzeyden, gündüz ve teker teker geçeceklerdir. (md.12)

● Savaş gemilerinin geçişi 8 gün önce diplomatik yoldan Türk yetkililerine bildirilecektir. (md.13)

● Geçiş bildirimden itibaren beş günde tamamlanacaktır. (md. 13)

● Savaş gemilerinin komutanı girişte emrindeki gemilerin terakibi (kompozisyonu) hakkında Türk makamlarına bilgi verecektir. (md.13)

● Boğazlardan geçmekte olan yabancı savaş gemilerinin tonajı 15 bini geçmeyecektir. Aynı zamanda en fazla dokuz gemi geçebilecektir. (md.14)

● Boğazlardan geçen gemiler uçaklarını uçuramaz. (md. 15)

● Boğazlardan geçen savaş gemileri Boğazlarda gerektiğinden fazla kalmayacaklardır. (md.16)

● Savaşta muharip devletlerin savaş gemileri geçemez. (md.19)

● Savaşta Türkiye muharipse, geçişler Türkiye'nin takdirine bırakılmıştır. (md.20)

● Türkiye kendisini yakın savaş tehdidi altında görürse geçişler Türkiye'nin takdirindedir. (md.21)

● Türk hükümeti Boğazları yenisilahlandırabilecektir. (md23)

● Lozan Boğazlar Sözleşmesi'ndeki uluslararası komisyonun görevleri Türkiye tarafından yürütülecektir. (md. 24)

Değerlendirme

1. Montrö Boğazlar Sözleşmesi Türkiye'nin talebi üzerine ve Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmıştır.

2. Türkiye Montrö ile Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin kısıtlayıcı hükümlerinden kurtulmuştur.

3.Montrö'nün yukarıda belirtilen maddeleri tamamen Türkiye'nin güvenliği için konulmuştur. Diğer maddeleri ise Karadeniz ülkelerinin güvenliğini sağlamaktadır.

4.Yukarıda belirtilen hükümler bu gün de Türkiye'nin güvenliğini sağlamaktadır.

5. Montrö Boğazlar Sözleşmesi 84 yıldır sorunsuz olarak yürürlükte kalan ender anlaşmalardan birisidir.

6. Montrö Lozan Barış Antlaşması'nın devamı ve tamamlayıcısıdır. Montrö'yü sorgulamak Lozan'ı sorgulamak demektir.

7. Kanal İstanbul'un uluslararası statüsü belirlenirken en azından Montrö'nün sağladığı güvenlik önlemleri korunmalıdır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarhan

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN EĞİTİM PROGRAMI

Hamdullah Suphi Tanrıöver

Millî Mücadele yıllarının önemli simalarından biri ve 11 ay kadar Maarif Vekilliği yapmış olan Hamdullah Suphi Bey'dir. Onun kendisi gibi Türkçü olan Rıza Nur yerine Maarif Vekâletine seçilmesi, Ankara hükümeti içindeki Türkçülerin önemli bir yer tuttuğunu gösteriyor. Hamdullah Suphi, Türk Ocaklarının ilk başkanlarından ve çok etkili bir hatip olarak tanınmıştır.

Millî Mücadele yıllarında eğitim sorunları, eğitim politikaları ve eğitim yönelimleri, Hamdullah Suphi Bey'in, Hâkimiyeti Millîye'de onunla yapılmış bir mülakatta bütün açıklığı ile görülmektedir. Kuşkusuz onun eğitim hakkındaki bu görüşleri mebus olduğu Son Osmanlı

Meclisi dağıtılıp Ankara'ya gelmesiyle oluşmuş değildir. Yeni bir eğitim politikası ve eğitimde derin reformlar ihtiyacı, 1908 İkinci Meşrutiyetinden beri olgunlaşmaktaydı. Bu reformun esası, eğitimin Türkiye koşullarına göre yeniden biçimlendirilmesi, üretici, halkçı bir karakter kazanmasıdır. Bu görüşlerin Anadolu'yu yakından tanıyınca daha da pekiştiğini sanıyorum. Onun bu mülakatta dile getirdiği görüşleri, daha sonra uygulama alanı bulmuş ve Milli Eğitim Bakanlığı programlarında, Türk Ocakları, Halkevleri ve üretici eğitimle ilgi düşünceleri Köy Enstitülerinde hayat bulmuştur.

Hamdullah Suphi Bey, Millî Mücadele'deki radikal tutumunu daha sonraki politik hayatında sürdürmemiş, Amerikancı ve muhafazakâr bir çizgiyi savunmuştur.

Maarif Vekilliğine ilk seçilişi 16 Aralık 1920, ikinci seçilişi ise 19 Mayıs 1921 olan Hamdullah Suphi Bey'in 15 Temmuz 1921'de topladığı ve Yunan taarruzu nedeniyle yarım kalan ilk Maarif Kongresi ve bazı atamaları muhafazakâr mebusların tepkisiyle karşılanmış, verilen güvensizlik oylamasıyla bakanlıktan ayrılmak zorunda kalmıştır.

Aşağıda 10 Mart 1921'de, Maarif Vekili olduktan üç ay sonra Hâkimiyeti Milliye'nin onunla yaptığı bir mülakatı yayımlıyoruz. Ara başlıklar bana aittir. (Z.S.)

Atatürk ve Hamdullah Suphi Bey

MAARİF VEKİLİ HAMDULLAH SUPHİ BEYEFENDİ İLE MÜLAKAT

Maarif siyaseti-Mekteplerde işçi yetiştirmek-Münevverlerle halk tabakası arasındaki uçurumun kapatılması lüzumu-Tedrisat mahallî olacak-Üç yüz muallim, üç yüz müdür ancak üç yüz insan yetiştirir-İlköğretim mecburi olacak- Gayrimüslim mektepleri-Seyyar Konferansçılar-İdman alanları.

Asrî bir millet olabilmek için bugün muhtaç olduğumuz nimetlerden en başta, şüphe yok, maarif vardır; maarif hususunda bu güne kadar geri olduğumuzu izaha haccet yok. İlerlemiş her memlekette fertler ve milletin okumak yazmak bilmeyen, mektep görmeyen kısmı fevkalade azalmakta, hatta bazı yerlerde hiç inmektedir. Binaenaleyh

milletimizin istikbalini düşünen herkesin maarif meselesi ile alâkadar olması tabiidir. Bu mühim mesele hakkında Maarif Vekilimizin neler düşünmekte olduğunu öğrenmek üzere bir muharririmizi muhterem Maarif Vekili Hamdullah Suphi Beyefendi'nin yanına gönderdik. Muharririmiz, Hamdullah Suphi Bey'i, misafiri Kalecikli Ömer Ağa ile sohbette bulmuştur. Ömer Ağa, vekâlet odasında mangal başında oturmuş sigarasını tellendiriyor, kahvesini içiyordu. Hamdullah Suphi Beyefendi muharririmizi mutadı olan nezaketleriyle kabul etmiş ve aşağıdaki beyanatta bulunmuştur:

“MEKTEPLERİMİZ İŞÇİ YETİŞTİRECEKTİR”

Soru: *Vekâleti Celilelerince maarif siyaseti hakkında ana hatları itibariyle neler düşündüğünüzü sorabilir miyim?*

Cevap: Şimdiye kadar memlekette az çok ilmin yayılmasına yardım etmiş olan maarif teşkilatımızın bence en belli başlı sıfatı tamamıyla nazari olması ve yalnız efendi yetiştirmesidir. Biz, halkın kendi terbiyesinde mevcut olan asırlık bir esası nazarıdikkate alırsak müspet ve amelî yolu, daha doğrusu, maarifimizin en hakiki istikametini bulmuş oluruz.

Çiftçinin oğlu, esnafın oğlu sırf tecrübi ve ananevi bir terbiye ile çiftçi, çoban ve esnaf yetişir. Mekteplerimiz işçi yetiştirecektir ve maarifimizin hedefi, memleketin evladını, memleketin üretimine ka-

tılmak ve bu üretimi muasır, medeni tekâmüle kavuşturmak suretiyle takviye etmek ve genişletmektedir. Memleket çocuklarını her mesleklerle kavuşturacak üç beş sultanımız ve bazı yüksekokullarımız bir tarafa bırakılırsa, bütün ilk ve orta öğretiminin esas hedefi işçi yetiştirmek olmalıdır.

Çocuklarımızın ailelerine, muhitlerine karşı tamamıyla gafil yetiştirmeleri, memleket münevverleri ile asıl halk tabakaları arasında bugün tamamıyla anlaşılmış bir uçurum açtı. Maarifin vazifesi bu uçurumu doldurmak, çocukla babası, köyü ve muhiti arasındaki bağı kuvvetlendirmek ve mensup olduğu milletin hakikatini tamamıyla idrak edebilecek bir surette onu ortada mevcut maddi ve manevi ihtiyaçlardan haberdar kılmaktır.

Kısa bir tarzda bu fikirleri toplamamız lâzım gelirse diyeceğim ki: Mekteplerimiz amelî adam yetiştirecektir. Onu içinde bulunduğu köyün ve kazasının çalışmasına ortak, milletin çektiği her cins mahrumiyetten, ıstıraptan haberdar edecektir. Onu tecrübi ve nazari malûmatıyla memlekete zirai, sanayi, ticari bütün istihsal vasıtalarından azami surette istifade eder kılmak için terbiye edecek ve donatacaktır.

Soru: Öğretim ve eğitim birçok yerlerde muhitin ve mahallin kalınmasıyla alâkadar olmadığı için mektepler sevilmiyor. Daha yararlı programlara lüzum görülüyor mu?

Cevap: Ders programlarımız bu maksada göre tadil edilecek ve esasları her yerde bir olmakla beraber, mahallî şartlar dikkate alınarak bazı hususiyetler de muhafaza edilecektir. Mesela Trabzon gibi deniz ticareti ve transit açısından önemi olan bir yerde ticari tedrisatın önemi diğer noktalar arasında fazla bir yer tutacaktır.

“TEORİYİ MEMLEKETİMİZE UYDURACAĞIZ”

Soru: *Bir çok muallimler ma-aş alamamak yüzünden fevkalade zaruret içindedirler. Buna dair her gün üzücü haberler alınıyor. Bunun için düşünülen tedbirler var mıdır?*

Geriliğe, bilgisizliğe ve bunların birbiri ardınca sebep olduğu dâhilî ve haricî bütün felâketlere

karşı **memleketin ilk müdafaa kuvveti, irfan ve ahlâk kuvvetidir.**

Cevap: Özel İdarenin maarife ait olan kayıtları gayet kıymetli bir tecrübe devri geçirmiştir. Biz iki usulden birini seçeceğiz: Ya memleketimizi teoriye yahut teoriyi memleketimize uyduracağız. Harbi Umumi'den beri özel muhasebe derdi maarifin onda sekizini azami bir perişanlığa uğratmıştır. Muallimlerimiz gadre uğramış, sefil kalmış ve hükümet kuvvetleri önünde ricası bir türlü yerine getirilmeyen zavallı

dilenci durumuna düşürülmüştür. En esaslı çareyi Meclis'e teklif etmek üzereyim. Millî savunma, iki kısımdan oluşur: Biri askerî savunma, diğeri manevi savunma.

Geriliğe, bilgisizliğe ve bunların birbiri ardınca sebep olduğu dâhilî ve haricî bütün felâketlere karşı memleketin ilk müdafaa kuvveti, irfan ve ahlâk kuvvetidir. Bunun için nasıl askerî teşkilatımızı merkezi bir tarzda idare ediyor ve bunu mahallî bölümlere ayırıp şunun bunun keyfi altında bir oyuncak olmaktan uzak tutuyorsak, manevi müdafaa-mızı da tek program, tek usul, tek idare altında doğrudan doğruya merkeze bağlamak lâzımdır. Bir

hafta geçmiyor ki, en fazla ümit bağladığımız merkezlerde belli başlı bir mektebimizin daha kapatıldığı haberini alıyoruz. Maaşlar verilmez, vazifelere son verilir. Mektepler kapatılır. Sonu gelmez bir yanıp yakılma sesi memleketin her tara-

findan yükselirken bütün bu kötü neticeleri vücuda getirmiş olan kaideleri ve kanunları muhafaza etmek nasıl mümkün olur? Muallimlerimiz milletin diğer hadimleri gibi aynı şartlar altında sıkıntı çekebilirler; fakat bir kısım muallimlerimiz hususî şartlar dâhilinde muntazaman aylıklarını aldıkları hâlde diğerlerinin sanki aynı maksada hizmet etmiyorlarmış gibi terk edilmiş ve ıstırap içinde bırakılmaları ka-

bul edilebilir değildir. Bunun için benimle beraber bütün bu felâket sebeplerini en derin surette idrak etmiş olan Meclis arkadaşlarımın umumi ihtiyacı tatmin edecek kararları alacaklarını tam bir inançla bekliyorum.

“MUALLİMLERİ ASKERLEŞTİRECEĞİZ”

Soru: *Muallimliği bir meslek haline koymak için Vekâleti Celile-rince bir teşebbüs var mıdır?*

Cevap: Muallimleri tıpkı subaylar gibi emir aldıkları herhangi bir yerde öğretimi üstlenmeye mecbur olacak bir teşkilat tasavvur etmekteyim. Muallimleri askerleştireceğiz. Bunun için Meclis’e takdim etmiş olduğum bir önerge, kanun teklifi halinde Genel Kurulun tasvibine arz edilecektir. Memleket için kendisinden zorunlu olarak kanunlarımızla kan, emek ve para istediğimiz millet, bizden ilim de istediği vakit arzusunu yerine getirmeyi kendimiz için bir vazife addetmeliyiz. Hükümet, aldığı kadar vermelidir. Muallimlerin bir nevi bu askerî mükellefiyetlerine mukabil kendileri için kanunen tanzim edilmiş ilerleme dereceleri, geçim güvenliği, şerefli mevki çok gereklidir. Vekâlet bunu temin için lâzım gelen kanunu hazırlıyor. Üç yüz muallim, üç yüz müdür nihayet bir üç yüz insan yetiştiriyor.

İstanbul’da yapılmış gayet kıymetli bir tecrübemiz vardır: Bir Darüşşafaka, bir Tıbbiye Mektebi, Mülkiye Şahane, bir Harbiye, an-

cak müdürlerinin ve muallimlerinin memleketinde çok kıymetli irfan erbabı arasından seçilmiş olmaları neticesi kendilerinden azami istifade gördüğümüz seçkin adamlar yetiştirdi. Bunlar madden çok daha fazla, fakat öğretim heyeti büyük bir itina ile seçilmiş olmasalar da bize ne verebilirlerdi? Bunun için faziletleri ile ilimleri ile herkesin kalbinde mevki tutmuş adamlarımızı şimdi olduğundan daha fazla miktarda mekteplerimize ithal etmeliyiz. Hiçbir masraf, maarif hususunda olduğu kadar geliri büyük bir fayda temin etmez.

“GAYRİMÜSLİM MEKTEPLERİ SİYASİ PROPAGANDA MERKEZLERİ OLAMAZ”

Soru: *İlköğretimin mecburiyeti temin olunabilecek midir Beyefendi?*

Cevap: Yeni öğretim yılından itibaren ilköğretimin mecburiyetini getiren kanunu her tarafta uygulayacağım.

Soru: *Gayrimüslim mektepleri hakkında vekâleti celilerinin görüşünü öğrenebilir miyim?*

Cevap: Gayrimüslim mektepler, memleketimizde çok acı ve çok kanlı olaylar ile sabit olduğu üzere, siyasi propaganda merkezî görmekte devam edemezler. Şimdiki mektepler umumiyeti itibariyle doğrudan doğruya muhtelif unsurlara mensup evlâdı arasında anlaşmazlıkları her gün körükleyen (...)* hareketleri vücuda getiren komiteler

mahiyetinde kaldıkça, bunların mevcudiyetine razı olmak memleketin emniyetine karşı kurulan açık bir bozgunculuk teşkilatını serbest bırakmak demektir.

Gayrimüslim mekteplerini bu faaliyetlerinden men etmek için azami denetim şartlarını takip edeceğiz. Şimdiye kadar memleketin bazı kısımlarında bu sahada lâzım gelen teşebbüslerde bulunduk.

SEYYAR KONFERANŞÇILAR VE KÜTÜPHANELER

Soru: *Son bir soru sormama müsaade buyurulur mu? Vekâleti Celileleri, faaliyetlerini yalnız mektepler sahasına mı hasretmiştir?*

Anadolu'nun fikir merkezlerine ilmin lüzumunu ve hürmetini telkin

göndereceğiz. Bunlardan başka, müzelerle, kütüphanelerle meşgulüz.

Cevap: Maarif namına Maarif Mecmuası çıkacak ki, bu mecmua terbiyevi, ilmi bir mecmua olacaktır. Anadolu'nun fikir merkezlerine ilmin lüzumunu ve hürmetini telkin için seyyar konferansçılar göndereceğiz. Bunlardan başka, müzelerle, kütüphanelerle meşgulüz.

Spora bilhassa ehemmiyet veriyoruz. Bunun için büyük merkezlerden başlayarak idman alanları

tertip olunacak. Mekteplerden başlayacak olan bu hareket bütün Türk çocukları ve gençleri için bir teşvik örneği olacaktır.

Anadolu'da fikir ve sanat merkezlerini yeniden uyandıracacağız. Yaptığımız yeni teşkilat sayesinde ehemmiyetli şehirlerimizde mutlaka iyi seçilmiş muallimlerin idaresi altında kuvvetle bir orta mektebimiz bulunacaktır. Yaptığımız inceleme ile sabit oldu ki, en mühim kaza ve kasabalarda mektep olmaya her suretle elverişli pek güzel binalar vardır. Hatta bazıları güzelliği itibariyle bir saray denilmeye lâyıktır. Bir de

Ankara'da tatilden itibaren edebiyat ve tıp fakültelerini açacağız.

Anadolu aleyhine İstanbul'da vücuda getirdiğimiz yığılmayı şimdi en derin bir alâka ile ilim ve sanat arayan memleketimize yeniden dağıtacağız.

Vekil Beyefendinin bu mühim ve kıymetli beyanatından sonra muharririmiz teşekkür ederek ayrılmıştır.^[1]

zekisarihan@gmail.com

(*) iki kelime okunamadı.

[1] Hâkimiyeti Millîye, Sayı 129, 10 Mart 1921, s.1, s.ü. 3-5.

"Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür."

M. Kemal Atatürk

METE AKYOL'DAN YAZILAR

*Mete Akyol - (Hem Yaşadım
Hem de Yazdım kitabından)*

Televizyon Ekranı Bağışlamaz

Belinin ortasıyla oturduğu kol-
tuğuna gömülüp, ayaklarını ise
sehpanın üzerine uzatarak, oturuyor
mu, yatıyor mu belli olmayan gö-
rünümlü ve... Yan odada dünya
yıkılsa, kılını bile kıpırdatmayacağı
umursamaz
tutumuyla bir
televizyon
seyircisi, yer-
yüzündeki
canlılar türleri
içinde en hoş-
görülü olanıdır
ama...

Gözlerini
ayırmadan
diktığı ekran-
da, yıllardır
karşı karşıya
oturup, tek yönlü de olsa, bir dost-
luk ilişkisi kurduğu sunucunun
bir hatasını yakalamaya görsün.
Dünyanın en hoşgörülü bu canlısı,
göz açıp kapayınca kadar bir süre

içinde karakter değiştirir, bir anda
dünyanın en bağışlamasız canlısı
oluverir, çıkar.

Bir spor spikerinin, yıllar önce
ağzından fırlamasını engelleye-
meyip, mikrofana kaçırıldığı “yay

anasını sayın
seyirciler”
coşkusunu,
bugüne değin
hangi seyirci
bağışlamış ve
unutmuştur?

Radyo ve
televizyon-
larımızdaki
birçok spor
spikerine ön-
ce “hoca”lık
yapan, sonra

yöneticilik yapan, daha sonra da her
birini meslektaşısı yapan ünlü Aydın
Köker bile, doksan dakika boyunca
örnek bir yetenekle naklettiği bir
maçı, son saniyede ağzından ka-

çan, fakat dinleyicisinin gözünden kaçmayan bir dil sürçmesiyle, hakemi önce “düdüğüne baktırarak”, sonra da ona “saatini çaldırarak” bitirtmiştir.

Televizyon seyircisinin “hata bağışlamayan” katı tutumunun “hedef tahtası” televizyon sunucusu ise, bir tebessümü bile saygısızlık sayan, belirli bir terbiye anlayışının katı kalıpları arasına sığışmak zorunda kalıyor. Bu sığışma çabaları da, zaman oluyor, böylesi katılıktaki terbiye kalıplarının herhalde eklem yerlerinden sızıveriyor ve...

Adına da, “milyonlarca kişinin karşısında işlenmiş hata” deniliyor.

Simdi şükürler olsun videoya ve banda. Televizyonculukta “cankurtaran simidi” olarak baş tacı mevkiine oturtulan video aygıtı ve video-bantı sayesinde ekrana hata yansımıyor, artık. Çekim sırasında yapılan tüm hatalar çünkü, “kol kırılır, yen içinde kalır” formülüyle, tek tek ayıklanıp, yok ediliyor.

Televizyonumuz, henüz video kullanmaya başlamadığı o emekleme yıllarında yayınlarım, bugünkü gibi bantlı değil, o günkü gibi “canlı” ve tabii, biraz da “hatalı” yayınliyordu. “Haberler” dışında hemen hemen tüm canlı programların, olabildiğince az hatalı ya da olabiliyorsa eğer, hiç hatasız yayınlanabilmesi için “prova” yöntemi uygulanıyordu.

Canlı yayında yapılabilecek olası hatalar, prova çekimlerinde yapılıyor ve canlı yayında yinele-

nememek üzere, orada, işlendikleri provada bırakılıyordu.

Bizim meşhur “Ankara’daki Meşhurlar” programını da, canlı yayından üç dört saat önce titiz bir provadan geçiriyor ve elimizden, dilimizden gelebildiğince, canlı yayında az hatalı ya da hatasız bir biçimde sunmaya çalışıyorduk.

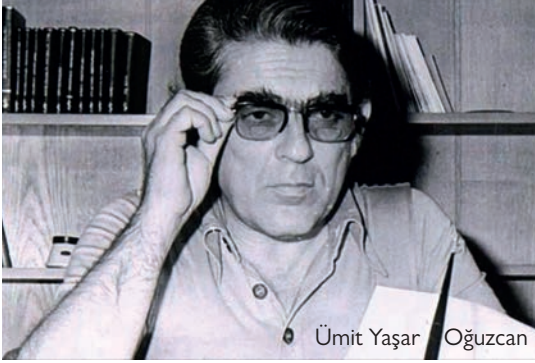
Kimi “çok özel” konuklarımızın “çok özel” durumlarını ise, yayında yapılan hata sanılmasın diye, yayının başında açıklıyorduk seyircilerimize.

Tanınmış şair Ümit Yaşar Oğuzcanla yaptığım röportaja da böyle bir açıklamayla başladım:

“Bu akşamki konuşumuz, ünlü şair Sayın Ümit Yaşar Oğuzcan, bu özelliğini bilmeyenler için söylüyorum, kekemedir. Hatta kendi ifadesiyle söyleyeyim, Sayın Ümit Yaşar Oğuzcan, biraz ileri derecede kekemedir. Röportajımız süresince takıldığı kelimeleri söylemesinde, hatta atlamasında kendisine yardımcı olacağım.”

Açıklamamı yapıp, seyircilerin hoşgörüsüne sığındıktan sonra, röportaja balıklama girdim. Makineli tüfek ateşi soruları sormaya başladım ve... Hayret! Karşı cepheden de makineli tüfek yanıtlarıyla karışlaştım. “İleri derecede kekeme” Ümit Yaşar Oğuzcan’ın kekemeliği bir anda yok oldu. Tüm sorularımı dört nala koşan bir at hızıyla yanıtlıyor, imrenilecek bir acıcılıkla konuşuyordu.

Seyircilerden biri ekrandan kafasına soksa ve “Hani bu adam hem

Ümit Yaşar Oğuzcan

Ümit Yaşar Oğuzcan tüm sorularımı dört nala koşan bir at hızıyla yanıtlıyor, imrenilecek bir akıcılıkla konuşuyordu.

de ileri derecede kekemeydi?” diye benden hesap sorsa, verecek yanıtlım olmadığı için bu kez ben kekelemeye başlayacağım.

Sanki canlı yayında bağışlanmaz hatalar üstüne yeni yeni hatalar yapıyormuş gibi, sıkıntılar içinde boğuluyordum. Bir dostuna “merhaba”sını bile en az dört-beş taksitle söyleyebilen Ümit Yaşar Oğuzcan ise yaşamında belki de ilk kez, kekelememesinin sevinciyle coştı, coştı... Kendini frenleyemedi, coştukça konuştu, konuştuğça coştı. Ve coşkusundan televizyon stüdyolarında yapılmaması gereken birşey yaptı:

Cebinden sigara paketini çıkardı, bana bir sigara ikram etti.

Zaten şaşkınlıklar içerisindeydim, onun bu hareketi karşısında

daha da bir şaşkınlık içerisinde girdim:

“Teşekkür ederim, almayayım” dedim.

Kendisine bir sigara çıkarttı paketten. Cebinden de kibritini çıkardı ve... Ooooh... Apostol’un kahvesinde keyif çalıyor sanki... Sigarasını fosur fosur içiyor, dumanlarını püf-püf savuruyordu.

Ağzım sulanarak baktığıma görünce, paketine yeniden davrandı, yeniden ikramda bulundu:

“Hiç içmiyorsun sanmıştım ama, şimdi hatırladım içiyorsun” dedi “Yaksana bir tane de sen, canım...”

Kibarca geri ittim sigara paketini:

“Çok teşekkür ederim, fakat...” dedim “Babamın önünde içmiyorum”

Ümit Yaşar Oğuzcan başını dört yanına çevirdi ve stüdyoda babamı aradı gözleriyle:

“Hani nerede baban?” dedi “Göremiyorum.”

Karşımızdaki üç objektiften birini işaret ettim: “İşte, bu objektifin uzanıp gittiği, uzun ince yolun sonundaki ekranın karşısında.” dedim “Biz onu göremiyoruz ama, o bizi görüyor.”

Pek çok keyiflendi bu espriden Ümit Yaşar Oğuzcan.

“O uzun ince yolundaki sonun-

daki bir başka ekranın karşısında da Sayın Başbakan Süleyman Demirel var, değil mi?” dedi.

“Herhalde” dedim “Umarım seyrediyordur bizi.”

Ümit Yaşar, kesin konuştu:

“Biliyorum, biliyorum, seyrediyor” dedi “Bu program için Ankara’ya geleceğimi duyunca, akşama davet etti beni.”

Başbakan Demirel demiş ki:

“Nassolsa programı seyredeceğim. Bittikten beş dakika, bilemedin on dakika sonra gelmiş olursun, nasolsa...” demiş.

Ümit Yaşar Oğuzcan, sular seller akıcılığında konuşuyor olabilmesinin coşkusuyla bir yandan sigarasını keyifle tütürürken, kuşkusuz, aynı coşkunun inanılmaz etkisiyle ekranı özel bir işi içinde kullanmamı istedi benden:

“Sayın Demirel’e buradan bir not verebilirsen çok memnun olurum” dedi “Program bittikten beş dakika sonra yanında olacağını bekliyordu. Galiba biraz gecikeceğim, on dakika falan sonra orada olabileceğim.”

Başbakan Demirel’e mesajını nasıl olsa vermişti. Onu hatırlattım:

“Olsun.” dedi “Fakat sen resmen bildirmiş olursan daha iyi olur.”

Zaten programın sonuna gelmiştik. Seyircilere “İyi akşamlar” dileklerini sunduktan sonra, konuşum isteğini de yerine getirdim:

“Kusura bakmayın Sayın Başbakan, beş dakika geç kalacak Ümit Yaşar Oğuzcan...” dedim ve programı bitirdim.

Ümit Yaşar Oğuzcan birden yerinden fırladı, kollarını boynuma doladı :

“Şairle konuşa konuşa, sen de şair oldun bak” dedi “Nasıl da buldun, yerleştirdin o kafiyeyi...”

Ümit Yaşar Oğuzcan’ın, kekelemeden söyleyebildiği son iki cümlesi bunlar oldu. Programın “çok çok güzel olmasından ötürü” tüm içtenliğiyle beni kutlamak isterken de sözlerinin birbiri arkasından aynı akıcılıkta geleceğini sandı ama, olmadı. Kamera karşısı heyecanının giderek sakinleşmesiyle birlikte, konuşmasının akıcılığı da giderek yok oldu. Yine kekelemeye başladı:

“Ço-ço-ço-çok-çü-gü-çü-çüzel bi-bi-bi-bir pu-pu-pu...”

Ben yardım ettim:

“Program” dedim.

O devam etti:

“Program o-o-o-o-oldu” dedi.

Onun hece hece, nefes nefese söylediklerini bir solukta özetleyeyim:

“Programın başarısının da, güzelliğinin de tek nedeni, akıcılığı” imiş. Bu görüşünü açıkladı, hece hece kekeleyerek...

Gerek gazetelerde, gerek televizyonda bugüne değin röportaj yaptığım yüzlerce kişinin büyük bir bölümü, kimi halkının karşısına çıktığı için, kimi görüşlerini herkese duyurabilme olanağına kavuştuğu için, heyecanlanmışlardır, sevinmişlerdir, mutlanmışlardır ama...

O yüzlerce kişinin içinden biri bile, özellikle ekranda, Ümit Yaşar

Oğuzcan kadar heyecanlanmamıştır, onun kadar sevinmemiştir, onun kadar mutlanmamıştır.

Halkının karışısına çıktığı, görüşlerini herkese duyurabildiği bir akşam değildi sadece o akşam, onun için... Tüm yaşamında, kekelemeden konuşabildiği o unutulmaz yirmibeş dakikanın yer aldığı akşamı da o unutulmaz akşam, Ümit Yaşar Oğuzcan için.

Hiçbir hatayı kaçırmayan, yakaladığı hatayı ise hiçbir zaman bağışlamayan televizyon seyircisi, kendine sorarsanız “herşeyi gören, herşeyi bilen adamdır” ama... Kameralar arkasında meydana gelen böyle- si duygusal olayların ekranayansı sonuçlarına bakıp da,

Mete Akyol

Fikret Otyam

özünü göremediği olayın elbette nedenini de bilmemektedir.

Kimi görüntüler ise, tümüyle yanlış izlenimler uyandırır seyircide. Zaman olur, görüntüye kanıp, can dostu iki kişiyi, kolaylıkla can düşmanı iki kişi bile sanabilir.

Değerli halk insanı, ünlü ressam, fotoğrafçı ve röportaj yazarı Fikret Otyam’la 1970 yılında yaptığım televizyon röportajını seyreden seyircilerin büyük bir bölümü, Otyam’la beni o günlerde, can düş-

manlarınız sanmışlardır.

Oysa Otyam’la ben, o günlerde de, bugünlerde de hep, can dostları olmuşuzdur, can dostları kalmışızdır.

“Ankara’daki Meşhurlar” programında canlı olarak yayınlanacak röportajımızın prova sırasında da can dostluk ve bu can dostluğumuza sığınarak ufak bir şaka yaptım Otyam’a.

Katır sırtında Nemrut Dağı’na çıkarken verdiği bir mola sırasında çekilen fotoğrafı gelmişti ekrana :

Otyam, fotoğrafla ilgili bilgi verdi:

“Nemrut Dağı’na çıkarken verdiğimiz bir mola anını gösteriyor bu fotoğraf” dedi “iki küçük rehberim, ben ve katırım görülmüyoruz.”

Fotoğrafın bir yanında Otyam, öte yanında da katırı duruyordu. Nasıl olsa provadayız ya... Nasıl olsa Otyam’la can dostuyuz ya... Şakanın tam sırasıydı:

“Sağdaki sizsiniz, değil mi?” diye sordum saf saf.

Fikret Otyam’ın “pof” sesiyle beklediğim kahkahası, “boom’gü-

rültüsüyle patladı ve makineli tüfek ateşi gibi kesik kesik ve durmaksızın devam etti.

Bir dakika, üç, dört, beş dakika bekledik, Otyam'ın kahkahalarında hâlâ bir tempo yavaşlaması yok.

Onuncu dakikayı da geride bıraktığımızı görünce, işin renginin değişir gibi olduğunu da gördük. Teşhis etmek için doktor olmaya gerek yok, Fikret Otyam kesin bir gülme krizine tutulmuştu ve bir türlü atlatamıyordu bu krizi.

Bina içine kabloyla kapalı devre yayınlanan provayı ve tabii Otyam'ın gülme krizini de odalarındaki ekranlardan izleyen TRT yöneticileri, birbirleri ardı sıra stüdyoya inmeye başladılar.

Bir yönetici "Doktor çağıralım" diyor, televizyon binasında olay çıkmasını istemeyen bir başka yönetici isi, "Cankurtaran çağırsak da, hastanede baksalar durumuna" biçiminde akıl veriyordu.

Birkaç yönetici ise gözlerini bana dikmişler, "Seni gidi katil, seniiii..." diyen bakışlarıyla beni suçluyorlardı.

İmdadımıza yine, programımızın yapımcısı ve yönetmeni Ayla Erdemli yetişti.

Stüdyoya fırtına gibi girdi ve konukluğuna filan bakmayıp, Fikret Otyam'a asker gibi emir verdi:

"Lütfen sağ elinizin başparmak tırnağına bakınız Fikret Bey" dedi "Tırnağınıza dikkatlice bakın ki, gülmeniz hemen kesilsin."

Otyam emri uyguladı, sağ elinin başparmak tırnağına dikkatlice baktı

ve... Hayret! O an kesildi gülmesi.

Ayla Erdemli sadece provadaki krizi gidermekle kalmadı, canlı yayında meydana gelebilecek olası bir krizin de önlemini aldı:

"Yayında aynı tehlikeyle karşılaşabiliriz" dedi "O nedenle bu fotoğrafı kullanmayacağız."

Yayında Otyam'la ben de kendi özel önlemlerimizi aldık. Göz göze geldiğimizde bu kez ikimiz birden gülme krizine tutuluruz korkusuyla, canlı röportajımızı birbirimizin gözlerine bakmadan yaptık.

Bu önlemimizde ikimiz de o kadar ileri gitmişiz ki... Göz göze gülmeyelim derken, birbirimizin yüzüne bile bakmadan konuşmuşuz tüm program boyunca. Ve bu görüntümüzle, seyirci üzerinde "iki can düşmanı" izlenimi uyandırmışız.

Televizyon seyircisi, belinin ortasıyla koltuğuna gömülür, ayaklarını sehpanın üzerine uzatır ve sanki dünyayı umursamıyormuş gibi bir görünümle ekranın kaşısında yerini alır ya...

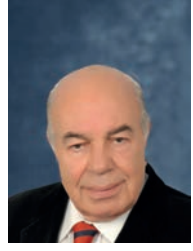
Hayır... Yerini değil, mevziini alır, "Vay anasını seyirciler" coşkusunu ağzından kaçırır spikeri... O mevziinden yakalar," Hakemi önce düdüğüne baktırıp, sonra saatini çaldırır" spikeri...

Fakat asla farkına bile varamaz kamera arkasında olup bitenlerin.

Çünkü her televizyon seyircisi, kendine sunulanla ve kendine sunulduğu kadarıyla yetinmek zorundadır ve... Galiba bunun bile farkında değildir. •

Çağdaş Düşünce

Dr. Öğüt Yazman

PANDEMİ

Önceki iki yazımızdan birinde salgının- Covid-19- (pandemi) ortaya çıkışı nedenleri ve bütün dünyaya yayılışı belirtilmişti.

(Bkz. Bütün Dünya, 1 Mayıs 2020) İkincisinde ise İkinci Dünya Savaşı'ndan daha çok can kaybına ve ekonomik zararlara neden olacağı açıklanmıştı.

Dünya ekonomisinin nasıl bir görünüm göstereceği ile ilgili (WHO,

ILO, OECD, WTO ve IMF gibi) önemli uluslararası kuruluşların bazı senaryolara göre tahminlerine de yer verilmişti. »

KORONA SONRASI KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ

Beklenen değişimin, politik ekonomi açısından üç bakış açısı veya ideoloji altında toplanarak incelenebileceği ve bunların Liberalizm, Nasyonalizm ve Marksizm olduğu da açıklanmıştı. (Bkz.Yazman, Bütün Dünya 1 Haziran.2020)

Salgın sonrası dünyanın artık eskisi gibi olmayacağını herkes kabul ediyor. Ancak beklenen değişimin yönü ve niteliği konusunda farklı görüşler var.

ÇELİŞKİLER DÜNYASI

Dünya ekonomisinde nasıl ve hangi yönde değişiklikler olabilir sorusuna yanıt ararken bu aşamaya nasıl gelindi ve şimdi neredeyiz konusunda bir durum saptaması yapmak gereklidir.

Endüstrileşme sonrası artan

Ek vergiler nedeniyle halkın sabrı taşmış ve İngiltere'nin zulmüne karşı yayınlanan Bağımsızlık Bildirisi ile ABD kurulmuştu.

endüstriyel üretim ve buhar gücü ile çalışan gemi, tren gibi araçların hizmete girmesiyle bir çok Avrupa ülkesi dünyaya açılıp Atlantik kıyılarında Avrupa'dan giden göçmenlerle çeşitli koloniler kurdular. En çok sömürge idaresine İngiltere sahipti. Yalnız Kuzey Amerika'da on üç koloniyle büyük bir sömürge idaresi kurmuştu. (İspanya, Fransa ve Hollanda da sömürgeleştirme kervanına katılmışlardı.)

Avrupa ülkeleri bu yolla değişip zenginleştiler.

18. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere, savaş giderlerini karşılamak için Kuzey Amerika'daki sömürgelerine ek vergiler salmak istedi. Halkın sabrının taşması sonucu İngiltere'nin zulmüne karşı yayımlanan Bağımsızlık Bildirisi ile ABD

kurulmuştu. (4 Temmuz 1776)

19. yüzyılda İngiltere'nin süper güç oluşuna ve sterlinin ege-menliğine tanık olundu.

Ancak kapitalizmden umulanlar gerçekleşmemişti.

SOSYALİZM

Kapitalizmin ortaya çıkardığı yeni sorunlar karşısında daha iyi bir toplum düzeni ve daha

demokratik bir sistem amaçlayan görüşleri ileri sürüldü. 1810 yılından sonra Robert Owen tarafından ilk kez sosyalizm sözcüğü kullanıldı. Kapitalizme karşı olan bütün görüşlere sosyalizm deniliyordu. Bu öncü sosyalistler, kapitalizmin aksayan yönlerinin devletin el atması ile düzeltilebileceği ve toplumun refahının sağlanabileceğini savunuyorlardı.

Sosyalizm savunucuları zamanla iki ana grup oluştu. Bir grup "Demokratik Sosyalizm" denilen ve "Sosyal Demokrasi" veya "Sosyal Demokrat" hareket olarak günümüzde de sürmekte olan bir gelişim gösterdi.

Diğer grup Karl Marks'ın kapitalizme yönelttiği eleştirilerle daha sonra belirlendi. Engels ile birlikte Komünist Manifesto 1848'de yayımlandı.

Marxçılar önceki sosyalizm anlayışından kendilerini ayırmak için onlara "hayalci" ve kendilerinin "bilimsel sosyalist" olduklarını ileri sürdüler.

Demokratik Sosyalizm, İngiltere'de doğmuş ve diğer Av-

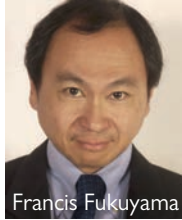

Robert Owen

rupa ülkelerine de yayılmıştır.

Marxçı Sosyalizmin ise ilk uygulaması, Lenin'in katkıları ile 1917 İhtilali ile Rusya'da oldu. Sovyetler Birliği kuruldu. Bunu Mao ile Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu izledi. (1945)

20. yüzyıl, iki dünya savaşına sahne olduğu gibi güçlü totaliter rejimlerin doğmasına, yayılmasına da neden olmuştu. Bunlardan Faşizm ve Nazizm kanlı bir savaş sonunda ortadan kalkmıştı. (1945) İkincisi Sovyetler Birliği'nin çöküp dağılmasıdır. Bu çöküş, Soğuk Savaş'ın ve 20. yüzyılın bitimini simgeler.

Francis Fukuyama

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ABD'nin dünyada tek süper güç olarak kalacağını ve

-Fukuyama gibi- bunun tarihin sonu olacağını savunanlar oldu.

Bu durumu, liberal kapitalizme övgülerle ABD hegemonyasının, tek süper güç olarak kalacağı ve Fukuyama gibi tarihin sonu olarak görenler oldu.

Oysa tarihçilerin betimlemesi ile kapitalizmin bazı toplumsal te-

mellerini de kapsayan yapılarının aşındığı, gerek içten ve gerek dıştan nedenlerle tarihsel bir krize doğru gittiği belirtiliyordu. Bu nedenle dünya 21. yüzyıla Sovyetlerin

Eric Hobsbawm:
“Gelişmiş bazı ülkelerin Sovyet Komünizminin cesedi karşısında şeytani zevklere kapılmak değil, kapitalizmin yapısal kusurlarını bir kez daha düşünmeleri gerekir.”

tarih sahnesinden çekilmesinin yanında kapitalizmin krize sürüklenişinin beklentileriyle de başlamıştı.

Yeni bin yıla girilirken bir İngiliz tarihçi “Aşırılık Çağı” adlı eserinde şöyle uyarıyordu:

“Gelişmiş bazı ülkelerin Sovyet Komünizminin cesedi karşısında şeytani zevklere kapılmak değil, kapitalizmin yapısal kusurlarını bir kez daha düşünmeleri gerekir.” (E-

ric Hobsbawm, 993/94 / The Age of Extremes. London, Newyork)

İdeolojik ön yargıdan uzak bir yaklaşımla denilebilir ki Sovyet Birliği’nin çöküşü, kapitalizmin bir zaferi olmadığı gibi Fukuyama’nın önceleri sandığı gibi tarihin sonu da değildir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkilerinde piyasa güçlerini kullanarak yalnız kendi ulusal çıkarlarını koruyarak yabancı yatırım ve uluslar arası para sistemi uygulamasında ABD (hegomon)-hâkim- süper güç- olmuştur.

ABD’li bazı iktisatçılar da küreselleşme rüzgârını arkalarına alıp bu durumdan fazlasıyla hoşlanmıştı.

Son yıllarda durumun iyiye gitmediğini gören Nobel Ekonomi Ödülü almış ABD’li yazarlar ve çok zenginleş-

miş kişiler de durumu eleştirmeye başlamışlardır.

Şöyle ki:

“Eğer küreselleşme geçmişte yönetildiği gibi yönetilecekse, hatalarımızdan ders almamaya devam edecek isek (...) küreselleşme yoksulluk ve istikrarsızlık üretmeyi sürdürecektir (...) Bu hepimiz

için, özellikle durumu iyileşebilecek milyarlarca insan için bir trajedi olur.” (J. Stiglitz, 2002)

“Liberaller genel olarak (...) muhtaç vatandaşlara yardım etmek için daha düşük GSYİH biçiminde bir fiyat kabul etmeye değer olduğunu savunan bir değiş tokuş değeri olarak görüyorlar. Piyasa ekonomilerinin işle-
mek için belirli bir eşitsizliğe ihtiyacı olduğu doğrudur. Ancak Amerikan eşitsizliği o kadar aşırı oldu ki, çok fazla ekonomik zarar veriyor.” (Paul Krugman, New York Times, 7 Ağustos 2014)

“Ününü ve servetini son derece pratik olan iş dünyasında kazanmış birisi” olduğunu açıklayan George Soros, “Küresel Kapitalizm Krizde” adlı yayınında kendisine yetecek kadar parayı kazanıp ayırdıktan sonra fazlasını, hayırseverlik konusunda harcanmak üzere kurduğu vakfa verdiğinden söz ediyor. (G. Soros, 1998)

Küreselleşmenin yol açtığı yıkım ve adaletsizliklere bakan dünyanın diğer en zenginleri listesinde yer alanlardan bir kısmı (Bill Gates dahil) benzer açıklamalar yapmaya devam ediyor.

SALGIN SONRASI GÖRÜNÜM

Covid 19 salgını sonrası dünyanın siyasal ve ekonomik manzarası

nasıl olacak sorusuna yanıt aranırken ileri sürülen görüşler, görüş belirtenlerin ideolojik anlayışlarına göre şekillenmektedir.

Nasyonalizm konusunda totaliter eğilimli ülkelerde yeni faşizm tehlikesinden söz edilmektedir.

Paul Krugman: “Piyasa ekonomisinin işlerliği için belirli bir eşitsizliğe ihtiyaç olduğu doğrudur. Ancak Amerikan eşitsizliği o kadar aşırı oldu ki, çok fazla ekonomik zarar veriyor.”

Sosyalizm konusunda ise sosyal demokrasiyi savunanlarla, Marxçı sosyalizmi savunanların birbirine karıştığı sosyalizm başlığı altında farklı görüşler ileri sürüyorlar.

Liberal sistem, yanlışlarından ders alarak, yörüngesinden sapan uzaydaki uyduları ana yörüngesine oturtma gibi demokrasi ve insan haklarına saygılı bir düzende kamuya görevler yükleyen bir düzeltmeye mi gidecektir?

Salgın sonrası nasıl bir dünya?

Bu sorunları incelemek ise ayrı bir yazımızın konusu olacaktır. •

ogutyazmanbd@gmail.com

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Küresel Durum Raporu. No:147
Toplam hasta sayısı: 7.823.289
Toplam ölüm sayısı: 431.541
(15 Haziran 2020)

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

Salgın ve İnsan

Her yıl 2 milyon civarında mutasyon geçiren Corona virüsü, 2019 yılındaki bir mutasyonu ile Covid-19 hastalığına dönüştü ve insan yaşamını kökünden etkiledi.

Evrimin bir parçası olan bu pandemi sayesinde doğayı kontrol ettiğini sanan uygar ve modern insan, esasında ne kadar aciz olduğunu, içinde bulunduğu sistemin parçalarından sadece birisi olduğunu tekrar hatırlamış oldu. Bunu bir türlü kabul etmek istemeyenler yüzünden de büyük bir bilgi kirliliği oluştu. Ülkemiz özelinde “Hastalığa yakalanmamak için kelle paça çorbası için” veya “Rahat olun,

bu hastalığın genetik olarak Türk insanını etkilemesi mümkün değil” gibi akıl dışı tezler öne sürüldü.

Dünya genelinde de durum pek farklı değildi. Küresel iletişim teknolojisi, sosyal medya ve “güvenilir” haber kuruluşlarının da buna alet olması, bu bilgi kirliliğinin hızlıca geniş kitlelere yayılmasına sebep oldu. İnsanların evde kalması ile bu tarz korkutucu ve kutuplaştırıcı bilgileri araştırmaya ve

paylaşmaya normalden daha fazla zaman ayırması da üstüne eklenince, yanlış bilgi normalden daha çabuk kitlelere ulaştı. Yapılan bir araştırmaya göre Twitter’da yapılan haberler, güvenilir haberlerden daha hızlı yayılıyor. Covid-19 özelinde ise hastalık, Avrupa ve ABD’de görülmeye başlanınca siyasi sebeplerden dolayı yalan haberlerde bir artış görüldü. ABD Başkanı Trump virüse ısrarla “Çin Virüsü” demeyi tercih etti. Virüsün Çin’in Wuhan şehrinde bulunan askeri laboratuvarında geliştirildiği iddiaları ortaya atıldı. 5G teknolojisi yüzünden virüsün mutasyona uğradığı iddia edildi. Çin ise bunlara karşılık virüsün Wuhan’ı ziyaret eden ABD askerleri tarafından bölgeye getirildiğini ileri sürdü.

ABD’nin muhafazakâr FOX News kanalının Sean Hannity isimli sunucusu, hastalığın ve salgının söylendiği kadar önemli olmadığını ve muhalefet tarafından Başkan’ı zor durumda bırakmak için abartıldığını savunurken, aynı kanalın bir diğer sunucusu Tucker Carlson

durumun ciddi olduğunu belirten açıklamalarda bulundu. Yapılan araştırmada Hannity’i takip eden bölgelerde daha çok vaka ve ölüm görülürken, Carlson’un fazla izlendiği bölgelerde bu sayının daha az olduğu anlaşıldı. Hannity virüsün ciddiyetini kabul ettikten sonra ise rakamlar, Carlson’un izlendiği bölgelerdeki seviyelere geriledi.

Sağlık çalışanları, bir yandan salgınla mücadele ederken bir yandan da bu yalan, yanlış bilgi akışıyla mücadele ettiler ve etmeye devam ediyorlar. Ortaya, hakikat sonrası çağın vazgeçilmez unsuru, bir “yalan haber ve yanlış bilgi şöleni” veya bir “yanlış bilgi salgını” da çıktı. Yaşadığımız küresel sağlık krizinde ise bu bilgi

kirliliği kolayca bir ölüm kalım meselesine dönüştü. Onaylanmamış ilaçları önleyici tedavi diye kullananlar, salgın olduğuna inanmayıp maskesiz gezenler yüzünden salgın belki daha da hızlı yayıldı. Aşı üretilirse bu aşırı

olmayacaklarını söyleyenler de cabası...

Mesela bu virüsün, hayatını ve servetini eşyle beraber kurduğu vakıf aracılığıyla, bu tarz salgınlarla mücadeleye adanmış ve hatta böyle bir salgının kaçınılmaz olduğunu ön görmüş Bill Gates tarafından

Yaşadığımız küresel sağlık krizinde bu bilgi kirliliği kolayca bir ölüm kalım meselesine dönüştü.

yaratıldığı, patentinin sahibi olduğu ve buna karşı geliştirdiği aşının içindeki bir mikroçip ile insanları kontrol edeceği ortaya atıldı. Ayrıca bir sürü yetkin olmayan akademisyen konuyla ilgili ekranlarda atıp tuttu, türlü türlü acayiplikler yaptı. Söyleşinin ortasında kalkıp zeybek oynayan profesör bile gördü gözler. Diğer yandan doktorlar ve sağlık çalışanları hayatları pahasına hastanelerde, bilim insanları ve araştırmacılar ise laboratuvarlarında, gece gündüz demeden hayat kurtarmak için çabaladılar.

Bu salgının doğanın bir parçası olduğunu kabul etmek istemeyenler tarafından ortaya atılan birçok komplo teorisi ve safsata

sını yenemiyor...

Bu palavraların karşısında ise acı gerçekler var. İnsan sağlığına ve hayatına olan genel etkilerinin yanı sıra, oluşan bilgi kirliliğinin, salgın yüzünden yakın gelecekte küresel anlamda hissedeceğimiz ekonomik yıkımın etkilerini de artıracığı da bu acı gerçeklerden

Bu salgın dünyayı 2008 finansal krizinden daha kötü etkileyecek.

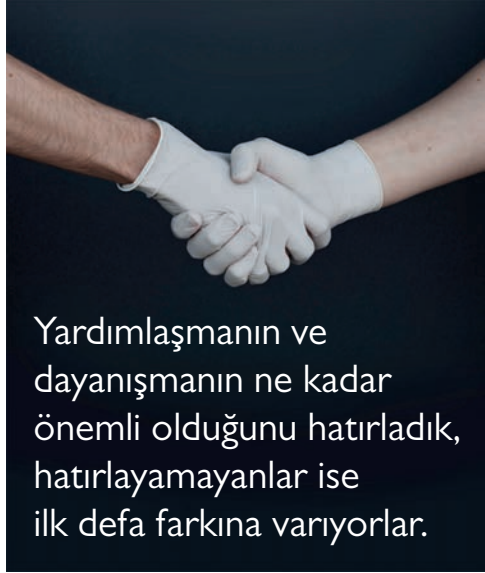

biri. Bu salgın dünyayı 2008 finansal krizinden daha kötü etkileyecek. İşsizlik oranlarında patlama yaşanıyor, üretim geriliyor, satın alma ise azalıyor.

Bu etkilerin şiddetini iki faktör belirleyecek. Birincisi salgının ne kadar çabuk kontrol altına alınacağı, ikincisi ise ülke ve kurumların yönetim anlayışları ve alacakları kararlar. Yönetimlerin söz hakkı ve denetime açık olma, siyasi istikrar, şiddetin olmaması, hükümetlerin kamu yararına çalışması, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluk denetimi gibi uygulamakla yükümlü oldukları unsurlar var. Bu süreçte ekonomiyi ve dolayısıyla insanları rahatlatıcı adımlarda en büyük görev devlet ve hükümetlere düşüyor. Havacılık, turizm, dış ticaret, restoran ve kafeler, eğlence ve kültür sektörleri salgından en olumsuz etkilenenler ve en çok desteğe ihtiyacı olanlar. Sağlam temeller üzerinde duran ekonomiler bu süreci daha az zarar ile atlatacak iken, kontrolsüz borçlanarak, aldıkları borçları har vurup, harman savuran ekonomileri, hali hazırda var olan iklimsel ve göçmen krizlerinin üzerine bir de Covid-19 salgını yüzünden çok zor günler bekliyor...

Bu salgının iyi tarafları da yok değil.

Her şeyden önce büyük bir

Yardımlaşmanın ve dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu hatırladık, hatırlayamayanlar ise ilk defa farkına varıyorlar.

doğa, çevre arınması yaşanıyor. Havamız, denizlerimiz, ırmaklarımız daha temiz. Bizler yardımlaşmanın ve dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu hatırladık, hatırlayamayanlar ise ilk defa farkına varıyorlar. Zor zamanları aşmanın tek yolunun uluslar, sınırlar ve coğrafyalar ötesi, birlik ve beraberlik ile olabileceğini idrak ettik. Esasında birbirimize ne kadar bağımlı olduğumuzu, bir bütünün parçaları olduğumuzu anladık. Ulu Önder'in "Hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir" sözünün önemini ve bilim insanlarının toplumun en önemli kesimi olduğunu kavradık. Bu hastalık tüm insanların eşit olduğunu bize acı bir yolla da olsa hatırlattı. Yaşadığımız dünyanın ve içinde bulunduğumuz uygarlığın aksaklıklarını anladık ve yeni bir uygarlık kurma yoluna gir-

dik. Bu değişim bilinçli olmasa da artık kaçınılmaz.

Bu sıkıntılı süreç hayata bakışımızı değiştirdi. Dünya nüfusu ilk defa kolektif olarak ölüm korkusu ile yüzleşti. Birey olarak değil ama toplum olarak, yani bir bütün olarak önemimiz ortaya çıktı. Hayatın gerçek anlamı bulunduğundan daha iyi bir dünya bırakmak derler.

İnsanoğlu belki de yeni bir çağın eşiğinde. Küresel, vahşi faşizm-kapitalizm düzeni artık ömrünü doldurdu. Can çekiyor,

bunun farkında olduğu için de daha umarsızca davranıyor, saldırıyor ve saldıracak. Üzerinde yaşadığımız, aydınlanmanın beşiği Anadolu top-raklarına ve insanına bu dönüşüm sürecinde büyük görev düşüyor. Bir zamanlar olduğu gibi, tarihten gelen sorumluluğunun bilincinde olarak, dönüşümün merkezi olmak zorunda. Anadolu karanlığa boğulursa tüm dünya karanlığa boğulur...

Evrenin merkezinde insanların değil yaşamın olduğunu bütünüyle özümseyebildiğimiz, sağlıklı günler dileğiyle. •

omerdedeoglubd@gmail.com

Covid-19 salgınına fırsata çevirebiliriz

Kısıtlamalarla dolu bir hayat ilk bakışta oldukça cesaret kırıcı görünüyor; ancak, her şeyin iki yönü vardır. Bakış açımızı değiştirebilir pandeminin olumlu taraflarına bakabilirsek bu durumun bazı avantajları da olduğunu da görebiliriz.

Tasarruf zamanı Bu dönemde birçok yerin kapalı olması ve etkinliklerin iptal edilmesi nedeniyle, pandemi günlerini para biriktirmek için bir fırsat olarak değerlendirebiliriz.

İnternet kursları Sanal alan, ücretsiz olarak birçok eğitim kaynağı sunuyor ve şimdi başlamak için en iyi zaman! İnternet ortamını araştırırsak öğrenmek, gelişmek için heyecan verici konular bulabiliriz!

Kendimiz için daha çok zaman Yoğun yaşam tempomuz nedeniyle kendimize daha fazla zaman ayıramamış olabiliriz. Hayatımızın gideceği yönü düşünmek için nadiren fırsatımız olur. Bu dönemi hedeflerimizi düşünmek ve plan yapmak için değerlendirebiliriz!

Ailemiz ve çocuklarımız Çocuklar evde vakit geçirmek için ilginç fikirlere açıktır. Onlara tek başına veya birlikte yapabileceğimiz oyunlar, etkinlikler önerebilir onlarla daha fazla zaman geçiremediğiniz günleri telafi edebiliriz.

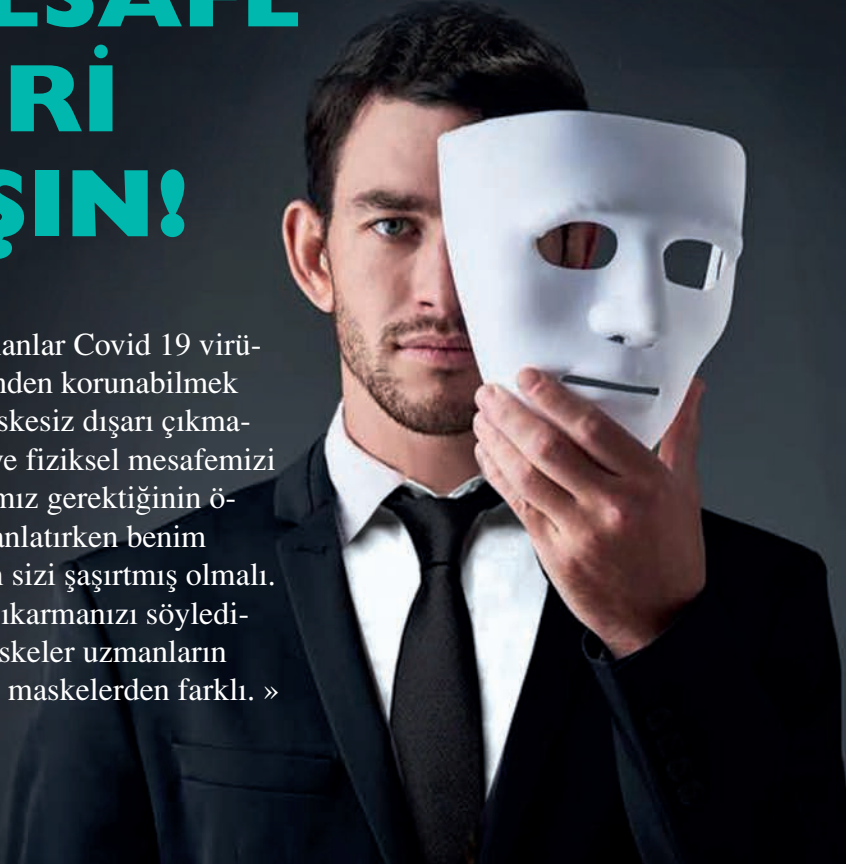
Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

MASKE LERİNİZİ ÇIKARIN

MESAFE LERİ AŞIN!

Uzmanlar Covid 19 virüsünden korunabilmek için maskesiz dışarı çıkmamız ve fiziksel mesafemizi korumamız gerektiğinin önemini anlatırken benim başlığım sizi şaşırtmış olmalı. Benim çıkarmanızı söylediğim maskeler uzmanların önerdiği maskelerden farklı. »

Öyle filtreli, filtresiz, cerrahi ya da el yapımı maskelerden söz etmiyorum.

Covid 19 öncesinde de pek çok kişi tarafından sıkça kullanılan maskelerden söz ediyorum. Dört saatte bir değil, daha sık değiştirilenlerden. İnsanların gerçek yüzlerini görmemize engel olan, acıları, mutlulukları, kızgınlıkları, düş kırıklıklarını, sevinçleri, yalanı, dolanı, gizleyen maskeler. Güçsüzü güçlü, sahtekârı kahraman, katili masum, hırsız dürist gösteren maskelerden söz ediyorum.

Maske zenginlerinin

yaşamı dışarıdan ne denli görkemli, rengârenk görünse de zordur sürekli maskeyle yaşamak. Maske ve mesafe kol kola gezer. Ne kadar çok maskesi varsa, o kadar çok yabancılaşır insan kendisine. En büyük ihaneti kendisinedir çünkü. Maske zengini, her gün bir başkası olarak uyanır, bir başkası olarak kapar gözlerini gün sonunda. Çevresindeki kalabalıklara karşın, yalnızlıktan ölmektedir kendi içinde. Bakmayın kahraman gibi çalım satmasına, ödü kopar aslında, ya maskeler düşer, kükreyen aslanın içindeki korkak fare ortaya çıkarsa diye. Korktukça daha sıkı sarılır maskelerine.

İşte bu çağrım, sabahlara dek korkuyla uykusuz geceler geçirip, sabah olunca aramızda bir kahraman edasıyla dolaşan maske zenginlerine.

Yüzünüzü tamamen kaplayan maskelerinizi çıkarın ve uzmanların önerdiği, sadece ağız ve burnunuzu kapatan cerrahi maskelerinizi takın. İnanın, o maskelerle, görünmez

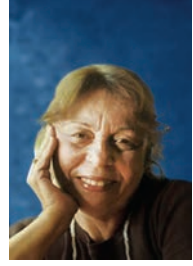
maskelerinizle olduğundan çok daha iyi nefes alıp vereceksiniz. Kendi koyduğunuz mesafeleri aşın, önce kendinize ulaşın. Başkalarıyla sosyal mesafenizi korurken, kendinizle kucaklaşın. Aynadaki yansımanıza gözlerinizi kaçırmadan bakabilmenin, akşam yastığa başınızı huzurla koyup uyuyabilmenin tadını çıkartın. Bırakın sonsuza dek yaşayacakmış gibi hırslarınızın peşinden koşmayı. Durun, soluklanın ve bu evrende yalnızca gelip geçici bir konuk olduğunuzu anımsayın.

Her maskeli balonun bir sonu olduğunu unutmayın. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

George Floyd'un
ölümüyle başlayan
gösterilerin
benzerlerine hatta
daha büyüklerine, yakın
tarihte pek çok kez
tanık olundu.

George Floyd'dan Columbia Üniversitesi Protestolarına Paul Revere Williams'a Yolculuk

George Floyd'un ölümüyle başlayan gösterilerin benzerlerine hatta daha büyüklerine, yakın tarihte pek çok kez tanık olundu. Hele 1968 yılı, bütün dünyada büyük sivil, öğrenci hareketliliklerin yılıydı. Ülkemizde pek çok kişinin zannettiği gibi Fransa'yla sınırlı da değildi gösteriler. Dünya bazı değişimlerin arifesindeydi. Nitekim bu protesto yürüyüşleri sonrası pek çok şey değişti dünyada. New York Columbia Üniversitesi Protestoları bunlardan biridir.

Üniversitenin Vietnam Savaşı

ile kurumsal bağları olduğunun (silah araştırmaları gibi) öğrenciler tarafından keşfedilmesi ve üniversite yakınındaki Morningside Park'a Afro-Amerikan öğrencilerin farklı kapılardan ancak sınırlı izinle girebileceği bir jimnastik salonunun inşasının planlanması, öğrencilerin gerilmesine yol açmış ve protestoların fitilini ateşlemiştir.

1968 Baharı'nda kampüste öğrencilerin 5 binayı işgali ile başlayan protestolar, toplumun da gitgide yükselen uyanışı sonucu öğrenci hareketleri tarihinde de gidişatı değiştiriyor.

New York Columbia Üniversitesi protestoları (1968)

O sırada Columbia'da öğrenci olan yazar Paul Auster o yılı "Politik, seksüel, ırkçı ayrımcılıkların karşısında kültürel bir devrimci volkan patlamasıydı." diye nitelendiriyor. İnsan hakları alanındaki mücadeleler ve savaş karşıtı hareketlere öğrencilerin bu protestoları bir kıvılcım oluyor.

Bundan 50 yıl önceki o günlerde, Vietnam'daki kayıplar 35 bini bulmuştu ve 27 milyon genç her an askere çağırılacakları bir durumdaydı. Öteki taraftan zencilerle yürütülen çalışılan barışçıl bir insan hakları mücadelesi sürerken feminizm de keskinleşiyor ve tüm bunlara uyuşturucu sorunu ile popüler kültürün yol açtığı nesiller arası uçurum ekleniyordu. Derinleşen farklılıkların kasıp kavurduğu bir ortamda tüm bu olan bitenler bir sosyal değişime işaret ediyordu.

Başkan Johnson ve FBI Direktörü Hoover, Columbia Pro-

testoları'nda gördükleri karşısında dehşete düşmüşler hatta Hoover 'yeni sol' ve savaş karşıtı hareketlerin arasına iki bine yakın ajan yerleştirmeyi hedefleyen bir program yapmıştı.

1967 yılındaki Detroit İsyanı ise ABD tarihinde en şiddetli ve yıkıcı olanıydı. Beş gün boyunca kan dökülmüş, yağmular yaşanmış ve yangınlar çıkmıştı. Sayıları yedi bin kişiyi bulan güvenlik güçlerinin müdahalelerine karşın 43 insan yaşamını yitirmiş, 342 kişi ise yaralanmıştı. Bin dört yüz bina yanmış ve kullanılamaz hale gelmişti.

Bu isyana yol açan özellikle Afro-Amerikalıların işsizlik sorunu, kronikleşmiş yoksulluk, ırkçılık, polis şiddeti, ekonomi ve eğitim alanında fırsat eşitliği olmaması idi. Bunlar, kitlelerin mutsuzluğu bıçağın kemiğe dayandığı bir noktada öfkeye dönüşmüştü.

İsyanı başlatan olay ise Vietnam'dan sağ salım döndükleri için bir barda kutlama yapan askerlerin

kapanış saatini aşmış olmaları sebebiyle polisin 82 Afro-Amerikalıyı tutuklamasıydı. Önce barın bulunduğu mahalle ayağa kalkmış daha sonra ise olaylar here yere sıçrayarak ölümlü bir boyuta ulaşmıştı. Yaşadığımız tuhaf bir dünya... İnsanca yaşama haklarını istemek gibi masum beklentiler ne lere yol açıyor...

1967 Detroit İsyanı

Sanki tüm bu haklar kazanılmış ve hiçbir sıkıntımız yokmuşçasına davranmanın ne denli trajikomik olduğunu anlamayanlar için 'şeker baron'larının plantasyonlarında yapılmış müzeler bile var. Plantasyon sahiplerinin görkemli evlerinin uzağında esirlerin yaşadıkları kulübeleri gezebilirsiniz. Tur rehberleri bilgiler vererek gelenleri gezdiriyorlar. Aşağı Mississippi Vadisi'nde yer alan Destrehan Plantasyon

Müzesi bunlardan en eskisiymiş. Burası daha henüz Jefferson parayı verip Louisiana'yı Napolyon'dan ücreti mukabili almazdan önce, Louisiana'da Fransızca konuşulan dönemden bir şeker baronunun evi.

60'lı yılların protestolarından günümüze dönecek olursak, bu kez olayların patlak vermesine yol açan, 25 Mayıs 2020 tarihinde ABD Min-

neapolis'te 20 Amerikan doları sahte banknot ihbarı için gelen polislerden biri olan beyaz polis memuru Derek Chauvin'in kelepçeli şekilde yere yüz üstü yatırdığı Afro-Amerikalı

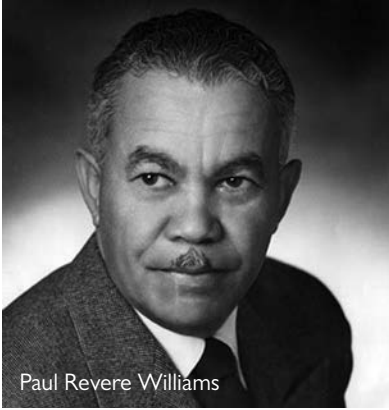
şüpheli George Floyd'un boynuna 8 dakika boyunca diziyle bastırarak

öldürmesi oldu. Olayın cep telefonu ile çekilen görüntülerinde Floyd'un defalarca "Nefes alamıyorum" dediğini gösteren anlar hem sosyal medyada hem de ana akım medyada yayıldı. Olaya karışan dört polis memurunun işine ertesi gün son verildi. Floyd'un ölümüne sebebiyet veren polis memuru Derek Chauvin ise cinayete teşebbüsten tutuklan-

dı. Olay sonrası ABD'nin birçok bölgesinde tarafından eylemler gerçekleştirildi. O günlerden bu günlere, Amerika Birleşik Devletleri Afro-Amerikalı bir başkan da seçmiş olmasına karşın, hiç mi bir şey değişmedi? Değişim hiç de kolay iş değil; büyük mücadele gerektiriyor.

Peki tekrar 60'lara dönersek, Paul Revere Williams, ırkçılık, ayrımcılık ve yoksullukla olan savaşındaki inanılmaz zafirini nasıl kazanmıştı? Paul Revere Williams'ın adı mimarlık tarihinde

Paul Revere Williams

Paul Revere Williams'ın adı mimarlık tarihinde Hollywood'u inşa eden adam olarak geçiyor.

Hollywood'u inşa eden adam olarak geçiyor. 1923'te Amerikan Mimarlar Enstitüsü'ne kabul edilen Williams'a "Hollywood'u inşa eden adam" unvanının verilmesi boşuna değil. Binlerce ev ve sayısız kamu yapısında imzası var. Beyazların hâkimiyetindeki bu endüstrideki kazanımları çok etkileyici.

Daha okul yıllarında mimar olmayı hedefleyen Williams'ın eğitim yaşamı çok kolay geçmedi. Çocuk yaşta yetim kalan ve evlatlık olarak büyütülen Williams, okulundaki tek Afro-Amerikalı öğrenciydi. Mimar olma hayalini paylaştığı öğretmenleri tarafından "bu sevdadan vazgeçmesi" telkin edilen Williams, bu söylenenlerin hiç birine aldırmaksızın yoluna devam etmiş. Mezuniyetinin ve kendi ofisini açmasının ardından yaptığı işlerle mesleğinin merdivenlerinde zirveye tırmanmış.

Savaş sonrası toplumun daha da zenginleşmesiyle birlikte yaptığı evler daha büyük ve daha artistik olmaya başlayınca, tarzı Hollywood starlarının dikkatini çekmiş. Lucille Ball, Desi Arnaz, Barron Hilton ve Frank Sinatra ilk ünlü müşterileri. Hollywood eliti onun çizdiği evlerinde oturuyor. Her biri kendine özgü planlar, birbirinin eşi olmayan evlerle değişken bir tarz geliştirmekle kalmayan Williams, pek çok kamu binasına da imza atıyor. Ekonomik bunalım dönemlerinde dahi Williams'ın ofisi tıkır tıkır çalışıyor.

1894-1980 yılları arasında yaşayan ABD'nin efsane Afro-A-

merikalı mimarı Paul Revere Williams, sayısız ödül ve onur doktoraları aldığı bir meslek yaşamının ardından 1973 yılında emekli oluyor. 1980

yılında 85 yaşındayken yaşama veda ediyor. Paul Revere Williams'ın şu sözleri, yaşamı boyunca yüzleştiği güçlükleri bir tokat gibi insanlığın yüzüne çarpıyor: *“Zenci olduğum gerçeği karşısında şah mat olsaydım kaçınılmaz olarak yenilecektim. Onlara göstermek yerine, kendime gösterme arzusu yarattım. Ben negroyum. Her yeteneğimi haklı çıkarmak ve yeni yetenekler elde etmek istedim. Birey olarak bu dünyada bir yeri hak ettiğimi ispatlamak istedim.”*

Kendisine acılar çektiren bir toplumun kahramanı olmak, tarihinde iz bırakmak kolay iş değil. Topluma eserler bırakan insanlar iz bırakıyorlar. Floyd'un boynunu kıran ayak bir uyanışın fitilini ateşledi ama bu uyanış aslında bedelini yaşamıyla ödeyen Floyd'un eseri. Bizler ise Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet eseri ile

La Concha Motel /
Las Vegas (1961)

Paul Revere Williams imzasını taşıyan mimari örnekler

Lax Theme /
Los Angeles

Frank Sinatra Evi / Palm Springs

övünmekte haklıyız. Çünkü eserini bizlere, bizden sonraki nesillere iletilmek üzere emanet olarak bıraktı. Ne zulmü ne zalimleri severiz... Biz Cumhuriyetin, devrimlerin aydınlık eşitleriyiz. Dünyanın değişimlere hazırlandığı karmakarışık günlerden elbette başımız dik çıkmak var.

Saygıyla efendim. •

necefugurlu@gmail.com

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Yeni Normalleşme Sürecinde Toplumsal ve Bireysel Kaygılarımız

Yazan: Prof. Dr. KEREM DOKSAT

Ülkemizde, COVID-19 pandemisiyle mücadelede birinci fazı geride bırakmış durumdayız.

1 Haziran 2020 tarihi itibarıyla hayatımıza her alanda “yeni normale” dair yeni standartlar girdi.

Şehirlerarası ulaşımın açılması, sokağa çıkma kısıtlarının kaldırılmış olduğunun bildirilmesi, restoran ve kafelerin açılması, camilerin ibadete açılması, deniz kenarı yü-

rüyüşlerine, park ve bahçelerde gezinmeye izin çıkması ve daha niceleri, birçok yeni tedbir ve kural dâhilinde gündemimize yerleşti.

Bu yeni gelişmeler neticesinde yaklaşık on haftadır “evde kal” çağrılarına uymaya azami özen gösteren halkımız genel olarak

memnun olmakla birlikte, her gün yeni vaka örneklerinin azalsa da devam ediyor olması sebebiyle, acaba hızlı bir normalleşme adımı mı atıldı şeklinde endişeye kapıldı. İnsanların bir kısmı zorunlu olmadıkça evden çıkmamaya yönelik tedbirlerini devam ettirme eğiliminde görünüyor.

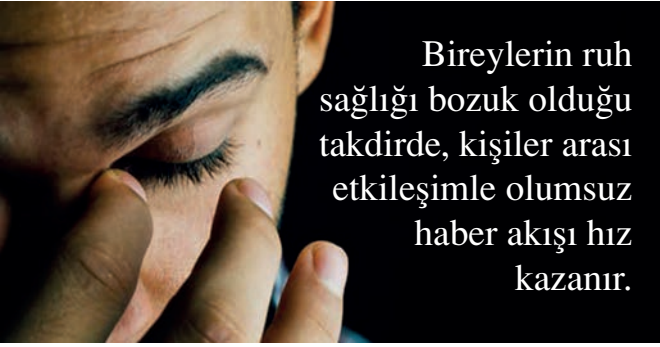
Bazıları hiç tatile gitmemeyi, bazıları ise memleketlerinde veya yazlık evlerinde yine güven altında temiz hava alıp dinlenmeyi düşünüyor. Hastalığın birinci dalgasının

oranlarına dayalı olarak,

Pandeminin geride bırakmış olduğumuz birinci fazı esnasında ruhsal hastalık oranlarında gerek çocuk ve ergenlerde gerekse de erişkinlerde belirgin bir artış olduğunu ifade edebilirim. Kaygı (anksiyete) bozuklukları, panik bozukluk, saplantı zorlandı bozukluğu (obsesif kompulsif bozukluk) bunların en önde gelenleri arasında sayılabilir.

Pandemiye ek olarak, ülkemizde Güneydoğu sınırimızdaki askeri operasyonlarda yine pek çok Mehmetçik şehit olmakta.

Hâl böyle iken ikinci fazda da yukarıda belirtmiş olduğum endişelerin devam etmesi durumunda, hem birey hem de toplum ruh sağlığının olumsuz etkilenmesi ihtimali söz konusudur. Bireylerin ruh sağlığı bozuk olduğu takdirde, kişiler

Bireylerin ruh sağlığı bozuk olduğu takdirde, kişiler arası etkileşimle olumsuz haber akışı hız kazanır.

henüz yataya geçmediğini düşünenler veya ikinci dalğanın çok kısa zamanda geleceğini düşünen insan sayısı oldukça fazla.

Ek olarak, halkın çoğunluğunun gereken tedbiri almama ihtimalini göz önünde bulundurarak ikinci dalğanın hızla başlayacağından endişe eden kişi sayısı da oldukça fazla.

Bütün bunlara dayalı olarak “evde kal düzenini” değiştirmekten aşırı kaygı duyan bir grup insan da mevcut. Ruh sağlığı çalışanlarına yapılan çevrimiçi başvurudaki artış

arası etkileşimle olumsuz haber akışı hız kazanır. Böylece olumsuz düşünen ve ruh sağlığı bozuk olan birey sayısı artar. Ruh sağlığı bozulan kişiler, gerek meslekî, gerek sosyal, gerekse de akademik faaliyetlerde işlev kaybı yaşarlar.

Çalışamazlar, üretmezler, tüketemezler ve etrafa olumsuzluk aşırlarlar.

O halde kendimizi bu olumsuz girdaptan çıkartmak için nasıl düşünebiliriz, neler yapabiliriz?

Sürekli haber takip etmeyi bırakalım. Günde bir veya iki kez

haberleri takip edelim ve covid-19 ile ilgili olarak ülkemizdeki ve dünyadaki son durum hakkında bilgi edinelim.

Kendimize pandeminin ikinci fazına uygun şekilde yeni bir hayat düzeni kuralım. Bunun içine, yeni normalleşme süreciyle ilgili gerçekleri, olağan hayatımıza en yakınına elde edecek şekilde uyarlayalım.

Asılsız bilgi kaynaklarından gelen gerçek dışı, bilim dışı olumsuz verilere itibar etmeyelim. Haberin kaynağını daima sorgulayalım.

Resmi otoritelerin verilerini ve bilgilerini takip edelim.

Geride bıraktığımız günlerdeki ülke başarımızın farkında olalım. Bu süreçte, Sağlık Bakanlığımız kısa sürede çok iyi bir organizasyon ve eylem planı oluşturup bunu aktif olarak uyguladı. Bilim kurumumuz bu hastalıkla ilgili en güncel bilimsel verileri toparlayarak en uygun tedavi protokollerinin devreye sokulmasını sağladı. Salgının başından itibaren ülkemize özgü denilebilecek bir tedavi algoritması oluşturularak başarıyla uygulandı.

Sağlık personelimizin hepsinin teorik bilgi ve pratik tecrübelerinin çok iyi olması ve eğitim süreçlerinde özverili olarak yoğun çalışmaya alışkın olmaları sebepleriyle, bu süreçte de adanmışlık duygusu içinde çalışmalarını, ülkemizin sağlık sistemi açısından dünyada bir fark yarattı.

Radyoloji ve viroloji departmanlarımız hızla organize oldu ve işlerini en iyi şekilde yürüterek hızlı ve doğru tanı konmasına yardımcı

oldular. Dolayısıyla sağlık sistemimiz bu süreçte büyük bir tecrübe ve kıvraklık kazandı. O nedenle de sağlık sistemimizin başarısının bilincinde olmak ve güvenmek kendimizi çok daha iyi, güçlü ve olumlu hissettirecektir.

Hayata adapte olabilen ayakta kalır

prensibinden yola çıkarak, şimdi de olumluyu düşünerek ikinci faza adapte olmamız gerekiyor.

COVID-19 pandemisinin kısa soluklu bir süreç olmadığını bilimsel verilere dayalı olarak biliyoruz.

Unutmamalıyız ki “hayat eve sığar” ama “hayatın tümü evde geçmez”. Hayata adapte olabilen ayakta kalır prensibinden yola çıkarak, şimdi de olumluyu düşünerek ikinci faza adapte olmamız gerekiyor. Çocuklarımızın eğitime, ülkemizin üretime, insanların yeni normalleşmeye ve yeni sosyalleşmeye ihtiyaçları var. O nedenle, temel tedbir kurallarımız olan maske takılması, kişiler arası mesafe kuralları ve sağlık bilgisi kurallarına dikkat ettikten sonra, olabildiğince olağan hayatımıza, yeni normalleşme kurallarına uyarak devam etmemiz, kişisel ve toplumsal ruh sağlığımız için en olumlusu olacaktır. •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Geçen ay kaybettiğimiz Limon dergisi kurucularından,dergi yönetmeni,” Gurbetçiler” dizisi senaristi, Türkiye’nin yetiştirdiği ünlü karikatüristimiz kimdir?
a-Murat Kürüz
b-Suat Yalaz
c-Abdullah Turhan
d-Bedri Koraman

2-“Müzmin” kelimesi ne anlama gelmektedir?
a-Tutarlı b-İnançlı
c-Süreğen d-Cesur

3-Metal eşya üzerine vurulan renkli cam katmanına ne ad verilir?
a-Serigrafi b-Mine
c-Döküm d-Sim

4-“Beyaz baklava” hangi ilimize aittir?
a-Trabzon b-İzmir
c-Bursa d-Zonguldak

5-Aşağıdakilerden hangisi göze rengini veren bölümdür?
a-Kornea
b-Retina
c-Iris
d-Kör nokta

6-Yazılışları aynı olup anlamları arasında hiçbir ilgi bulunmayan kelimelere ne denir?
a-Sesteş
b-Mecaz
c-Redif
d-Uyak

7-“Denizin Gelini” olarak adlandırılan ünlü Avrupa şehri hangisidir?
a-Paris
b-Floransa
c-Marsilya
d-Venedik

8-“Sepet topu” anlamına gelen sporun adı nedir?
a-Voleybol
b-Basketbol
c-Hentbol
d-Futbol

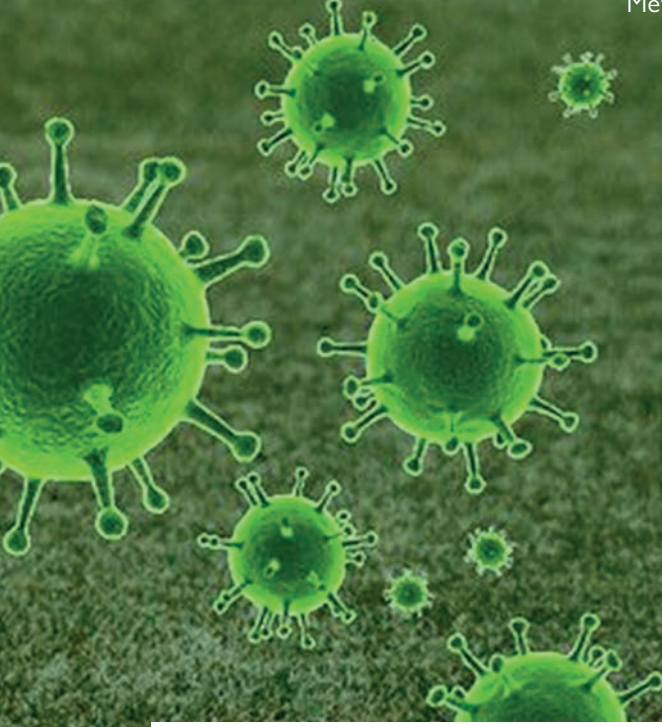
9-“Asuncion” hangi ülkenin başkentidir?
a-ABD b-Küba
c-Meksika d-Paraguay

10-Boksta kendini koruma anlamına gelen kelime aşağıdakilerden hangisidir?
a-Gard b-Aparkat
c-Direk d-Nakavt

11-Kaybettiği kedisi Nazlı’yı “Kedim nasıl öldü” adlı hikayesi ile edebiyat dünyasına tanıtan yazar kimdir?
a-Hüseyin Rahmi Gürpınar
b-Reşat Nuri Güntekin
c-Yakup Kadri Karaosmanoğlu
d-Tevfik Fikret

12-“Kös” nedir?
a-Gözlük
b-Davul
c-Ayakkabı
d-Saat

Yanıtlar:
151.
sayfada

Ölüm Korkusu İçinde Spor

Dünyanın en büyük spor organizasyonlarından biri olan Amerikan Profesyonel Basketbol Ligi'nin (NBA) yöneticileri, aylardan bu yana saatlerce süren 26 toplantı yapmalarına karşın, ligi yeniden başlatma konusunda karar veremediler.

Önce takımların kentlerinde, sonra Los Angeles'ta yapılan geniş kapsamlı oturumun ardından,

“Ölüm korkusu içinde spor tehlikeli olabilir. Bu sorumluluğu hiç bir kulüp üzerine almaz.” şeklinde resmi olmayan fakat kulislerde epeyce yankılanan bir söylem ve sonuç ortaya çıktı.

Amerikan Profesyonel Basketbol Ligi yöneticilerinin, (okurlarımız dergimizin Temmuz sayısıyla buluşuncaya dek) yeni alternatiflerin peşinde olduğu da biliniyordu. NBA

Ligin başlamasını isteyen milyonlarca basketbol severin baskılarına karşın NBA yöneticileri sorumluluk almaya yanaşmadı.

çevrelerine göre virüs, geçtiğimiz günlerde bir helikopter kazasında ölen Kobe Bryant'ın yasını tam anlamıyla tutmalarını bile engelledi.

Milyonlarca basketbol severin, ardı arkası kesilmeyen “Oynatın” şeklindeki baskılarına karşın NBA yöneticileri sorumluluk almaya yanaşmadı. Bu kararsızlığı dikkatle izleyen Avrupa takımlarının,

Nihat Özdemir

(Almanya ve İsrail'in ötesinde) ligi başlatmama kararları da “Ölüm korkusu altında sporun ciddi anlamda tehlikeli olabileceği” biçiminde gerekçelendirildi.

Ülkemizde ise salon sporları bilindiği gibi iptal edilmişti. Federasyonlar, kulüpler ve sporcular, korona virüsünün seyrine göre daha kalıcı önlemler almalarını açıkladı. Bu arada, talih oyunları ile televizyonlardaki naklen yayın sözleşmelerinin baskısı altındaki futbolda stadyumların ka-

pıları açıldı. Ama boş tribünlere sunulacak resitallerin ne denli keyif vereceği belirsiz.

Futbol Federasyonu Başkanı Nihat Özdemir'in “Bıçak sırtı bir kararı almakta çektiğimiz sıkıntı herkesçe malum. Ancak Avrupa’da bile hatırı sayılır örgütlerden biri

haline gelen federasyonumuzun aldığı, alacağı, verdiği ve de vereceği kararların çok ciddi olduğunu söyleyebilirim. Seyircisiz açılan ligin sekiz maçlık paketi, fire vermeden ve canımızı sıkmadan bitecektir.” şeklinde bir açıklama yapması, bu konuda ciddi önlemler alınarak işe başlandığının bir garantisi olarak düşünüldü.

İtalya’da maçların başlatılması bazı çevrelerce gariptir. Çünkü İtalya virüsten en çok etkilenen ülkelerin başında geliyor ve halen virüsün ciddi şekilde izlerini taşıyordu. Almanya, İngiltere ve sayıları giderek artacak ulusların futbola merhaba diyecek olmaları, aldıkları kararların ne denli ciddi olduğunu yansıtıyor.

Liverpool’un bir dönemlerdeki yıldızı Kevin Keegan’ın, “Öldürün şu alçağı. En büyük keyfimi elimden aldı.” şeklindeki ilginç açıklaması, futbolun mucidi bu ülkenin eski bir futbolcusunun bile bu durumdan nasıl etkilendiğini gösteren bir başka işaret.

Korona virüsün tüm dünyadaki şiddetli etkisinin, ekonomik bakımdan ülkeler için hiç de iç açıcı olmadığı herkesin malumu. Ülkemizi de kapsayan bu sıkıntı-

nın, nasıl önlemlerle aşılabileceği tartışma konusu iken, uluslararası spor örgütlerinin harekete geçecekleri haber verildi.

Özellikle yabancı oyuncuların transfer ücretleri konusunda, her iki tarafın yani oyuncu ve kulüplerin bir açmazın içine girmemeleri için ayrılan yardım fonlarının geri dönüşlerindeki uzun vadeler, kulüplerin rahat nefes alabileceklerini gösteriyor.

Kevin Keegan:
“Öldürün
şu alçağı.
En büyük
keyfimi
elimden
aldı.”

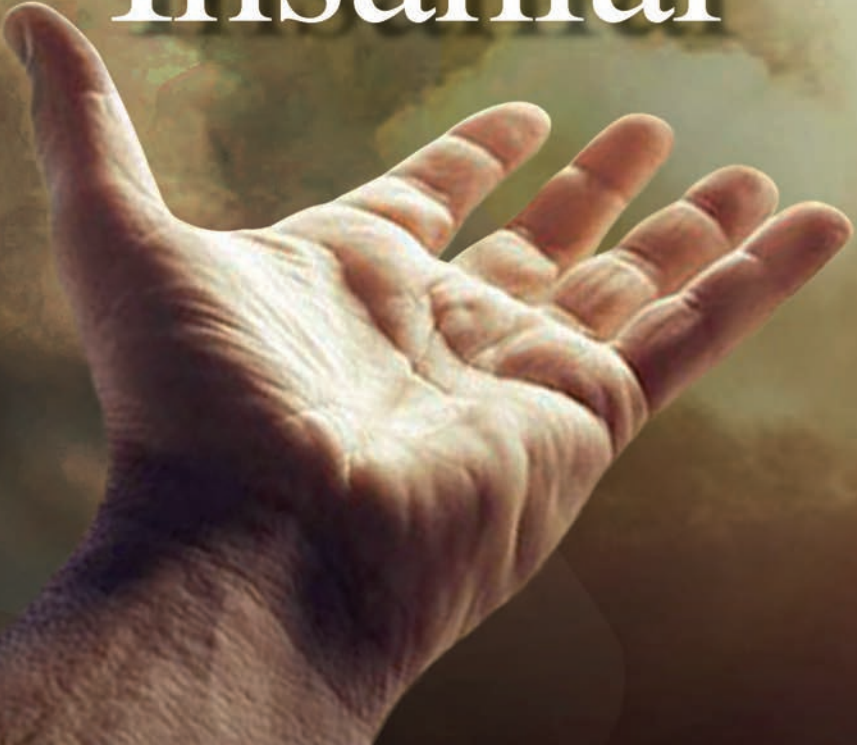
Örneğin; Avrupa Futbol Federasyonları Birliği’nin (UEFA), hiçbir ülkenin hiç bir takımını sıkıboğaz etmeyeceklerini açıklaması sevindirici bulundu. Ölüm korkusu içinde spor... Çok büyük bir tehlikeye karşı düello... Milyonlarca izleyicinin rahatlaması için yeniden başlamanın göz ardı edilemeyecek riskleri... İki M bir T; maske, mesafe ve temas... Şu günlerde sanki sporun anayasası... •

metingorenbd@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özertem

Tanrılar ve İnsanlar

Günümüzün tek tanrılı dünyasında garip gelebilir birden çok tanrının varlığını anımsatan bu başlık; ama garipsenecek bir şey yok. Çünkü varoluşundan başlayarak on binlerce yıl boyunca çok tanrılı inançlardan sonra oluşturmuş semavi, yani tek tanrılı dinler...

Günümüzün tek tanrılı dünyasında garip gelebilir birden çok tanrının varlığını anımsatan bu başlık, ama garipsenecek bir şey yok. Çünkü varoluşundan başlayarak on binlerce yıl boyunca çok tanrılı inançlardan sonra oluşturmuş semavi yani tek tanrılı dinler...

Tanrılar ve İnsanlar, Orhan Aseña'nın 1954 yılında Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen, Gılgamış Destanı'nından

uyarladığı oyununun adı. Gılgamış Destanı da Uruk kralı Gılgamış'ın ölümsüzlüğü arayışının anlatıldığı Sümerler'den günümüze ulaşan, tanrılarının babası Anu'nun yanı sıra Enlil, Enki, Nihur-

sag, Nanna-Sin, Utu, İnanna, Anunaki gibi farklı özelliklere sahip tanrılarının yer aldığı çok tanrılı inançlara dair ilk yazılı belge.

İnsan ırkının en temel duygularından biri hemen hemen

tüm hayvanlarda da var olan korku. Korkuların kaynağı da hayatta kalma içgüdüdü. Denetleyemediği, güç yetiremediği güçlerden sakınabilmek için o güçlere sığınmayı seçip güneşe, aya, ateşe vb. tapmış insanlar tanrı diye benimseyerek. Önce totemler, sonra da heykeller ile simgeleştirerek insanlaştırmışlar güç yetiremeyip üstesinden gelemedikleri korkularını. Sonunda da kendileri gibi bir buyurganın emri altında yaşayan; evlenen, çocuk sahibi olan, yasak aşkları, hırsları, öfkeleri ve bitmez tükenmez kavga ve savaşlarıyla çok tanrılı bir düzen çıkmış ortaya. Buyurganların

Çatalhöyük'te bulunan oturan kadın heykeli, anaerkil toplumun ana tanrıçasının simgesi.

yönetimindeki tanrılarla insanlar arasındaki fark - tanrıların sahip oldukları güçler bir yana - insanların ölümlü, tanrıların ise ölümsüz olmaları.

Anaerkil, doğurganlığın kutsal

ve kadın egemen olduğu toplumlar da kadın tanrıların buyurganlığında oluşmuş çok tanrılı inançlar. Çatalhöyük'te bulunan MÖ 6.000 yıl öncesine ait oturan kadın heykeli, anaerkil toplumun ana tanrıçasının simgesi. Ataerkil, erkek egemen toplum düzeni ile değişmiş baş tanrıların cinsiyeti. MÖ 4.000 yıl öncesinin Gılgamış Destanı da ataerkil düzenin çok tanrılı inancının günümüze ulaşan belgesi.

Orta Asya'nın uçsuz bucaksız bozkırlarında kişileştirilmemiş tanrı inancı.

Yeryüzünde dengenin yaratıcısı ve koruyucusu "gök tanrı" adını verdikleri tek tanrıya sığınmış Türkler ve Hunlar. Türkler, "Tengiri"; Moğollar'da "Tenger" diye adlandırıp doğadaki tüm nesnelere birer tini / ruhu olduğuna inanmışlar. Tek tanrı inancının başlangıcı olarak tanımlanan Zerdüştilik / Mecûsilik, ruhun bir bedenden başka bir bedene geçeceği inancı üzerine kurulmuş olan Hinduizm / Sanatana Dharma; doğum-ölüm döngüsünün tekrarı / reenkarnasyon inancına dayalı Budizm de Asya kıtasında ortaya çıkmış farklı dini inançlar.

Sümerlerden 1000 yıl sonra ortaya çıkmış tek tanrı inancına dayanan kimi kitapsız kimi kitaplı peygamberler ile semavi dinler. Tek tanrılı dinlerin atası olarak kabul edilen İslam inancına göre pey-

gamber, Musevilik ve Hristiyan inançlarında din büyüğü olarak kabul edilen Hz. İbrahim de Tevrat'a göre, Mezopotamya'daki Ur kentinden göçmüş Filistin'e. Hz. Musa'ya indirilen; Tanrı'nın On Emri ile temellenmiş Yahudilik inancı. "Kendin için oyma put yapmayacaksın, Tanrı'nın ismini boş yere anmayacaksın, cumartesi günü hiçbir iş yapmayacaksın, babana ve anana hürmet edeceksin, adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın." diye buyurmuş Musa peygamber aracılığı ile Tanrı. Bir Yahudi olan ve Tanrı'nın buyruklarını umursamayan Yahudilere, doğru yolu göstermek isteyen; bakire Meryem'den doğduğu için Hristiyan inancında Tanrı'nın oğlu olduğuna inanılan İsa peygamber, Roma valisi Pontius Pilatus'un emriyle çarına gerilerek öldürüldükten sonra ortaya çıkıp yayılmış Hristiyanlık.

Tevrat ve İncil de Musa ve İsa peygamberlerin ölümünden sonra yazılmış. Tek tanrılı dinlerin son peygamberi Hz. Muhammet de Tanrı'nın ilk buyruğu "Oku!" ayeti olan Alâk suresi sonrasında vahyedilen Kur'an-ı Kerim ile İslam inancını oluşturulmuş. Kur'an-ı Kerim'in

Tevrat ve İncil de Musa ve İsa peygamberlerin ölümünden sonra yazıldı.

Türkçe anlamı da "okunan / okumak" demek. Önceleri ezberlenerek hıfz edilen sure ve ayetler de Hz. Muhammed'in ölümünden sonra yazılı hale getirilmiş. Mushaf olarak üç kez derlenerek bir araya getirilip kitaplaştırılmış. Bu Mushaf'lar oluşturulurken de ilk sırada yer alması gereken ve "oku!" buyruğu ile başlayan Alâk Suresi de ancak 96. sırada kendine yer bulabilmiş.(!)

Din adamlığını meslek edinen ruhban sınıfı da bütün bu tarihi süreç içinde yer almış tanrılar ile insanlar arasında. On binlerce yıl ruhban, hükümdar ve askerlerden oluşan bir

grup söz sahibi olmuş toplumların yönetiminde. Din, kişisel hırs ve çıkarılara alet edilip bir sömürü aracına dönüştürülmüş. Ruhbanlık aslen Hristiyanlığa ait bir terim. Hristiyanlığın yaygınlaşmaya başladığı dönemden başlayarak kilise ve din adamları mal mülk, servet ve güç peşinde koşmuşlar. Orta çağ boyunca siyasi iktidarı denetleyip hükmettikten sonra Rönesans ile ortaya çıkan aydınlanma ile din ve devlet işleri birbirinden ayrılabilmiştir. Laikliğin ortaya çıkmasında

Laikliğin ortaya çıkmasında en büyük etken de İncil'in Latineden yerel dillere çevrilmesi, Hristiyanların inançlarının temeli olan kutsal kitabı okuyabilmeleri olmuştur.

en büyük etken de İncil'in Latineden yerel dillere çevrilmesi, Hristiyanların inançlarının temeli olan kutsal kitabı okuyabilmeleri olmuş.

İnsanlığın en büyük kazanımı İslamiyet'in ruhban sınıfını dışlaması olmuş. Olmuş, ama ne yazık ki Avrupa aydınlanırken dinen dışlanmış olmasına rağmen okuma-yazma bilmeyen Araplar, Arapçadan inatla çevrilmeyen Kur'an-ı Kerim'i kendi dillerinde okuyamayan ve müslüman halklar din bezirgânlarının, olmaması gereken ruhban

sınıfının esiri olmuşlar. Olmaya da devam ediyorlar. Tanrılar ile insanlar arasına giren siyasetçiler ile dincilerin, paraya, mala, mülke tapanların işbirliği görülemediği, görmezden gelindiği sürece de devam edecek.

Uruk kralı Gılgamış'ın ölümsüzlüğü arayışının, ölümsüzlük tutkusunun ve ölümsüz olma çabasının anlatıldığı Gılgamış Destanı'nın özü, Tanrı

Enlil'in Gılgamış'a ölümsüzlüğe nasıl ulaşabileceğine dair öğüdü: İnsanın ancak geride büyük bir ad bırakarak ölümsüzlüğe erişebileceğini öğütlemiş Tanrı Enlil, Uruk kralı Gılgamış'a.

Büyük olmasa da geride iyi bir ad bırakmak, bırakabilmek de ancak

hırslardan, kötülüklerden arınmış, doğrudan, iyiden, güzelden, dürüstlükten ve adaletten yana olmakla, olabilmekle mümkün... •

tekinozertembd@gmail.com

“Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.”

Mustafa Kemal Atatürk

Promete
Necdet Pamir

Enerji Üretimi, Sera Gazı Salımları ve Karbon Ayak İzi

2
Stratosfer'deki ozon tabakası, bir bakıma güneş ışınlarını perdeleyerek, ultraviyole ışınların şiddetini dengeleyen bir işlev görmektedir. Ozon tabakasını delme özelliği olan maddelerin bu tabakada yarattığı tahribatın, yerel ve uluslararası çabalar sayesinde 2065 yılına kadar giderilebileceği öngörülmektedir. Örneğin, Montreal Protokolü'nde yer alan "kontrol altına alınması gereken maddeler" listesine,

Kıgali Tadilatı ile hidroflorokarbonlar da eklenmiştir. Bunların kullanım dışı bırakılması sonucunda, 2050 yılına kadar 80 milyar ton CO² eşdeğeri azalma sağlanacağı hesaplanmaktadır. Bu azalmanın, iklim değişikliği savaşımında önemli katkısı olacağı değerlendirilmektedir.

Gaz olmamakla birlikte, çok yüksek oranda ısı soğuran bir diğer “parçacık madde”, siyah karbondur. Fosil yakıtların yakılması, ya da yetersiz yanma işlemi sonucunda atmosfere bırakılan ısı ve kurum parçacıkları, siyah karbon olarak adlandırılmaktadır ve en fazla ısı soğuran maddeler arasındadır. Bir birim kütlesinin yakılması halinde, aynı kütledeki CO²'ye oranla, bir milyon kez daha fazla ısı (enerji) soğurmaktadır.

Tüm bu veriler bir kez daha göstermektedir ki sürdürülebilir bir gelecek için, enerji üretim ve tüketim alışkanlıklarımız başta olmak üzere, sera gazı salımına neden olan tüm alışkanlıklarımızın kökten değiştirilmesi; sadece günümüzün dünyasına değil, geleceğin dünyasına da borcumuzdur.

Karbon Ayak İzi

Karbon salımlarının ölçülme-

sinde uygulanan farklı teknikler vardır. Bunlar arasında yaygın olan tekniklerden birisi de “Karbon Ayak İzi” tekniğidir. Bireylerin, ailelerin, farklı sektörlerin ya da bir ülkenin karbon ayak izi, kullanılan ölçümler arasındadır. Karbon Ayak İzi, bireyin belli bir zaman dilimi içindeki (genelde yıllık) faaliyetleri nedeniyle saldığı (ya da salımına neden olduğu) CO² miktarıdır. Birey, araba kullanırken yakıt, evini ısıtmak için enerji tükettiğinde; beslenmek için gıda maddeleri satın aldığımda,

Bir kilogram sığır eti için ortaya çıkan karbon salımı, yaklaşık 250 kilometre araba kullanımı ile salınan miktara eşittir.

diğer gereksinimleri için herhangi bir mal aldığımda; söz konusu aracın harcadığı yakıt, satın aldığı ürün için gerçekleşen eylemlerde açığa çıkan karbon nedeniyle, belli miktarlarda karbon salımına neden olur. Salınan karbon miktarı, kütle birimi cinsinden ve genellikle kilogram, ya

da ton olarak ölçülür.

Karbon salımına neden olan önemli etkenler arasında gıda dahil her türlü tüketim, sanayi ürünleri ve elektrik üretimi, ulaştırma, evsel enerji tüketimi sayılabilir. Yüksek miktarda karbon salımına neden olan faaliyetler arasında, canlı hayvan besiciliği ve buna bağlı et tüketimi gelmektedir. Bir kilogram sığırti için ortaya çıkan karbon salımı, yaklaşık 250 kilometre arabaya kullanımı ile salınan miktara eşittir.⁶ Gıdaların taşınması, tarım ilacı kullanımı, mevsimi dışında gıda tüketimi (işlenmiş gıda) gibi faaliyetler, karbon salımının artmasına neden olur. İşlenmiş gıdaların üretimi ve tüketimi; ulaştırma, fabrikalarda üretim süreci, ilave ve özel paketlenme gibi faaliyetler nedeniyle, daha fazla karbon salımı demektir.

Konutlardaki enerji tüketimi, bir diğer önemli etkidir. Yeterli izolasyonu olmayan, verimsiz elektrikli aletler kullanılan ve gereksiz miktarda su kullanılan evlerde, yüksek

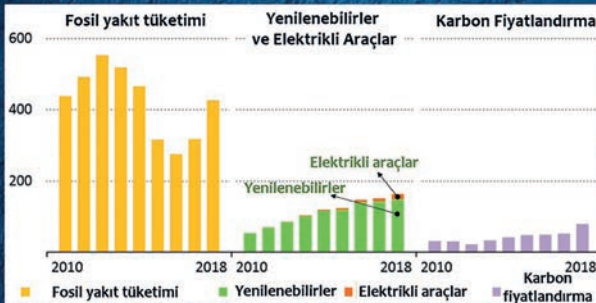
oranda enerji tüketilir. Kullanılan yakıttan elde edilebilecek enerjinin büyük bölümü doğrudan dışarı kaçarken, karbon salımında bir azalma olmaz. Bu sadece karbon salımının artmasına neden olmakla kalmaz; aileler açısından olduğu kadar, ülkeler için de büyük bir yüküdür.

Giyimden, ayakkabıya ve evsel tüketim malzemelerine kadar, tüketilen her ürün; girdilerinin toplanmasından, üretim sürecine ve ulaştırılmasına uzanan geniş yelpazenin her adımında, karbon salımına neden olur. Bu nedenle, tüketim alışkanlıklarımız, karbon ayak izimizi de belirler.

Ulaşımında kitle ulaşım araçlarının kullanımı, kişi başına enerji tüketimini ve karbon salımını düşürür. Mümkün olduğunca yürümek, ya da bisiklet kullanımı da salımları azaltan, sağlıklı bir diğer seçenektir.

Küresel ölçekte hızla artan elektrikli araç kullanımı, ulaştırma sektörünün yüksek miktarda karbon

Fosil yakıtlara, yenilenebilirler ve elektrikli araçlara, karbon fiyatlandırmaya verilen (tahmini) teşvikler (2010-2018)

Kaynak: World Energy Outlook 2019, Uluslararası Enerji Ajansı

salımları için önemli bir kurtarıcı gibi görülmektedir ve doğrudur. Ancak bu araçların kullandığı elektriğin hangi kaynaklardan üretildiği de önemlidir.

Eğer söz konusu ülkede, elektrik üretiminde ağırlıklı olarak fosil yakıtlar kullanılıyorsa, yapılan olumlu yorumlar, fazla iyimser olacaktır.

Örneğin, 2018 yılında Çin, dünyada diğer ülkelerin toplamından daha fazla elektrikli aracı yollara çıkarmış görünürken, bu verinin, salımların azaltılması bakımından bir başına çok da anlamlı olmayacağını kabul etmek gerekir. Zira Çin'in 2019 yılı elektrik tüketiminde, termik kaynakların toplam ağırlığı %68,8'dir.

Hızla artan elektrikli araç kullanımı, yüksek miktarda karbon salımları için önemli bir kurtarıcı gibi görülmektedir ve doğrudur.

Alternatif yakıtlı araçların, benzinli ya da dizel araçlara göre, seyahat sırasında daha az salım yaptığı doğrudur. Örneğin doğal gazla çalışan araçların, benzinli ya da dizel araçlara kıyasla, yaşam döngüsü boyunca %20-25 daha az salım yapacağı bilinmektedir. %85 etanol - %15 benzin karışımı kullanan

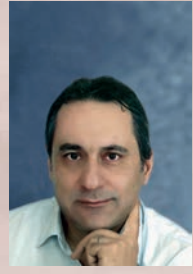
araçlar, daha da az salım yapmakta dırlar. Ancak burada kritik olan kavram, “yaşam döngüsü boyunca” yapılan salımlar kavramıdır. Nesnel bir kıyaslama yapılabilmesi için, bu araçların imalatında kullanılan malzemenin temini için, imalatı ve taşınması sırasında yapılan salımların, aracın kullanılması sırasında oluşan salımla birlikte hesaplanması gerekmektedir. Sadece aracın kullanılması sırasında oluşan salım üzerinden yapılan kıyaslamalar sağlıklı ve yanıltıcı olacaktır. Ayrıca,

yenilenebilir kaynak kullanılabilir bile, örneğin rüzgâr türbini ile ilgili salım kıyaslaması yapılmaz; sadece “Bu türbin elektrik üretirken fosil yakıt kullanmıyor. O nedenle, sıfır karbon salımı yapmaktadır.” demek, tam doğru değildir. Bir rüzgâr türbini; kule, jeneratör, hız dönüştürücüleri (dişli kutusu), elektrik-elektronik elemanlar ve pervaneden oluşur. Bunların her birinin malzeme temini, imalatı, taşınması süreçlerinde belli miktarlarda karbon salımına neden olmaktadır. Benzer biçimde, güneş panelleri için kullanılan kuartzın ve panellerin üretilmesi, taşınmaları ve tesisin kurulumu süreçlerinde de karbon salımları söz konusudur.

Politika önerenlerin, her kaynakla ilgili olumlu ve olumsuz yönleri, bilimsel ve nesnel biçimde dikkate almaları yaşamsal önemdedir. •

necdetpamirbd@gmail.com

6- https://energyeducation.ca/encyclopedia/CO2_footprint

1916 Yılındaki Kop Dağı Savunması'nı **Biliyor musunuz?**

2

Geçen ay, Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde bazı askeri uzmanlar tarafından "İkinci Plevne Savunması" olarak da tanımlanan Kop Dağı Savunması'nı anlatmaya başlamıştık. Kop Dağı Savunması'nın, bu cephedeki Osmanlı-Rus Savaşı'nın gidişatını değiştirdiğini vurgulamıştık.

Kop Cephesi'ndeki iki tarafın kayıplarına ilişkin kesin sayılar vermek pek mümkün değil. Konuya ilişkin 5. Kolordu Komutanı Fevzi Paşa'nın değerlendirmelerini dikkate almak gerekir. Fevzi Paşa,

Rusların sadece Bayburt ve Erzincan'ı almak için beş ayda yaklaşık 33 bin zayıat verdiklerini, bu rakama Trabzon'u almak için verdikleri zayıat da eklendiği zaman Rus kaybının toplam 40 bine ulaştığını

belirtmiştir. Fevzi Paşa, Türk ordusunun ise 9 bin 700 şehit, 15 bin yaralı olmak üzere toplam 24 bin 700 zayıyatı olduğunu kaydeder.

Fevzi
Çakmak

Muharebelerin, hava koşulların çok sert olduğu, 2600 rakımlı Kop ve 2980 rakımlı Bahıtlı dağlarının bulunduğu bölgede yapılması Mehmetçiği sadece düşmanla değil yoğun kar yağışı, tipi, soğuk, açlık, salgın hastalıklarla, ulaşım ve haberleşme yetersizliğiyle de mücadele etmek zorunda bırakmıştır.

Bu da, kayıplarımızın önde gelen nedenlerinden biridir. Yetersiz silah, mühimmat ve teçhizat nedeniyle Türk askeri karşı saldırılarını süngü ile yapmıştır. Ayrıca bazı alaylar da muharip er sayısının 20 ya da

10'a düştüğü zamanlar da olmuş, gerekli takviyeler süratle yapılmamıştır. Oysa Rus ordusu, yüzde 50 oranında mevcudiyetini kaybetmiş birliklerine süratle aynı oranda takviye yapabilmektedir.

Rusların en önemli kayıplarından biri de, 2980 rakımlı Bahıtlı Dağı'nın bulunduğu bölgede yaşanmıştır. Türk siperlerine taarruz başlatan bir Rus birliği çığ altında kalmıştır. Bazı kaynaklarda 500 bazı kaynaklara göre ise yaklaşık 1000 Rus askeri çığ altında kalmıştır. Bu askerlerin cesetleri ise yaz aylarında kar eridiğinde ortaya çıkmıştır.

"Kop Savunması" ile Rusların yaklaşık 5 ay gibi uzun bir süre oyalanması ve durdurulması sağlandı. Yeniden toparlanmak için zamana ihtiyacı olan Rus ordusu yaklaşık 7 ay sonra Rusya'da başlayan karışıklıkların etkisi altına girdi. Önce 8 Mart 1917'de Bolşeviklerin başlattığı isyan, ardından 14 Mart'ta geçici bir hükümetin kurulması ve son olarak da 16 Mart'ta Çarlık yönetimine

Türk siperlerine taarruz başlatan çeşitli kaynaklara göre 500 veya 1000 kişilik bir Rus birliği çığ altında kalmıştır.

son verilmesi Türk topraklarındaki Rus ordusunu da etkilemiş, askerler arasında bölünme baş göstermişti. Rus komutanlar Türk ordusu ile savaşa devam etmek isterken askerler buna karşı çıkıyor, bazıları da

ülkelerine geri dönmeye başlıyordu. Taraflar arasında yer yer çatışmalar olsa da, bu duruma 18 Aralık 1917 tarihinde imzalanan Erzincan Mütarekesi ile son verilecektir. Mütareke öncesinde Rus Kafkas Ordusu'ndan yaklaşık 200 bin asker Rusya'ya dönmüş, bölgede 40 bin civarında muharip güç kalmıştı. Erzincan Mütarekesi'yle birlikte Kafkasya Cephesi'nde savaş sona erecek, kalan Ruslar da geri çekilecekti.

Kop Dağı muharebelerinde başta müdafaa olmak üzere taarruz, karşı taarruz, takip, geri çekilme gibi her türlü strateji ve taktik kullanılmıştır. Önceden hiçbir hazırlığın olmadığı bu yüksek rakımlı bölgede Türk askeri siperlerini de savunma hatlarını da savaşarak oluşturmuştur. Kop Dağı'nın kilidi ise Bayburt'un düşmesiyle açılmıştır.

Kop Dağı Savunması için askeri uzmanlar tarafından II. Plevne Savunması ifadesi kullanılır. Fevzi (Çakmak) Paşa da, bu durumu, "Bayburt müdafaası muvaffak olmuş bir Plevne sayılmalıdır" sözleriyle anlatmıştır.

Kop Dağı muharebelerinin önemli bir ayrıntısı da, Rusların yanında yer alan yerel unsurlardır. Ermeni gönüllü alayları ve bazı Kürt aşiretleri de savaş alanında ya da cephe gerisinde Ruslarla birlikte savaşmıştır. Bu da sadece

Türk ordusuna değil sivil halka da büyük güvenlik sorunları yaratmıştır. 18 Aralık 1917 tarihinde imzalanan Erzincan Mütarekesi'nin ardından çekilen Rus askeri, Ermenilere silah, mühimmat, teçhizat ve yiyecek depolarını bırakmıştır. Bu da, Ermenilerin yeni bir işgal ordusu gibi hareket edip, sivil halkı katletmesine yol açmıştır. Bazı

Kop Dağı Savunması için askeri uzmanlar II. Plevne Savunması ifadesini kullanır. Fevzi (Çakmak) Paşa da, bu durumu, "Bayburt müdafaası muvaffak olmuş bir Plevne sayılmalıdır" sözleriyle anlatmıştır.

kaynaklarda, Ermenilerin yaklaşık 50 bin mevcutlu bir ordu oluşturduğu kaydedilmiştir. Bu durum sürdürülemez olduğunu gören 3. Ordu, Ruslardan sonra Ermenilerin kontrolünde kalan yerleri almak için harekete geçmiş, 13 Şubat 1918'de Erzincan'ı, 15 Şubat 1918'de Gümüşane'yi, 20 Şubat 1918'de

Kâzım Karabekir

Bayburt'u, 24 Şubat 1918'de Trabzon'u, 25 Şubat 1918'de Aşkale'yi, 12 Mart 1918'de de Erzurum'u kurtarmıştır. Rusların geride bıraktıkları depolar konusunda Türk tarafının da girişimde bulunduğu hatırlamak gerekiyor. Çünkü bazı Rus subayları arasında depolardaki erzakları satmak isteyenler de olmuştur. Bunun en somut örneklerinden biri de, Erzincan-Şebinkarahisar yolundaki depodur. Türk askerinin baş gösteren yiyecek sıkıntısını gidermek isteyen İkinci

Kafkas Kolordusu, Ruslardan bu depodaki erzakları 1500 altın karşılığında almıştır.

Daha sonraki dönemde, Kurtuluş Savaşı sırasında ise Doğu Cephesi komutanlığı yapan Kâzım Karabekir Paşa, Sarıkamış, Kars ve Gümrü'yu geri alarak 15 Kasım 1920'de Ermeni ordusunu kesin olarak ortadan kaldırmıştır.

Kop Savunması, askerî, siyasî ve sosyal açıdan önemli sonuçları da beraberinde getirmiştir.

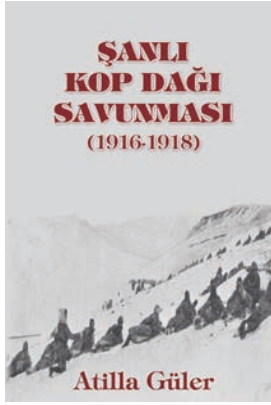
Nitekim bu sonuçlar, Türkler için olduğu kadar, Ruslar için de büyük bir önem taşımaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nda İtilaf devletleri

Çanakkale'yi aşamazken doğuda ise Ruslar Kop dağlarında önemli bir süre durduruldu. İşte bu gelişmeler İtilaf devletlerinin birçok plân ve hayallerinin istedikleri şekilde gerçekleşmesini engellemiştir.

Bu çok önemli konuyu merak edenlere Emekli Albay Atilla Güler'in "Şanlı Kop

Dağı Savunması" adlı kitabını öneriyorum. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Atilla Güler

*"Biz kimsenin düşmanı değiliz.
Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanınız."* (1936)

Mustafa Kemal Atatürk

Ruhi Su

*“... Serdari halimiz böyle n’ olacak
/ Kısa çöp uzundan hakkın alacak /
Mamurlar yakılıp viran olacak /
Akıbet dağılır ilimiz bizim”*

Van’da doğdu 1912 yılında öksüz ve yetim Mehmet Ruhi Su. Çocukluk yılları önce evlatlık olarak yoksul bir ailenin yanında sonra Adana’da Darül Eytam’da /Öksüzler Yurdu’nda geçti. İstanbul’da askeri okullardan sonrasında Ankara’da Musiki Muallim Mektebi’ni Müzik Öğretmen Okulu’nda okudu ve Ankara Devlet Konservatuarı’nın Şan Bölümü’nden mezun oldu. Cumhurbaşkanlığı Orkestrası ve Devlet Tiyatro ve Operası’nda opera sanatçısı olarak çalıştı. Operada basbariton olarak çeşitli operalarda rol aldı ve Türk Opera Sanatı’nın oluşumuna önemli katkılarda bulundu.

Ankara Radyosu’nda Basbariton Ruhi Su Türküler Söylüyor adlı bir

program dizisini gerçekleştirdi. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde büyük bir koro oluşturdu.

Sosyalist dünya görüşü nedeniyle yargılandı ve 1952-57 yılları arasında hapis yattı. Söylediği türkülerdeki siyasi vurgular yüzünden işini kaybeden sanatçı, hayatını türkülerini derleyip, yeniden yorumlayıp söyleyerek kazandı. 1975’te Dostlar Korosu’nu kurdu. Ürettiği kasetlerle halk müziğinin, yaygınlaşmasına büyük katkıda bulundu.

Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde konserler verdi. Prostat kanserinin tedavisi için yurt dışına gitmesi pasaportu yenilenmeyerek engellendi. Alman sanatçılar Heinrich Böll, Wolf Bierman, Ingeborg Drewitz, Günter Grass, Siegfried Lenz, Günter Wallraff’ın Kültür Bakanlığı’na başvurması sonucu yurt dışı izni verildiğinde de işi şten geçmişti. Türkiye’de aydınlara türküyü sevdiren adam olarak tarihe geçen sanatçı 20 Eylül 1985 Cuma günü yaşama veda etti.

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Başkasının zararına sevinmenin gizli hazzı

2

Schadenfreude yani başkalarının zararına sevinme duygusu, bize suçlu bir hazzın getirdiği keyifli anları yaşatır. Fakat bir yandan da, bu başkalarının yaşadığı talihsizliklerde mutluluk bulma duygusu, toplumu bir araya getirmede önemli bir rol oynar.

(Haziran sayımızdan devamla...)

Kimi zaman gözden düşmüş politikacıların istifa konuşmalarını paylaşarak eğlenmek kolaydır. Asıl baş edilmesi zor olan, başarılı arkadaşlarımız ya da akrabalarımızın kötü haberlerinin bizde oluşturduğu ferahlama duygusudur. Bu kafa karıştırıcı memnuniyet

duyguları istemsizce gelirler ve beraberinde bir utanma hissine de neden olurlar. Bununla da kalmaz; bu duygular bizi endişelendirirler de aynı zamanda. Bu sadece merhametten yoksun oluşumuzun bizi korkutması değil; kıskançlığımız ve aşağılık hissetme duygularımızın da bir dışavurumudur çünkü. Ve kendimizi iyi hissedebilmek için başka

Manastira donuş, Eduardo Zamacois y Zabala, 1868.

insanların hayal kırıklıklarına nasıl da sarıldığımızın...

Erkek kardeşim çocuklarını Amerika'ya harika bir yaz tatiline götürdüğünde kendimi kötü hissettim. Çünkü çok pahalı olduğundan çocuklarımı hiçbir yere götüremiyorum. Ve sonra onun Facebook durum mesajını gördüm, "Yağmur yağdı!" diyordu.

Bugün schadenfreude her yerdedir. Politika yapma biçimimizde görebilirsiniz, internetteki çuvallama videoları konusunda ünlülere tepkilerimizde görebilirsiniz. Fakat bu inatçı hazlar, tedirginlik verici

şeylerle doludur aslında. Ahlâkçılar çoktandır schadenfreude'den nefret ediyorlar. Filozof Arthur Schopenhauer, schadenfreude'ü insan doğasındaki en kötü özellik olarak tanımlayarak "...kötü bir kalbin ve derin ahlâki değersizliğin mutlak işareti..." olduğunu söyledi. (Schopenhauer ayrıca, başkalarının acılarından haz duyanların insan toplumundan uzak olması gerektiğini de dile getirdi. Ki bu beni biraz terletmedi değil.)

Schopenhauer'un yanıldığına inanmaya başladım. "On the Study of Words" kitabında ilk kez scha-

denfreude’ya atıfta bulunan Dublin Başpiskoposu Richard Chenevix Trench’in niyeti muhtemelen bu değildi ama schadenfreude sözcüğü 1853’te İngilizcede ilk kez yazı dilinde kullanıldığında büyük heyecan yarattı. Trench’e göre, bu sözcüğün sadece var olması bile kötücül ve korkutucuydu: “İnsan dehasının icat ettiği en tuhaf kötülüklerin üzüntü verici bir vesikası.” Trench’in Viktoryen akranları da bu sözcüğü; zafer, ferahlama, haklı çıkmanın verdiği bilgiççe tavır, güllünç bulma gibi bir dizi duyguyu nitelemek için benimsediler. 1890’larda hayvan hakları savunucusu Frances Power Cobbe, sokak kedilerine şifrelenmek için işkence yapan çocukların bu acı çektirme eğilimini tanımlamak için bu sözcüğü kullandı ve “Schadenfreude” başlıklı bir bildiri yazdı.

Bu sözcük-
le çok sayıda farklı hazzı bağdaştırıyoruz. Belki de esasında tam olarak ne anlama geldiği ya da sınırlarının ne olduğu konusunda bir belirsizlik var. Fakat sözcüğün İngilizcede nasıl kullanıldığına bakıldığında, tekrarlanan olguları görmek mümkündür. Schadenfreude genellikle, kendinizin yol açtığı bir acıya “oh olsun” demekten öte, birinin başına gelen herhangi bir talihsizlik karşısında fırsatçı bir biçimde sevinilen bir seyirci sporu gibi düşünülür. Genel olarak

bunun sinsice bir duygu olduğunu düşünüyoruz ve bu konuda da şüphe yok. Sadece art niyetli gibi görünmek bizi endişelendirebilir fakat aslında schadenfreude bizim başka kusurlarımızı da ortaya çıkarır; kıskançlığımız, küçük şeyleri büyütme arzumuz, yetersiz hissetmemiz gibi.

Schadenfreude’un bir diğer özelliği de bizim çoğunlukla, acı çeken kişinin bunun başına gelmesini hak ettiği biçiminde yorumlama yetkisini kendimizde bulabilmemizdir. Çok burnu havada olduğu için hak etmiştir, ikiyüzlü olduğu için hak etmiştir ya da kuralı ihlal ettiği için hak etmiştir... Yani genellikle güvenli bir mesafede durur ve kendi

Schadenfreude’un bir diğer özelliği de bizim çoğunlukla, acı çeken kişinin bunun başına gelmesini hak ettiği biçiminde yorumlama yetkisini kendimizde bulabilmemizdir.

ahlâki üstünlüğümüzün tadını çıkarırız. 2015 yılında Amerikalı Papaz Tony Perkins, “sel baskınlarını Tanrı’nın kürtaj ve eşcinsel evlilikleri cezalandırmak için gönderdiğini” söyledi. Ardından kendi evini sel basınca bir kano ile kaçmak zorunda kaldı. Hatta hep tarafsız duran BBC bile Papaz Perkins’in “Tanrı bize bir mesaj göndermeye çalışıyor” başlıklı röportajının yanına, sular altında kalmış evinin havadan çekilmiş fotoğraflarını koyarak bu

Tony Perkins added 2 new photos.
August 16 at 10:20pm · 🌐

A couple of photos of our home and property this weekend during the Louisiana flood. A devastating situation for our entire community. Appreciate the prayers of so many of you! If you or your church is interested in sending folks to Baton Rouge to help with clean up, let Samaritan's Purse know: <http://bit.ly/2beROGx>

2015 yılında Amerikalı Papaz Tony Perkins, “sel baskınlarını Tanrı'nın kürtaj ve eşcinsel evlilikleri cezalandırmak için gönderdiğini” söyledi. Ardından kendi evini sel basınca bir kano ile kaçmak zorunda kaldı.

hikâyenin keyfini çıkardı.

Schadenfreude genel olarak trajedi ve ölümlerden ziyade, utanç verici anlar ve gaflara yönelik bir keyif gibi düşünülür. Ancak bu kural kesin değildir ve şartlar önemlidir. Ünlüleri ya da uzak geçmişten insanları görme isteği duyarız; bizim ya da arkadaşlarımızın başına gelse dehşete kapılacağımız korku verici şeyleri görme isteği duyarız. Psikologların diğer

bir deyişle bilişsel dediği bütün duygular, dış tetikleyicilere yönelik basit istemsiz tepkiler değil; bizi çevreleyen dünyaya ilişkimizi belirleyerek yanıtlarımızı buna göre biçimlendiren, değerlendirmemizi gerektiren karmaşık süreçlerdir.

Kimi zaman yanlış yargılar veririz ve schadenfreude'umuz bizim ahlaki açıdan tuhaf hissetmemize neden olur. Simpsons'ta, Homer Simpson'ın sinir bozucu derecede mükemmel komşusu Ned Flanders'ın The Leftorium isimli bir mağaza açtığı bir bölüm vardır. Üç dilek dileme hakkı olsa neler dilerdi diye düşünürken Homer, Ned'in işinin başarısız olduğunu hayal eder. İlk hayalinde mağazayı tek bir müşterinin bile olmadığı bomboş bir şekilde düşünür, sonra Ned boş ceplerini gösterir ve son olarak da Ned icra memurlarına yal-

varmaktadır. Homer ancak Ned'in mezarını ve mezarının çevresinde ağlamakta olan çocuklarını hayal ettiğinde kendini durdurabilir. "Bu kadarı fazla" der ve iflas eden mağaza hayaline geri döner.

Başkalarının acılarından nasıl ve neden memnuniyet duyduğumuz (kabul edilebilir ölçüde olanın ne, aşırı olanın ne olduğu) gibi sorular, iki bin yılı aşkın süredir bazı önemli felsefe ve edebiyat eserlerinin konusu oldu. Fakat belki de schadenfreude'u anlamının önemi hiç bugünkü denli büyük olmamıştı.

Aralık 2008'de bir New York Times okuru, "schadenfreude'un altın çağını" yaşadığımızı hayıflanıyordu. Benzer ifadeler başka bloglarda ve serbest kürsü yazılarında da yer aldı. Doğrusunu söylemek gerekirse, schadenfreude'u geçmişe kıyasla daha fazla yaşayıp yaşamadığımızı kesin olarak bilmenin bir yolu yok. Eskiden gizli kalan ya da su sebilinin başında toplanılıp yapılan o anlık kıs kıs gülmelerin şimdi dijital ortamdaki beğeni ve paylaşımlarla sonsuza dek korunması, ortak yaşamlarımızın daha belirgin bir özelliği olarak görünüyor.

Bir araştırma patlaması yaşandı. 2000 öncesinde başlığında "schadenfreude" sözcüğü bulunan neredeyse hiç akademik makale yayımlanmamıştır. Şimdi ise yüzeysel bir aramada bile sinirbilimden felsefeye, yönetim çalışmalarına kadar yüzlerce makale çıkıyor. Tüm bu ilgiye yol açan nedir? Kuşkusuz bu

ilgide internet çağını anlama çabalarımızın payı var. Bir zamanlar sosyal bakımdan uygunsuz bir davranış olarak nitelendirilen kıs kıs gülmek, şimdi internette yapıldığında daha az tepkiye yol açıyor örneğin. Empati konusundaki yükümlülüğümüzün artmasının da önemi var benzer biçimde bu ilgede. Günümüzde başkalarının acılarını anlayabilme kabiliyeti son derece değerlidir. Kendimizi başkalarının yerine koyabilmek; insanlara liderlik etme, iyi ebeveyn olma, iyi bir eş ve arkadaş olma becerilerimizi etkiler. Ve tabii empati önem kazandıkça, schadenfreude daha kötü görünür.

Schadenfreude'den ürken yalnızca Viktoryen ahlâkçılar değildi. Günümüz hümanistleri de bunu uygunsuz buluyorlar. Schadenfreude, birbirine temelde zıt olmalarından hareketle "empatinin gölgesi" olarak isimlendirildi. Psikolog Simon Baron-Cohen, psikopatların sadece diğer insanların acılarıyla bütün bağlantılarını koparmakla kalmayıp, bu acılardan zevk duyduklarına da dikkat çekti.

Yine de schadenfreude'un faydaları da vardır: Kendini beğenmiş bir meslektaşın başarısızlığıyla kurduğunuz bağda; aşağılık duygunuza ya da kıskançlığınızı hafifleten ani bir kazanma hissi. Fakat aynı zamanda bu, duygusal bağlamdaki kabiliyetimizin, birbiriyle zıt duygu ve düşünceleri aynı anda zihnimizde değerlendirebilme kapasitemizin de bir ölçütüdür. Dostoyevski, schadenfreude'un ya da halden an-

Dostoyevski'nin Suç ve Ceza romanının karakterlerinden Marmeladov'u ölüm döşeğinde betimleyen illüstrasyon, Igor Grabar-1894.

lama duygusunun tepkisel yanıtlar olmadığını ve her ikisinin de aynı anda hissedilebileceğini biliyordu. “Suç ve Ceza”da Marmeladov karakteri bir kaza sonrası kanlar içinde ve bilinçsiz bir şekilde St. Petersburg’daki evine getirildiğinde, çevrede oturanlar toplanırlar. Onların deneyimini şöyle anlatır Dostoyevski: “Söze dökülen şefkat ve acıma ifadelerine karşın, birinin başına ani bir felaket geldiğinde kurbanın en yakınları ve sevdikleri arasında bile görülen, hiç birimizin karşı koyamadığı tuhaf bir içsel memnuniyet duygusu yaşıyorlardı.”

Bir schadenfreude çağında yaşıyor ve bu duygunun bizi yolumuzdan saptırdığından endişe duyuyor olabiliriz. Fakat tüm

duygularda olduğu gibi, schadenfreude’u ayıplamak sizi bir yere götürmez. Gerçekten ihtiyacımız olan şey, bu kötücül duygunun bize ne yaptığı; kendimizle ve birbirimizle ilişkilerimiz olan ilişkilerimiz hakkında neler anlattığı konusunda yeni baştan düşünmektir.

Schadenfreude, toplum için zararlı gibi görünebilir. Yine de o, spordan dedikoduya en değer verilen toplumsal ritüellerimizin bir özelliğidir. Misanthropik de görünüyor olabilir. Buna karşın nasıl yaşadığımızın en belirgin insani yönlerini yakalar: Haklılık ve adalet içgüdüsü, hiyerarşi gereksinimi ve bu hiyerarşiler içinde bir yer aramak, bizi güvende tutan gruplara ait olma ve bu grupları koruma arzusu... Üstünlük taslayan ve aşağılayıcı bir duygu gibi görünebilir. Fakat aynı zamanda sonsuza dek avuçlarımızın içinden kayıp giden bu dünyada, kendimizi kontrol edebiliyor olduğumuzu gösterme girişimlerimizin takdir edilmesi arzumıza işaret ediyor. Yalnızlaştırıcı ve ayırıştırıcı gibi de görünebilir. Fakat hayal kırıklıklarımız konusunda da yalnız kalmak istemediğimizi gösteriyor. Evet, schadenfreude büyük ve kötü bir kusurdur. Ancak modern yaşamı gerçekten anlamak istiyorsak, yüzleşmemiz gereken bir kusurdur. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: Tiffany Watt Smith, “The secret joys of schadenfreude”, The Guardian, 14 Ekim 2018

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Yaşadığımız yerde
gezgin olmak:

Holzkirchen

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğüne göre gezgin kelimesi; gezmek, tanımak, görmek, dinlenmek amacıyla geziye çıkan kimse anlamına geliyor. Seyahat olanağı bulamadığımız bu dönem, bana “Acaba yaşadığımız yerde gezgin olabilir miyiz?” sorusunun yanıtını düşündürüyor. Bulduğumuz yerin turistlerin ilgisini çeken herhangi bir niteliği olmasa bile ona bir gezgin gözüyle bakarsak acaba daha önce fark etmediklerimizi görebilir miyiz? Bu sorunun yanıtını bulmak üzere bir buçuk yıldır yaşadığım ve turistik özelliği olmayan Holzkirchen kasabasında bir geziye çıkıyorum.

Önce internette bir araştırma yapıyor, kasabanın belediyesine ait internet sitesini inceliyor, burada belirtilen bilgileri okuyorum. Almanya'nın Bav-yera eyaletindeki Miesbach bölgesinin en büyük kasabası olan Holzkirchen'de yaklaşık 17 bin kişi yaşıyor. Münih kentinin 25 km güneyinde yer alan, Almanca “Tahta Kiliseler” anlamını taşıyan Holzkirchen'de yaşam 13. yüzyılda başlamış. Tarım ve hayvancılık özellikle Föching, Fellach, Erkalm, Grosshartpenning ve Kleinhartpenning gibi merkezi

“GDO’suz topluluk”
belgesine sahip
kasabada çiftçiler
tarlalarda genetiği
değiştirilmiş ürünler
kullanmadan çiftçilik
yapıyor.

çevreleyen köylerde günümüzde de devam ediyor. “GDO’suz topluluk” belgesine sahip kasabada çiftçiler tarlalarda genetiği değiştirilmiş ürünler kullanmadan çiftçilik yapıyor. Holzkirchen oldukça küçük bir kasaba olmasına rağmen, tren ve otoyolların sağladığı ulaşım imkânları ile bazı uluslararası firmaların ofislerine de ev sahipliği yapıyor. Bu nedenle kasaba hafta içi günlerde biraz daha hareketli, hafta sonu daha sakin oluyor. Bölgesel gelenekler, toplum, hobi, kültür, müzik, spor, tarım ve hayvancılık konularında çalışmalar yapan onlarca dernek kültürel ve sosyal yaşama katkıda bulunuyor. 2010 yılında

açılan Kültür Merkezi’nde tiyatro, konser, sinema ve etkinlikler düzenleniyor. Kapalı yüzme havuzu yaz, kış kullanımına açık iken açık havada kullanılan buz pistinde Kasım-Şubat ayları arasında buz hokeyi ve buz pateni sporları yapılabilir. Holzkirchen ve merkezinde çeşitli yürüyüş, doğa yürüyüşü ve bisiklet rotaları bulunuyor, ayrıca bazı çiftliklerde ata binebiliyorsunuz. Hafta içi belirli saatler arasında belediyeden elektrikli bisiklet de kiralanabiliyor.

Araştırmam bitince tren yolunun yanındaki patikayı takip ederek Holzkirchen’e en yakın konumdaki köy olan Föching’e yürüyorum. Bir gezgin merakıyla etrafı gözlediğim zaman her mevsim bana ilk kez farkettiğim güzellikler sunuyor. Sarı, mor, pembe, beyaz kır çiçekleri; elma, erik, ıhlamur ağaçları; kırmızı ve sarı renkteki gelincikler, fındık ağacındaki taze fındıklar, buğday ve mısır ekilen tarlalar, ve süt ürünleri üreten çiftlikler arasındaki meralarda otlayan inekler, atlar... Bir çiftliğin bahçesindeki küçük ahşap kulübeye girip dilediğim kadar yumurta alıp, parasını yumurtaların yanındaki kumbaraya atıyorum. Bir başka çiftlikteki makineden önce boş bir şişe satın alıp ardından makineye para atıp

St. Laurentius Kilisesi

şişeye süt doldurtuyorum. Yürürken önüme birkaç tavuk çıkıyor, bir evin bahçesindeki iri bir tavşanın yanından geçiyorum. İçinde ördeklerin yüzdüğü küçük bir göletin, iki, üç katlı ahşap evlerin, çok güzel düzenlenmiş bahçelerin önünden, tarlaların yanından yürüyorum. Holzkirchen’i çevreleyen bu tarlalarda kullanılan hayvan gübresi kokuları zaman zaman kasabanın tamamına yayılıyor. Föching’den sonra kasabanın merkezine gidiyorum. Kasaba meydanının ortasında, Mayıs Ağacı denilen, Baviera eyaletinin mavi beyaz renklerine boyanıp ve üzerine kasabadaki yaşamı simgeleyen süslemelerin takıldığı metrelerce uzunluğunda ahşap bir sütun yer alıyor. Meydanın bir yanında saatli çan kulesiyle dikkat çeken St. Laurentius Kilisesi diğer yanında da Halk Kütüphanesi’nin bulunduğu tarihi

belediye binası ile yeni belediye binası bulunuyor. Bu iki binanın arasındaki, bronzdan yapılmış çocuk heykellerinin süslediği fiskiyeli süs havuzunun yanından geçip meydanın ortasına yürüyorum. Bu küçük meydanda Çarşamba ve Cumartesi günleri sabah 7.30-12.30 saatleri arasında yiyecek pazarı kuruluyor. Sebze, meyve, peynir, şarküteri, et, tavuk ve balık ürünleri ile ekmek satan standların olduğu pazarda belirli dönemlerde kuşkonmaz, fidan, mantar gibi mevsimsel ürünlerin satıldığı standlar da açılıyor. Meydandan

buz pistine doğru devam ederek belediyenin sitesinde yer almayan ama kasabada yaşayanların bildiği “Steindl Yolu”na geliyorum. Holzkirchen’in merkezini tarlaların arasındaki minik bir ormanı andıran kasaba parkına bağlayan bu patika

yolun her iki yanında oldukça yaşlı, büyük ıhlamur ağaçları var. Onların arasında kıvrılan patikada yürümek insana huzur veriyor. Bu ağaçlar, 1878 yılında Holzkirchen’e öğretmen olarak gelen Johann Nepomuk Steindl ve öğrencileri tarafından dikilmiş. Kasabada yaşadığı dönemde öğretmenliğin yanı sıra koro yöneti-

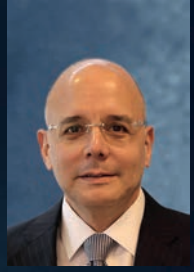
ciliği ve memurluk da yapan Steindl ağaçları çok sevdiği için kasabayı güzelleştirmek için çok sayıda bitki ve ağaç ekmiş. Ben de onun diktiği dev bir ıhlamur ağacının gölgesindeki bankta oturup tarlaların ilerisinde uzaktaki Alp Dağları’na

bakarken şimdiye kadar bu küçük kasabada gördüğüm nice güzel doğa olayını düşünüyorum ve şükrediyorum. Gün batımı, gün doğumu, gökyüzü, bulutlar, ay, gökkuşağı, dağlar, göller,

nehirler, kar, yağmur, güneş, ağaçlar, çiçekler, hayvanlar, bitkiler... Gezgin gözüyle görmek, tanımak, dinlenmek amacıyla bakınca aynı yerde de yaşasak her gün bir yeniyi fark etme olanağımız oluyor, özellikle de doğanın bıkıp usanmadan bize sunduklarını... •

izlensentokerbd@gmail.com

Bende Kalanlar
Demir Aytaç

Tarık Buğra ve “Oğlumuz”

Tarık Buğra, tarihimizi iyi bilen, Anadolu yaşamını ve insanını çok iyi tanıyan ve yapıtlarında da bu konuları güzel işleyebilen usta bir edebiyatçımızdır. Edebiyat sanatına önceleri öykülerle başlamış, daha sonra romana yönelmiş, her iki türde de başarılı olmuştur.

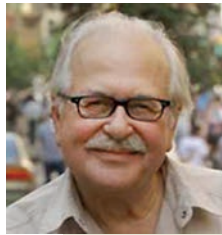
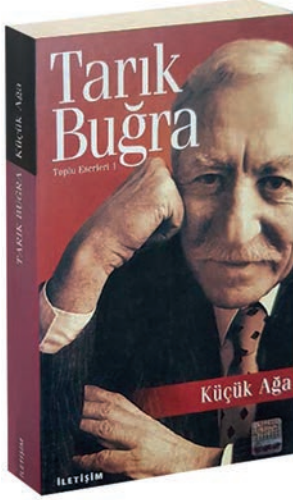
Olaylara geniş bir büyüteçle ve farklı açıdan bakabilmesi, detayları iyi yakalamış olması, duygulu yapısı, sağlam dili ve özellikle kahramanlarının karşılıklı konuşmalarında göstermiş olduğu başarısı, ortaya her zaman zevkle okunabilecek, sürükleyici yapıtlar çıkarmıştır.

Sanatın amacının insanı yükseltmek olduğuna inanan yazarımızı tarihi sevdiiren ve okutabilen yazarlarımız arasında tanımlamak doğru olacaktır. Osmançık adlı tarihi yapıtında, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi Han'ın yaşamı bizlere sürükleyici bir tempoda, çok güzel anlatılmaktadır.

Bence üzerinde durulması gereken bir başka yapıtı da Küçük Ağa'dır. Bu roman Milli Mücadele yıllarımıza farklı bir açıdan bakabilen, değişimin en uç noktasında bir kasaba halkının duygularını anlatan bir yapıttır. Küçük Ağa, Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk ile Halide Edip Adıvar'ın ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun konuyla ilgili yapıtlarını okuyup anladıktan sonra o dönemin sosyolojik yapısına dokunabilmek için okunması gereken bir diğer yapıttır.

Küçük Ağa'da kasaba işgal edilmemiştir. Ankara'da, Mustafa Kemal'in öncülüğünde toplanan milli kuvvetle altı yüz yıldır bağlı oldukları İstanbul'daki hükümet arasında kasabadaki sade insanlar seçim yapmak durumundadırlar. Tarık

Buğra bu ikilemi iyi yakalamış, bireye indirgemiş ve geçmişin doğal birikimi olan bireyin, akıllı ve duygulu işleyişinin değişim süreçlerinde ne denli zorlanabileceğini çok başarılı işlemiştir.

Fethi Naci: "Küçük Ağa sevgilerin romanıdır"

anlarında kişileri, kendi benliklerini bulma ve yollarını seçme sürecinde ele almıştır. Seçmeyle başlayan sorumluluk duygusunun kişilerde yarattığı hesaplaşma eserin en güç

Küçük Ağa'nın Milli Mücadele'yi "o güne kadar yazılmış romanlardan farklı bir kapsam ve bakış açısından" görüntüleyen bir yapıt olduğunu vurgulayan değerli edebiyatçımız Prof. Dr. İnci Enginün, bir başka değerli edebiyatçımız Fethi Naci'nin görüşlerine de yer vererek, yapıtı bize şöyle sunmaktadır: "Eserin kahraman-

larını çocukluğunda ve babasının yanında tanıdığını belirten Tarık

Buğra, iyi tanıdığı kasaba hayatı içinde Milli Mücadele'nin en güç

zel sayfalarını teşkil eder. (...) Fethi Naci'nin 'eylem içinde bilinçlenerek görüşlerinin tam karşıtı olan görüşlere ulaşmak' dediği bu psikolojik gelişme gerçekten usta romancı tarafından büyük bir başarıyla yansıtılmıştır."

Fethi Naci, "Küçük Ağa sevgilerin romanıdır" diyor ve ekliyor: "Tarık Buğra'nın Akşehir'i de Akşehir insanlarını da ne kadar çok sevdiğini sayfalar boyunca izlemek mümkün."

Yapıtlarındaki kahramanlar gündelik yaşamın içerisinde, doğal insanlardır. Bu insanların iç dünyalarını ve hüznlerini bizlere çok başarılı aktarır. Realizmin ön planda olduğu yapıtlarında hep bir denge ögesi göze çarpar. Kahramanlar konunun önüne geçmediği gibi, konu da hiçbir zaman kahramanlardan önemli değildir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalan yapıtların, dil titizliğiyle yazılması gerektiğini savunmuş ve "hikâye de, roman da, tiyatro da dille yaşar, dilin mükemmel yani değişmez haline yaklaştıkça yaşar" demiştir.

Tarık Buğra, gazeteciliğe Akşehir'de çıkarmaya başladığı Nasrettin Hoca gazetesiyle başlamış, daha

sonra İstanbul'a gelince çeşitli gazetelerde bu mesleğin tüm kademelerinde görev almış ve 1983 yılına dek devam etmiştir.

Tarık Buğra'nın, kitaplarında insanı tüm halleriyle anlattığını ve yazacağı konuyu kafasında oluşturduktan sonra yazmaya başladığını söyleyen eşi Hatice Buğra şöyle der:

"Tarık Bey'i ya hiç anlamamışlardır ya da yanlış anlamışlardır; onu anlamak özel bir çaba, sürekli bir tanışıklık gerektirir çünkü. Geleşmiş ve incelmış bir okuma zevkine sahip olmayanlar onu anlayamazlar. Hikayeleri müphemdir, bazı şeyleri okuyucuya bırakır."

Aşağıda, sizlere, Tarık Buğra'nın Oğlumuz adlı öyküsünü sunuyorum. Bu öykü 1948 yılında Cumhuriyet gazetesinin öykü yarışmasında ikinciliği kazanmıştır. Yazar, bir yıl sonra da öykülerini aynı başlıkta toplayan kitabını yayımlamıştır.

Yapıtlarını Devlet Tiyatroları'nda, televizyonda ve sinemalarımızda izlediğimiz, güzel Türkçesi, sürükleyici kalem ve farklı bakış açısıyla bizleri düşünmeye davet eden yazarımızı sevgi ve saygıyla anıyorum.

Oğlumuz

Karım, güneş belirmeye başlayan pencerenin önünde oturuyordu. Bütün geceyi orada geçirmişti.

"Sen hâlâ yatmayacak mısın?" dedim.

Doğrudu. Kül rengi pencerenin önünde sadece bir gölgeden ibaretti. Fakat bu gölgede beraber geçirdiğimiz yirmi küsur yılın her gününden bir şey vardı.

“Ezan okunuyor” diye mırıldandı.

Sesi bana hüznü verdi. Odamız bu dünyada, duyguların erişemeyeceği kadar ötede gibiydi ve karım, Kur’anla vaat edilen saadetini, sanki asırlardan beri beyhude yere bekliyordu.

Hareketlerinde ve yürüyüşünde kabul edilmiş bir mağlûbiyetin hazine sükûneti vardı. Mutfağa geçti. Onu sanki rüyada görüyordum.

Mangala ve semavere kömür koydu; abdest aldı, sonra seccadesini sofaya sererek namaza durdu.

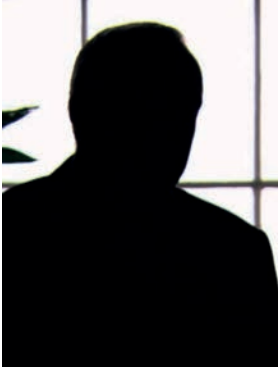
Pencere iyiden iyiye aydınlanmıştı.

yapacağı?”

Bilir miyim ben? Fakat ona: “Yarın bir şeyler yaparım” diyorum.

Hangi yarın?.. Gökyüzü tatlı maviliğini bulmuştu bile. Gün, katılmaya mecbur olduğumuz gün, başlıyordu. Karım haklı. Bunun üzerinde durmak lazım. Oğlum yatağına daha yeni giriyordu. Ona, bu yaptığının ümitsiz bir isyan olduğunu anlatmalıydım. Yataktan, birdenbire fırladım. Karım telaşlandı: “Fazla sert davranma. Ne de olsa artık...”

Devam edemedi. Ona baktım: Gözlerindeki mana allak bullak.

Hangi yarın?..
Gökyüzü tatlı
maviliğini bulmuştu
bile. Gün, katılmaya
mecbur olduğumuz
gün, başlıyordu.

Renksiz, sessiz ve serin kuşluk vakti. Yatağın ılıklığı, belirsiz duygular, düşünceden kaçış. Dalmışım.

“Yahu...”

“Ne var?”

“Geldi...”

“İyi ya işte...”

Fakat mesele bu değildi: Karım beni kayıtsız buluyor ve üzülüyordu:

“Bir şey söylemeyecek misin; bu üçüncü oluyor... Ha yahu; ne

Ah benim saz benizli, kır saçlı bebeğim.

Çıkarırken, omuzlarıma hırkamı koydu.

Odası giündoğdu tarafındaydı. Pencereleri büyükçe bir bahçeye bakardı. Karşı evden kurtulmak üzere olan güneş, duvarları hafifçe pembeleştirmişti.

Ve o, uyumuştü.

Elbiselerini masanın üstüne

atıvermiş, pijamasının ceketini giymemişti. Yatağının yanındaki sandalyeye iliştim. İçim bir tuhaftı. Ona bakamıyordum; fakat onunla doluydum. Tıpkı, çok eskiden bir defa daha olduğu gibi. O zaman daha küçüktü, tifoya tutulmuştu, ateşi vardı, sayıklıyordu. O, şimdi bunu hatırlamaz ki...

Karlı bir şubat gecesi doğmuştu. Babamın kucağına verirken bir tuhaftım... İsim ararken kamus bana ne kadar boş gelmişti. Ona, ışıl ışıl, kainat gibi manalı bir kelime bulmak istiyordum. Sonunda ona Ömer dedik. Bu da ona çok yakışmıştı. Onu, tarihe girmiş bütün Ömerlerin ikbaline layık görüyordum.

İlk gülüş... ilk dış... ilk kelime... Annesine doğru, genç, güzel ve mesut annesine doğru ilk adım.

Sonra yedinci yaş... Mektebe götürdüğüm gün ne kadar ağlamıştı: Sanki varlığına evden başka bir ortak kabul etmek istemiyordu. Fakat bu mukadderdi: O da her oğul gibi sokak, mektep ve çarşı arasında, günden güne katileşen bir bölünmeye mahkûmdu.

Ve on dördüncü yaş: Hırçınlıklar, iştihaslılıklar... Bize yeni bir ortak daha, ortakların en yenilmesi... Karımın mağrur telaşları ve benim ilk endişem.

Liseyi, daha sonra fakülteyi bitirdi. Bu arada, onu biraz daha iyi yaşatabilmek için, karım, düğününden kalan üç beşbirliğini bozdurdu... Ve o, ilk aşkın bahtsız-

lığı ile sarsıldı, bizi de perişan etti.

Böylece biz ona bütün bütün bağlanırken, dünyamızı artık tamamen onunla hudutlanırken...

“Sen bizden ayrılıverdin.

Sevgimiz arttıkça sen biraz daha fazla rahatsız oluyordun. Ben bunu anlıyordum: Sen buna biraz da hürriyetine tecavüz buluyordun. Fakat annen...

Ben biliyorum: Sen, artık odaların bu döşeniş tarzını, hatta bu evi beğenmiyorsun... Uçmayı öğrenmiş bir serçe yavrusu gibi, göziün başka dallarda. Senin düşündüğün, kim bilir ne cici şeydir. Bizi misafir edeceğin odayı da unutmamışsındır; buna eminim. Bu kadarı bize... Bana yeter... Fakat annen... Bunu sen de seziyor, arada sırada, hatta sık sık kardeşlerini nasıl okutacağından, bizim için neler tasavvur ettiğinden bahsediyorsun. Fakat birbirimizden niçin gizleyelim; sen böyle konuşurken sesini titreten şeyde biraz vicdan burkulması ve daha çok çaresizliğin azabı yok mu? Ama sen bunun için üzülme, senin elinden ne gelir; hayat böyle işte, yapamazsın ki...

Ben senin içkiden ne umduğunu biliyorum; alışmayacağına da eminim... Fakat annen...

Sonra ben senin dışarıda ne aradığını, evden niçin kaçtığını da biliyorum. Belki de küçük bir orospu. Ben onlara düşman değilim; hatta... Fakat annen... Kadıncağız böyle birine kapılıvereceksin diye tir tir titriyor. Sen gecelerini böyle dışarıda geçirince, kuruntuları, ışıl

ışıl caddeleri ve gazinoları masal mağaralarına çeviriyor.

Fakat bunlara ne lüzüm var; sen sanki bunları bilmiyor musun?.. Ben sanki bütün bu şeylerin senin kalbini nasıl sızlattığını bilmiyor muyum?.. Annen, ben... Sen bize bakma. Bütün budalalık bizde. Biraz hasta olmanı bekler gibiyiz. Hâlâ bize en çok ait olduğun günlerdeki gibi kalmanı istiyoruz. Değişebileceğini aklımız almıyor. İşte, gözlerimi bir türlü yüzüne çeviremiyorum, sana bakamıyorum. Annen de böyle. Şimdi biz, seni uyandıramayız. Çünkü düşünmeye cesaret edemeden biliyoruz ki artık senin uykun da değişti. Eskiden bizi bekler gibi uyurdun. Evet, artık uy-

kun da değişti. Hatta asıl değişiklik uykularında oldu; sen uykularında da bizden uzaklaştın...”

Başımı çevirdim: Ona baktım. Bunu yaparken romatizmalı kolunu kullanır gibiydim. Fakat içim birdenbire ferahladı. Sanki yıllardır aradığım bir arkadaşımı bulmuştum. Islık çalmak istiyordum. Perdeleri indirdim; güneş onu rahatsız edecekti. Benimkilere benzeyen sert ve siyah sakallı yüzünü hafifçe öperek dışarı çıktım.

Çayımızı içerken karım biraz dalgındı. Ben, küçük oğlumun çayını gizlice, hiç sevmediği limonla doldurdum. •

demiraytacbd@gmail.com

“Tarık Buğra, ilk piyeslerini ve Yalnızların Romanı'nı askerliği sırasında yazmıştı. 1940 yılında tamamladığı roman, 1948'de Çınaraltı dergisinde tefrika edilse de adı ilk hikâyesi Kekik Kokusu'nun beğenilmemesi üzerine bilenip bir iddiayla üç saatte yazdığı Oğlumuz'un aynı yıl Cumhuriyet Gazetesi'nin açtığı yarışmada ikincilik kazanmasıyla duyuldu. Yarışmada birinci yapılan ve Yunus Nadi'nin oğlunun askerde komutanı olan kişininse daha sonra tek satırı görülmedi. Kasaba yaşantısından, orta sınıf insanların ev ve aile ortamlarından kesitler verdiği hikâyelerinde yoğun, şiirli bir dille aşk, yalnızlık, uyumsuzluk gibi temaları işledi. Olay örgüsünden çok iç gerçekliğe ağırlık verdi. 1955'te çıkan

Siyah Kehribar ile romana geçti. (...) 26 Şubat 1994'te kanser tedavisi gördüğü Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde öldü, Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi. Yazarın Akşehir'de 2004 yılında dikilen bir heykeli bulunmaktadır.”

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

İlişkiler Önemlidir:

Sosyal Sermaye

Toplumsal hayatta ne bildiğin değil, kimi tanıdığın önemlidir.

Anne babalar, çocuklarını özel okullara ve hatta yurtdışına eğitime yollarken, iyi bir eğitimin yanında oluşturacakları sosyal çevreyi de düşünerek hareket ediyorlar. Eğitim sürecinde oluşturulan sosyal çevre, kariyerden, iş hayatına ve hatta siyasi hayata kapıları açacaktır. Bunun altında son yıllarda sosyal bilimlerde yaygın olarak tartışılan bir kavram ve teori var: **Sosyal Sermaye**.

Neoliberal hegemonyanın kurulduğu, Reagan ve Thatcher yıllarında siyaset üretenlerin aşırı bireyselliğine karşı sosyal bilimlerde bir tepkiyi temsil etmektedir. Zaman içinde bu kavram büyük ölçüde kalkınma iktisadı ile ilgili düşünceler arasına girdi.

Konu ile ilgili akademik çalışmalar 1990'ların yönetim sorunları ve sivil toplumun tanınması bağlamında geliştirildi. 1993 yılından beri kalkınma iktisadının terminolojisinin temel kavramlarından biri oldu. Bu gelişmeler 1997 itibarıyla Dünya Bankası raporlarına yansımıştır. Sosyal Sermaye düşüncesi, hem hâlâ devletin rolü ile ilgili şüphelere sahip olan neoliberal sağa, hem de katılım ve tabandan güçlendirme düşüncelerine bağlı olanlara cazip çözümler vaat eder.

Sosyal sermaye teorisinin başlıca tezi "İlişkiler önemlidir" ifadesi ile özetlenebilir. İnsanlar arasındaki bağlar, aynı zamanda büyük toplu-

sal yapının merkez yapı taşı olarak hizmet etmektedir. Bireyler bir dizi ağ ile birbirlerine bağlanmaktadır ve ortak değerleri bu ağların diğer üyeleri ile paylaşma eğilimindedirler, bu ağlar bir kaynak oluşturmaları nedeniyle bir nevi sermaye oluşumu gibi görülebilir. Ve bu sermaye

birikimi hayatın diğer alanlarında da kullanılabilir. Bu ağlar, onların hedeflerini sürdürmelerine izin veren ve aynı zamanda toplumu bir arada tutmaya yardımcı olan daha geniş ilişkiler ve

İnsanlar arasındaki bağlar, aynı zamanda büyük toplumsal yapının merkez yapı taşı olarak hizmet etmektedir.

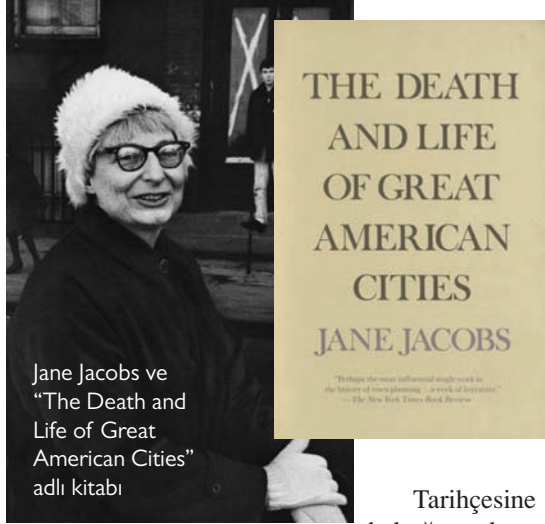
normlar kümesinin bir parçası olarak görülmektedir. Ağlara üyelik ve ortak değerler sosyal sermaye kavramının merkezindedir. Ana fikir, sosyal etkileşim ağlarının değerli bir servet olduğudur. Bu ağlar, sosyal bağlılık için bir temel oluştu-

rur çünkü sosyal bağlılık karşılıklı avantajlar için bireyin diğerleri ile ortaklaşa çalışmasını sağlar. Sosyal bilimlerde, genelde, bireylerin sayelerinde güç ve ve kaynaklara ulaşabildiği, karar verme ve politika yapmanın gerçekleştiği, normlar, ağlar ve örgütlenmeler kümesi anlamında kullanılır. İktisatçılar buna ekonomik büyümeye katkısına yoğunlaşmayı da eklemişlerdir.

Toplumsal hayatta ne bildiğin değil, kimi tanıdığın önemlidir. Özel bir sosyal kulübe üye olmanın içeriden birilerini tanımayı gerektirdiği; iş ya da sözleşmeler için yapılan sıkı rekabetlerin genellikle yüksek mevkilerdeki tanındıklar vasıtasıyla kazanıldığı türden deneyimler sosyal sermayeyi görünür kılar. Zor duruma düştüğümüzde ailemizin ya da arkadaşlarımızın bizim için sigorta olduklarını biliriz.

Bir düşünce olarak hızla yükselirken, anlamı hakkında kafa karışıklığı da açığa çıkmıştır. Sosyal sermaye işlevi ile tarif edilir hale gelmiştir. Tekil bir varlık değildir, ortak iki özelliğe sahip farklı varlıkların bir türüdür. Bu iki özellik üretkenliği ve yokluğunda elde edilemeyecek bazı kazançlara ulaşmayı mümkün kılmıştır. Diğer sermaye

biçimlerinden farklı olarak, kişiler arası ve grup içindeki ilişkilerin yapısında saklıdır. Ne bireylerde ne de fiziksel üretim araçlarındadır. Çoğu sosyal sermaye şekilleri başka faaliyetlerin ürünü olarak yaratılır. Aynı özel okula gitmek gibi, eğitim ana amaç iken, ömür boyu sürececek bir ortak kaderdaşlık iş hayatında kapıların açılması demek olabilir. Okul aile birlikleri gibi, faillerin bilinçli yatırımlarının ürünü olan biçimleri de vardır.

Jane Jacobs ve
“The Death and
Life of Great
American Cities”
adlı kitabı

Tarihçesine
baktığımızda

ifade olarak ilk defa 1961 yılında Jane Jacobs’un “The Death and Life of Great American Cities”te geçer. Ancak teorik bir çerçeve geliştirmiş olması bakımından James Coleman’ın 1988’deki çalışması öncü olarak gösterilir. Coleman, sosyal sermayeyi beşeri sermayenin tamamlayıcısı olarak belirterek, sosyal teori ile iktisat teorisini bir araya getiren bir yol olarak bu kavramı

geliştirmiştir. Onun açıklamasına göre sosyal sermaye, aile ilişkileri ve cemaatin toplumsal örgütlenmenin doğasında var olan ve ayrıca çocukların veya gençlerin bilişsel ve sosyal gelişimi için yararlı bir dizi kaynağı ifade eder. Robert Putnam, daha önce belirsiz olan bir terminolojinin popülerleşmesini sağladı.

Konunun önde gelen düşünürü Robert Putnam'a göre, karşılıklı fayda için eşgüdüm ve işbirliğini kolaylaştıran etkileşim ağları, normları ve güven gibi toplumsal örgütlenme özellikleri sosyal sermayeyi oluşturur, sonrasında da hem etkili yönetim hem de iktisadi kalkınmaya zemin hazırlar. Bu dar bir kavramsallaştırmadır. Sosyal sermayeye, bireyler arasındaki bir dizi yatay birliktelikler olarak bakar.

Sosyal sermaye öncü düşünürlerinden üçüncüsü Fransa'dan çıkmıştır, Pierre Bourdieu. O, grupların toplumsal yapıdaki durumlarını belirlerken kültürel sembollerini farklılıkların işaretleri olarak kullanabileceklerini vurgulamıştır. Önemli bir vurgu ile, kültürel sermaye sahipliğinin tam olarak finansal sermayelerini yansıtmadığını belirtmiştir. Mali

Robert Putnam

Pierre Bourdieu

olarak daha kötü bir konumda olan bireyler, bağlı oldukları gruplar ve konumları yüzünden sosyal olarak daha iyi bir konumda olabilirler. Bourdieu sosyal sermayeyi, gerekli olduğunda faydalı destekler sağlayan toplumsal ilişkilerin sermayesi olarak tanımlar. Ona göre, gerçekte veya uygulamada karşılıklı tanışıklık ve tanımayaya dayalı olarak az yada çok kurumsallaşmış uzun ömürlü etkileşim ağına sahip olması nedeniyle bir bireyin veya bir grubun haklı olarak hissesine düşen kaynakların bir toplamıdır.

Benzer doğal, fiziki ve beşeri sermaye kaynaklarına sahip ülkeler çok farklı iktisadi performans

seviyelerine ulaşmıştır. Aynı şekilde ülkeler içinde bölgeler ve şehirler bile böyledir. Son dönem kalkınma iktisadının getirdiği

cevap bunun sosyal sermayeden kaynaklandığıdır. Örneğin Batı Afrika'daki sermaye aktarım sözleşmelerinde grup temelli borç verme projeleri sorunsuz çalışmaktadır, çünkü grup üyeleri bankalara nazaran birbirleri hakkında daha fazla bilgiye sahiptirler. Bir başka örnek,

Brezilya’da yasalar bazen birbiriyle uyumsuzluk gösterebiliyor ve mahkemelerin çok pahalı ve karmaşık bir düzenleme sistemi var. Günlük iş düzenlemeleri özellikle kredi için içine girdiğinde ticareti yönetmek

Örneğin Batı Afrika’daki sermaye aktarım sözleşmelerinde grup temelli borç verme projeleri sorunsuz çalışmaktadır. Çünkü grup üyeleri bankalara nazaran birbirleri hakkında daha fazla bilgiye sahiptirler.

için gayri resmi alternatiflere dayanmaktadır. Fildişi Sahilleri’nde, bakım sorumluluğunun milli su dağıtım şirketinden su grupları topluluğuna bırakılmasından sonra kırsal su kaynakları önemli ölçüde gelişmiştir. Sivil toplum ve hükümet arasındaki bağlar ayrıca hükümet programlarının performansını da etkilemektedir.

1990’lı yıllarda, Dünya Bankası ve IMF bir meşruiyet krizi ile boğuşuyordu. Kredilerle ilgili neoliberal politikalara karşı tırmanan tepkiler gelişmekte olan ülkeleri sarmıştı. Bu ortamda rüya gibi bir kavram olarak ortaya çıktı. Kavram, Dünya Bankası çalışmalarına, 1994 tarihli Çevresel Sürdürülebilir Kalkınma Programı raporu ile girdi. Takiben, Sosyal Kalkınma Görev Gücü adı altında bir çalışma grubu oluşturuldu. 1997

yılında İngiliz hükümeti, Sosyal Politika Araştırmaları içine aldı. 1997’de Dünya Bankası kavramı daha da netleştirdi: Doğal, fiziksel ve beşeri sermaye kadar iktisadi büyüme ve kalkınmayı açıklamakta faillerin kendilerini nasıl örgütlediklerinin de önemli olduğunu kabul etti. Bu bakış açısından sosyal sermaye örgütlenme ile eşitlenir ve bunu da “eksik halka” olarak deklare eder. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin şimdiki nesillerin ulaşabileceğinden daha fazla veya en az onlar kadar kişi başına düşen sermayeye ulaşabildiği bir süreç olarak tanımlanmış gelmiştir. Geleneksel olarak

bu, doğal, fiziki veya üretilmiş, ve insan sermayesini içerir. Zaman içinde sermayenin bileşimi değişir. Bu üç tür sermayenin iktisadi büyüme sürecini sadece kısmen etkiledikleri kabul edilmiştir, çünkü iktisadi faillerin nasıl etkileşimde buldukları, büyümeyi yaymak için nasıl örgütlediklerini göz ardı ediyorlar. Buradaki kayıp halka sosyal sermaye olarak karşımıza çıkıyor.

Eleştirenler, sınıf, devlet, çatışma, cinsiyet, iktidar gibi kavramların yerine geçen sosyal sermayeyi, neoliberalizmin daha insani biçimleriyle, güçlendirme ile katılım gibi moda kavramlarla fazla uzlaştırıcı bir alternatif sunmak olarak görüyorlar. •

barbarosenebcd@gmail.com

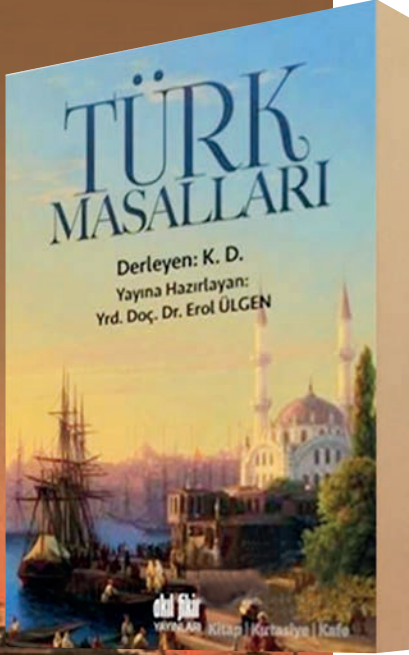

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Bir Masal Kitabının Bitmeyen Masalı

Balkan Savaşı yıllarında yayımlanmış bir masal kitabı Türk halk edebiyatında bir milat oluşturmuştu. Dönemin “Şehbal” dergisi, söz konusu kitabı, “Türklerin diline, geleneklerine ve etnografyalarına ilişkin efsane türündeki masalları -başka uluslarda yapıldığı gibi- toplayıp yayımlamaya girişen K. D. Hanım’ın bir eseridir.” diye duyuruyordu.

Bu masallar İstanbul'a ait Türk masalları olduğu için çok değer taşıyordu. Artık eskimiş yazı dilinde yazıldığı için bu değeri biraz yitirdi. İstanbul gençleri bu kitabı halk Türkçesine aktarmalıdır.”

Pertev Naili Boratav, 1969'da “Az Gittik Uz Gittik” adını verdiği masal derlemesine eklediği açıklamalarında ise şu bilgiyi verecekti:

“Biz

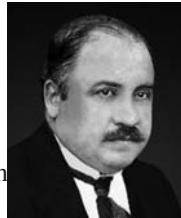
Pertev Naili Boratav

Türklerin kendi halk kültürümüz alanındaki çalışmalarımız Batılılarinkinden epey sonra başlamıştır. Masal konusunda ilk eser benim bildiğime göre, adını sadece K. D. baş harfleriyle göstermiş olan bir yazarın Türk Masalları adıyla 1912/13'te bastırıldığı kitaptır. Bu kitaptaki masalardan birkaç tanesi Almancaya çevrilip yayımlanmıştır.”

Söz konusu kitap, -içindeki özgün resimleriyle birlikte- 1991'de

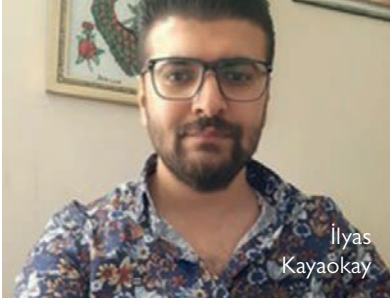
On yıl kadar sonra Ziya Gökalp “Küçük Mecmua”da, kitabı anarken önemli bir eleştiri de getirecekti:

“Büyükhanımlarımızdan biri Türk Masalları adıyla bir kitap yayımlamıştı.

Ziya Gökalp

yeniden yayımlandı. Bu basımda göze çarpan çok sayıdaki dizgi/okuma (?) yanlışından yakın bir araştırmacı yeni bir yayımını gerçekleştirdi. Ancak masalları derlemiştir K.D.’nin kimliği bir tür-

İlyas Kayaokay: “K. D. kısaltmasıyla Türk Masalları adlı eseri neşreden müellif, Kâşif Dehrî müstear ismini kullanan meşhur Dağıstanlı Hüseyin Kâmî Bey’dir,”

lü aydınlatılamamıştı. Sonunda Munzur Üniversitesi’nde araştırma görevlisi İlyas Kayaokay’ın, “Türk Masal Araştırmacılığında Yüz Yıllık Bir Muamma: Bir Hanım Olduğu Sanılan K. D. Müstear Adı Kime Aittir?” başlıklı incelemesinde konuyla ilgili bilgi ve yorumlara yer verdiği görüldü. (Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi, Yıl 5, Sayı

10, Bahar 2019).

Araştırmacı, “K. D. Hanım diye bilinen müellifin aslında kim olduğu ortaya çıkarılmıştır. Buna göre; K. D. kısaltmasıyla Türk Masalları adlı eseri neşreden müellif, Kâşif Dehrî müstear ismini kullanan meşhur Dağıstanlı Hüseyin Kâmî Bey’dir,” demektedir.

Kâşif Dehrî Bey’in kendi adını taşıyan başka kitapları da varmış. Ancak -sonraları Kurtuluş Savaşı’na karşı çıkacağı gibi- İttihat ve Terakki döneminde de hükümetin aleyhinde yazılar yazıyormuş. Bu yüzden masal derlemesine kendi adını koymaktan kaçınmış.

İlyas Kayaokay görüşlerini, “(K.D.’nin) -çok da ısrarcı olmamakla birlikte- Hüseyin Kâmî Bey olduğunu sanıyoruz.” diye sonuçlandırmakta. Ancak “Kâşif” adının eski yazıdaki “kef” harfiyle yazılmasına karşılık, “Türk Masalları”nı derleyip yayımlayan yazarın kendi adını kısaltırken niçin “kaf” harfini kullanmış olacağı sorusu yanıtız kalmaktadır.

Derken araştırma görevlisinin konuyla ilgili yeni bir incelemesi yayımlandı: “Türk Masalları’nın Müellifi Olan K. D. Emine Fuat Tugay (öl.1975) mı?” (Atlas International Refereed Journal On Social Sciences, Cilt 6, Sayı 28, 2020).

Burada Kayaokay, ilk yazısından 5 yıl önce yayımlanmış bir çalışmayı yeni gördüğünü, Prof. Ali Birinci’nin takma adlarla ilgili bu incelemesinde (“Müstearlardan İkisi: K.D. ve Bedia Servet Hak-

kında”, Dergâh, Sayı:289, 2014) konunun bir ölçüde aydınlandığını anlatıyordu:

Prof. Birinci, K. D.’nin kimliğini ortaya çıkarmış. Bu hanım, “Bir Aile Üç Asır” [İngilizce-den çeviren. Şeniz Türkömer], 2013) kitabının yazarı olan Emine Fuat Tugay’mış (1897-1975).

“Türk Masalları” kitabıyla İngilizce anı kitabının sahibi olan yazar, Ahmet Muhtar Paşa’nın torunu ve Mahmut Muhtar Paşa’nın (1866-1935) kızımış. Annesi ise Hidiv İsmail Paşa’nın kızı Nimetullah Hanım.

Ahmet Muhtar Paşa’nın kız kardeşi olan ve aile içinde Hala Hanım diye anılan Fethiye Hanım’ın (öl. 1913) anlattığı masalları, Emine Fuat Tugay İzmir’de yazıya geçirmiş. Bu dönemde Mahmut Muhtar Paşa (1866-1935) Aydın valisiymiş.

Genç Emine Hanım’ın yazdıklarını Türkçe öğretmeni Muhittin Bey düzeltmiş. Ancak bu düzeltmeler, eklemeler, süslemeler Emine Hanım’ı hiç de memnun etmemiş:

“Öğrencisinin acemice yazdığı biçimi, bir başyapıt durumuna getirmek için kendini büyük sıkıntılara sokmuş ve pek tabii hikâyelerim tanımayacağım derecede değişmişti. O basit hikâyeler klasik tarzda

Emine Fuat
Tugay’ın
Bir Aile
Üç Asır
adlı kitabı

Emine
Fuat Tugay

Emine Fuat Tugay:

“O basit hikâyeler klasik tarzda yazılmış küçük birer romancık olmuştu. Bu beni öyle rahatsız etti ki yazar olarak adım belirtilmesin istedim. (...) Sonunda kitabın kapağı üzerinde iki adımın baş harflerinin basılmasına razı oldum.”

yazılmış küçük birer romancı olmuştu. Bu beni öyle rahatsız etti ki yazar olarak adım belirtilmesin istedim. Zavallı Muhittin Bey çok üzüldü. Sonunda kitabın kapağı üzerinde iki adımın baş harflerinin basılmasına razı oldum.”

Hala Hanım'ın anlatımından ayrılmamaya çalıştığımı belirten-bildiren yazarın kitabında, Ziya Gökalp'ın da eleştirisine hedef olan değiştirmeler arasında belki de şu örnekler yer alıyordu:

“Tahsilden mahrum olanların bir müddet mükâleme eyledikten sonra tarz-ı muhavereleri hep havâiyata müncer olur.”

“Vechinde birtakım alâim-i nâhoşnûdî belirdi.”

“Tecrübêde zevâtın ihtârât-ı hay-rhâhâne ve tebligât-ı mürşidânelerine kemal-i hulûs ile arz-ı iftikar eyle.”

Muhittin Birgen

Kitapta başka ne yolda değişiklikler yapıldığını bilemiyoruz.

Değiştirmeleri hoşa gitmeyen öğretmen için, incelemede “ismi sadece Muhittin olarak verilen Türkçe hocasının Muhittin Birgen olduğu hususunda bir şüphe bulunmamaktadır,” denilmiş.

Muhittin Birgen (1885-1951) ikinci Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin önde gelen öğretmen, yazar, gazeteci ve fikir adamlarından

biriydi. İttihat ve Terakki'nin sol kanadı içinde yer alıyordu. 2. Meşrutiyet'ten sonra Tanin gazetesinin başyazarlığını yapmıştı. Mütareke'de Anadolu'ya geçerek bir süre matbuat ve İstihbarat Müdürlüğü görevinde bulundu. Nazım Hikmet'le Vâlâ Nurettin onu bu görevde bulunduğu sırada ziyaret etmişler, o da onlara sahip çıkmıştı.

Kitabın K.D. imzalı sunuş yazısı öğretmenin mi, öğrencinin mi, belli değil. Ancak pek yerinde bir çağırığı dile getirmekte:

“Her milletin, her dilin kendine öğzü ve geleneklerine değinen birçok efsaneleri vardır ki uygar milletler bunların efsane olduklarını kabul etmekle birlikte kaybolmaktan kurtulmaları için çaba göstermekten geri kalmaz. Türk milletinin, Türk dilinin de bu tür

hikâyeleri var. Bunlar çoğunlukla büyükannelerden veyahut mama-bacılarından sonraki kuşaklara aktarılır. Fakat kuşaktan kuşağa geçtikçe, dilden dile aktarıldıkça birtakım değişmelere uğrar. Bu gidişle pek yakın bir zamanda, hepimiz çocukluğumuzda sevine sevine dinlediğimiz, yalvara yalvara söyledığımız bu güzel hikâyelerimiz ulusal ve yerel rengini kaybedecek, bir gün unutulmuş perdesinin altında örtülerek büsbütün unutulmuş durumda kalacaklardır.

İngilizlerin, Fransızların, Es-ki Yunanlıların, Hintlilerin, daha

bilmem hangi milletlerin eski çağ masalları özenle toplanmış, bir araya getirilmiş bir çiçek halinde kuşaktan kuşağa aktarılrken bizimkilerin görüldüğü üzere kaybolup gitmesine gönül elvermedi. İşte bu düşünce bizi, onları bir araya toplayıp bu eseri ortaya koymaya yöneltti. Milli geleneklerine bağlı olanlar elbet şu düşüncemizi onaylar.”

Bu bilinçli adım, daha sonra yazık ki kitabın bitişinde yer verilen başka masalları da derleyip sunma vaadine uygun olarak devam edip gidememiş!

Kitabında gerçek adını kullanmaktan vazgeçen yazarın ad yerine kullanılan K. D. için Ali Birinci, şu açıklamayı yapmakta: “Emine Fuat, K.D. rumuzunun iki adının baş harfleri olduğuna işaret etmektedir. Bu iki harften ikincisinin Düriye olduğu bu kitapta (anı kitabında) verilen soy ağacında görülmektedir. Ancak K harfinin hangi ismin baş harfi olduğu ancak tahminen ortaya konulabilir ki bu da Kavalalı hânedânında bulunan isimlerden Kadriye olabilir. Kadriye Hanım (1885-1954), Hüseyin Kâmil Paşa’nın kızıydı.”

Emine Fuat Tugay’ın ilk kadın ressamlarımızdan olduğu belirtilmiş. Kitabındaki duyarlılık, özenli resimleri de o hazırlamış olmalı.

Kayaokay konuyla ilgili çalış-

maları özetlerken, Prof. Birinci’nin açıklamalarında da eksiklikler bulunmaktadır:

“Bunların en önemlisi K.D. kısaltmasındaki K.’nin hangi adın karşılığı olduğu meselesidir. Emine Fuat’ın kendi hatıratında dahi bu soru, cevapsız kalmıştır. Türk Masalları’nın önsözü dikka-te alındığında yazar bu işi bilinçli şekilde yapmıştır. Ancak Emine

Fuat, edebiyat hocasının aşırı müdahalesinden kaynaklanan muhteva de-ğişmesinden ötürü eserinden çekinmiş ve sonunda ikna o-larak iki adının

Prof. Ali Birinci

baş harflerinin kapağa eklenmesini istemiştir.

Makalemizde, gerek Sayın Prof. Dr. Ali Birinci’ye gerek bundan sonra konuyla ilgili görüş beyan edecek araştırmacılara aydınlatılması elzem bazı sorular yöneltmiştir. Bu sorular, cevap bulduğu takdirde Türk Masalları’nın müellifinin “şeksiz-süpheşiz” Emine Fuat Tugay olduğunu kabul edebiliriz.”

Masal kitabının masalı görülüyor ki daha sonuna ermemiştir. •

konurertopbd@gmail.com

“Bir ülkede edebiyat ve sanattan çok siyaset konuşuluyorsa, o ülke üçüncü sınıf bir ülkedir.

Friedrich Nietzsche

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

II. Viyana Kuşatması

1683

Osmanlı Devleti, 17. yüzyılda Ortadoğu'nun bir kısmını, bugünkü Türkiye topraklarının tamamını, Balkanlar ve Doğu Avrupa'nın bir bölümünü kapsayan geniş bir coğrafyada hüküm süren bir imparatorluk halindeydi.

29 Mayıs 1453 tarihinde gerçekleştirilen İstanbul'un fethi, Bizans İmparatorluğu'nun sonunu getirmişti. Bunu takip eden yıllarda sırasıyla tahta çıkan Osmanlı padişahları, cihat anlayışı ile Avrupa'daki Hristiyan krallıklarına karşı çok sayıda sefer düzenlediler. Habsburg İmparatorluğu, 1680 yılında Avrupa'da Osmanlı'ya direnen en

büyük gücü. Geniş topraklara sahip ve başkenti Viyana olan bu devlet, yönetim organlarını ağırlıklı olarak Avusturya'nın Almanca konuşulan bölgelerinde teşkilatlandırmıştı. Osmanlılar ile Habsburg Hanedanı arasında Macaristan ve Orta Avrupa'nın kontrolü için uzun süreli bir üstünlük mücadelesi yaşandı. Bu kapsamda, Osmanlı Devleti'nin 1529 yılında gerçekleştirdiği ve başarısızlıkla sonuçlanan ilk Viyana Kuşatması sonucunda Macaristan toprakları Türkler ve Habsburg Hanedanı arasında bölüşüldü lakin kendi vatandaşları olan Protestan Macarlara hiç güven duymayan Katolik Habsburglar zaman zaman bunlara zulmettiler. Bir süre sonra Habsburg güçleri, Macaristan'da iki imparatorluk arasında fiili tampon bölge durumunda olan yere doğru ilerlediler. Habsburgların bu hamlesi, Osmanlılara uzun zamandır akıllarında olan Avrupa'nın merkezine sefer düzenleme düşüncelerini gerçekleştirmek için bir fırsat yarattı. Esasen Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümünden itibaren Osmanlı Devleti eski gücünü kaybetmeye başlamış ancak bazı yetenekli vezirler bu süreci belli bir dönem için tersine çevirmişlerdi.

Bunun için yapılan iki temel işten biri, ordu reformu diğeri ise devlet yapısının güçlendirilmesi oldu. Osmanlı Devleti yöneticilerine göre, Habsburgların Macaristan işlerine karışması Osmanlıların Viyana'yı ele geçirmeleri için mükemmel bir şanstı. Osmanlılar, hayati ticaret yolları ile bazı kritik bölgeleri kontrolleri altına almak ve böylece Habsburgları zayıflatmak amacıyla şehri ele geçirmek istiyorlardı.

Sefer ve Kuşatma

Bu maksadın tahakkuku için yaklaşık 150 bin kişilik Osmanlı ordusu Avusturya topraklarına gönderildi. Bu kuvvete Macarların bir bölümü de destek verdi. Ayrıca 40 bin kadar Kırım Tatarı da Osmanlı ordusuna katıldı. Osmanlı vezirleri sefer planı üzerinde uzun ve titiz bir çalışma yapmalarına rağmen normalden daha sert ve daha uzun süren kış şartları Avusturyalılara hazırlık için bir miktar zaman kazandırdı. Osmanlı ordusunun esas kuvvetini oluşturan bölümü 14 Temmuz 1683 tarihinde Viyana önlerine ulaştı. Orduya komuta eden Kara Mustafa Paşa aynı gün

şehrin teslim olmasını talep etti. Paşa'nın amacı, şehri teslim olmasını sağlayarak ele geçirmek ve böylece Yeniçerilerin şehri yağmalamalarını önleyerek Viyana hazinelerini korumaktı. Bu nedenle kuşatma uzadı.

Kara Mustafa Paşa

bir nevi "serbest ateş bölgesi" sağladı. Bu hamleyle karşılık olarak Osmanlı birlikleri buldukları bölgelere siper şebekesi inşa ettiler. Çok iyi eğitilmiş topçu birliklerine sahip olan Osmanlılar bölgeye 150 kadar top getirerek şehir surlarının altlarına patlayıcı yerleştirmek üzere tüneller kazdılar. Bu sırada

Habsburg İmparatoru
I. Leopold

Osmanlı kuvvetleri ilk iş olarak Viyana'nın diğer Habsburg bölgeleri ile olan irtibatını kesti. Viyana'yı savunanlar ise Osmanlı askerleri gelmeden önce şehrin surlarının yakınında bulunan arazi kesimlerini boşalttılar. Bu, Avusturya askerlerine

Viyanalılar genel olarak tamirata ihtiyaç duyan şehir surlarını onardılar ve tahkimatı güçlendirdiler. Bazı küçük çaplı kuvvetler Eylül ayında Habsburg birliklerini takviye amacıyla İmparator I. Leopold'ün bir süre önce terk ettiği Viyana'ya geldiler.

Bu takviyeye rağmen Viyana garnizonuna komuta eden yetkililer, büyük bir endişe içinde bulunuyorlardı. Öyle ki Viyana Valisi Graf Ernst Rüdiger, şehrin savunmasında görevli olup da hastalık numarası yapan ya da uyuyan her askerın vurulması emrını verdi.

İlk bakişta Viyana garnizonu yenilgiye, buna mukabil Osmanlı ordusu ise büyük zafere yakın görünüyordu ancak Avusturyalılar bu esnada diplomatik alanda çok

yoğun faaliyetler yürüterek Papa'yı arkalarına aldılar. Papa, ruhani olanın yanında çok ihtiyaç duyulan parasal desteği de sağladı. Fransa Kralı XIV. Louis ise en büyük rakibi olarak gördüğü Avusturyalılara yardım etmeyi reddetti.

Diğer taraftan, Kral III. John Sobieski yönetiminde bulunan Polonya ise Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan "Kutsal İttifak"a katılmayı şartlı olarak kabul etti.

Lorraine Dükü V. Charles'in

Fransa Kralı XIV. Louis

Polonya Kralı III. John Sobieski

Lorraine Dükü V. Charles

komuta ettiği küçük bir Avusturya birliği, Bavyera ve Saksonyalı bir grubun da desteğini alarak 1683 Ağustos ayında Viyana'nın kuzeydoğusunda bulunan ve Osmanlı kuvvetlerine destek veren Macarları yendi.

Bu olay, Polonya Kralı'nı İmparator I. Leopold ile resmen ittifaka girme konusunda için teşvik etti. O dönemde

Polonya Hanedanı'nın güçlü bir ordusu vardı ve ordunun zırhlı süvari birliği bütün Avrupa'da nam salmıştı. Eylül ayına geldiğinde Osmanlı askerlerinin Viyana'yı çevreleyen surların bir kısmını ele geçirmeleri üzerine şehrin kısa süre içinde düşme ihtimali belirdi. Bunun üzerine Papa'dan güçlü destekler alan Polonya Kralı, kendi ülkesinde çok az sayıda asker bırakarak teşkilatlandırdığı büyük bir ordu ile Viyana'ya doğru intikale

Polonya askerlerinin kullandığı zırhlar

başladı. Polonya askerleri 11 Eylül 1683 tarihinde şehre çok yakın bir noktaya ulaştılar ve Hapsburg birlikleri ile temasa geçmenin yollarını aradılar. Bu esnada Kara Mustafa Paşa'nın Lorraine Dükü'nün komuta ettiği birliğe taarruz etme emrini verdiği Osmanlı askerleri bu birlik karşısında yenilerek geri çekildiler. Bunun üzerine Hapsburg kuvvetleri karşı taarruz başlattılar. Cephenin sağ kandanındaki Polonya zırhlı süvari birliği hızla ilerleyerek fazla bir direnişle karşılaşmadan kısa süre sonra Kırım Tatarlarından oluşan birliği muharebe dışı bıraktı. Bu gelişmenin ardından Osmanlı ordusunun Yeniçeri ve Sipahilerden oluşan elit birliklerine doğrudan doğruya şehre taarruz etmeleri emri verildi fakat güçlü savunma nedeniyle taarruz başarısız

oldu. Kara Mustafa Paşa bu hamle ile Polonyalılardan önce şehre hâkim olmayı amaçlamış ancak Polonyalılar tahmin edildiğinden daha kısa sürede şehre ulaşmışlardı. Böylelikle Türkler bir anda kendilerini birlik bütünlükleri bozulmuş olarak Viyana'ya saplanıp kalmış halde buldular. Polonya ve Hapsburg süvarileri bir araya gelerek Viyana'nın dışındaki Kahlenberg Dağı yakınlarında bulunan Osmanlı birliklerine karşı büyük bir çevirme hareketi başlattılar. Bu hareket neticesinde Osmanlı ordusu "Kutsal İttifak" karşısında boz-

guna uğradı ve Kara Mustafa Paşa çekilme emri verdi. Polonya Kralı bu başarı üzerine meşhur "Ben geldim, gördüm ve Tanrı fethetti." ifadesini kullandı. Esas maksadı Viyana'nın Türklerin eline geçmesini önlemek olan "Kutsal İttifak" as-

Yenilgi, siyasi bir krize neden olmasının yanında eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti'nin artık Avrupa için bir tehdit oluşturmadığı algısını da yarattı.

kerleri çekilen Osmanlı kuvvetlerini takip etme konusunda mutabakat sağlayamadılar. Bu takip yapılabilsediydi Osmanlı Devleti büyük ihtimalle bölgedeki topraklarının

önemli bir bölümünü kaybederdi. Seferde Osmanlı ordusu yaklaşık 30 bin kayıp verdi. “Kutsal İttifak”ın kayıpları birkaç bin seviyesinde kaldı. Yenilgi, siyasi bir krize neden olmasının yanında eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti’nin artık Avrupa için bir tehdit oluşturmadığı algısını da yarattı.

İttifaklar

Avusturyalıların kendilerine güçlü müttefikler bulmaları çok büyük bir şanstı zira müttefikleri olmadan Osmanlılara yenilme ihtimalleri kesin gibiydi. 1683 Eylül ayında bir ara şehri savunanlar silahlarını bırakmak üzereydiler. Tam bu sırada Lorraine Dükü’nün komuta ettiği ve çoğunluğu Almanlardan oluşan takviye birlikler şehre ulaştılar. Bu mükemmel bir zamanlamaydı. Takviye gelmemiş olsaydı yukarıda belirtilen Macarlara karşı kazanılan başarı mümkün olmazdı. Bu başarının asıl önemi ise Polonyalıların “Kutsal İttifak”a giriş sürecini hızlandırması oldu. Özetle, Türklerin yenilmesinin temel nedeni, karşılarına Habsburg, Polonya ve Almanlardan oluşan güçlü bir ittifakın çıkması oldu.

Papa’nın Etkileri

Papa XI. Innocent’in gelişmelere

bizzat müdahil olması da Türklerin Viyana’da yenilmesinde kilit rol oynadı. Papa, Habsburg ve müttefiklerine yardım etmek için elindeki bütün imkanları seferber etti.

Papa, Katolik Alman prenslerini “Kutsal İttifak”a girmeye ikna etmek için kendi dini statüsünün verdiği ruhani etkiyi sonuna kadar kullandı. Bunu yapmasaydı Almanlar pek de güvenmedikleri Avusturyalıları muhtemelen yardım etmezlerdi. Papa’nın verdiği paralar, Habsburg safında savaşan birçok

askerin cephede tutulmasını sağladı zira o devirlerde zamanında ödeme yapılmayan askerlerin isyan etmesi sıkça görülen bir durumdu. Papa’nın girişimlerinin Fransa Kralı XIV. Louis’nin Viyana kuşatması sürerken Almanya’ya karşı başlatılabileceği olası bir işgal harekâtını engellemiş olabileceğini söyle-

mek de doğru bir çıkarımdır. Söz konusu işgal gerçekleşseydi bu sadece Türklerin işine yarardı.

Uygulanan Taktikler

Bir süre önce reform sürecinden geçen Osmanlı ordusu, esasen sayıca üstündü ve iyi donatılmıştı lakin çok yavaştı ve bu nedenle yer değiştirmede geç kalıyordu. Osmanlı kuvvetleri küçük birlik şeklinde mevzi değiştiremiyor,

Papa XI. Innocent

bu iş için büyük birlik toplanana kadar bekliyordu. Bu sırada geçen zaman ise daha çabuk hareket eden karşı tarafın işine geliyordu. Osmanlı ordusuna komuta eden Kara Mustafa Paşa'nın cephenin yanlarını korumak üzere yeterli kuvvet ayırmaması ve disiplini Osmanlı askerlerine göre bariz bir şekilde zayıf olan Kırım Tatarlarından oluşan birliklere fazla bel bağlaması göze çarpan yanlış taktiklerdi. Paşa'nın en büyük hataları ise kendine ve askerlerine aşırı derecede güvenerek şehrin kısa sürede teslim olacağına inanması, karşı tarafın ittifak ihtimaline karşı herhangi bir hazırlık yapmaması ve Polonyalılar ulaştıktan sonra bile şehri ele geçirmeye çalışmasıydı. Viyana'yı savunanların belli bir aşamadan sonra bu işi canları pahasına yapmayı göze almaları kendilerine büyük bir avantaj ve moral desteği sağladı. "Kutsal İttifak" kuvvetlerinin Viyana'ya önüne yığılan Osmanlı askerlerini Hapsburg, Lorraine Dükü ve Polonyalılar şeklinde düzen alarak üç farklı istikametten süratle kuşatmaları ise çok etkili bir taktikti.

Liderlik ve Sonuç

Osmanlı ordusuna komuta eden Kara Mustafa Paşa çok sert bir mizaca sahipti ve otoritesini korku üzerine kurmuştu. Diğer taraftan, kendi kuvveti içinde de bu inancı benimsemiş olan çok sayıda asker bulunmasına rağmen Hristiyanlardan nefret ediyordu. Bütün bu hususlar askerlerin sadakatini menfi

yönde etkiledi, birçok personelin en büyük komutana soğukluk duymasına sebep oldu ve ordunun moralini bozdu. Diğer tarafta ise Lorraine Dükü ve Polonya Kralı çok güçlü liderlik davranışları sergilediler. Özellikle bir grup askerini Osmanlı kuvvetleri karşısında geri çekilmeleri esnasında Dük'ün olaya yerinde müdahale etmesi ve askerlerini cesaretlendirmesi dikkate değer bir liderlik örneğiydi. Polonya Kralı

Osmanlı ordusuna komuta eden Kara Mustafa Paşa çok sert bir mizaca sahipti ve otoritesini korku üzerine kurmuştu.

ise kişisel cesareti ve daha önceki başarılarından kaynaklanan otoritesi ile özellikle zırhlı süvari birliklerini etkisi altına aldı ve bu birlik Osmanlıların yenilmesinde kilit rol oynadı.

Sonuç olarak, Osmanlı ordusunun Viyana'da yenilmesi çok önemli bir olay niteliği ile hem Avrupa hem de Türk tarihindeki yerini aldı. Diğer bir deyişle "Kutsal İttifak" tarafından kazanılan bu zafer bir dönüm noktası oldu. Osmanlı Devleti artık Hristiyan Avrupa için tehdit olmaktan çıkıp gerilemeye başladı. Hapsburg Hanedanı ise Avrupa'daki etkisini artırarak kara Avrupası'nın başat gücü haline geldi. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

Kadim Mısır Uygarlığı Tanrı ve İnanç Sistemi

Eski Mısır üç bin yıldan fazla varlığını sürdürdüktan sonra, MS 395'te Bizans egemenliği altına girmiştir ancak, bu son derece gelişmiş uygarlığın izleri tamamen silinmemiştir.

Mısır'ın yazılı tarihi MÖ 3000 öncesinde başlar. Ülke Nil'in suladığı bir toprak şeridi üstüne kurulmuştur ve ırmağın taşkın sularıyla beslenir. Eski Mısır yalnızca bir firavunlar dizisi değil, eksiksiz bir uygarlığın serüveni görünümündedir. »

MÖ 3000 öncesinde birliğini sağlayıp, kuruluşundan önce, güney Mısır ve kuzey Mısır olarak ikiye ayrılmaktaydı. Güney Mısır, Nil Nehri boyunca uzanan verimli vadi, Mısır tarihinde Yukarı Mısır olarak, kuzey Mısır, delta ise Aşağı Mısır

Mısır'ın dini fikirlerini belirten ilk belgelerden biri MÖ 2625 yılına ait Sakkara piramitlerindeki, Kral Unas'ın mezarında olan yazıdır. (üstte)

olarak geçer. Mısır kadim medeniyeti MÖ 3500'lere kadar uzanır ve sonraları ani bir parlamayla giderek ivmelenerek yükselişe geçer. Mısır'ın dini fikirlerini belirten ilk

belgelerden biri MÖ 2625 yılına ait Sakkara piramitlerindeki, Kral Unas'ın mezarında olan yazıdır. Hor, Ra ve Aton isimleri hep sembolik olarak Güneş'i temsil eden ilahlardır. İsim farklılığının sebebi siyasi merkezlerin değişmesidir. Evli

olduğu düşünülen ilahların bazıları çocuğu ile beraber bir üçlü sisteme geçmiştir. Antik Mısır, Antik Çağ'daki en büyük medeniyetlerdendir. Mısırlılara göre her şeyin başı gök Tanrısıdır. Onlar, çoklukta tekliği aramışlardır.

Antik Mısır dininin ilahi sisteminin bütünü politeistik bir yapı gösterse de, kendi içinde farklı dönem ve bölgelerde farklı teizm biçimleri içermiştir. İnanç sisteminin yapısı ezoteriktir. Halkın bu sistemde gördüğü, yaşadığı ile sistemin özü farklıdır. Tüm ezoterik-inisiyatik sistemlerde olduğu gibi avam kabukla yetinmiş, eğitimli azınlık ise kabın içindeki özü görebilmiştir. Bilgiler, yetkin

olduğuna inanılan kişilere ketumiyetlerine güvenilerek basamak basamak verilmiştir.

Bazı önemli ilahlara şu kuvvetler atfedilmiştir:

- 1- Osiris: Ölüler Tanrısı.
- 2- Ptah: Artistlerin ve Madencilerin Tanrısı.
- 3- Hathor: Aşk ve Neşe Tanrıçası.
- 4- Maat: Adalet ve Hukuk Tanrısı.
- 5- Sobek: Sular Tanrısı
- 6- Seshet: Yazı Tanrıçası.
- 7- Sekhmet: Savaş Tanrıçası.
- 8- Min: Çöllerdeki Seyyahların koruyucusu ve Hasat Tanrısı.
- 9- Tot: Ay ve İlim Tanrısı.
- 10- Geb: Toprak Tanrısı.
- 11- Seth: Kuraklık ve Kötülük Tanrısı
- 12- Isis: Analık ve Bereket Tanrıçası.

Anubis: Mumyalamanın çakal başlı Tanrıçası. Mumyacıların başı ve mumyaların koruyucusu idi.

Osiris ile ilgili efsanelerde, adı çok sık geçmese de, Anubis'in önemli bir yeri vardır. Osiris'in mumyasını yapan Anubis'tir. İlk olarak Anubis dünyanın fethine Osiris ile birlikte çıkmıştır. Ancak bu fetih savaşla yapılan istila anlamına değil, insanların uygarlaştırılması anlamına gelmektedir. Aslında bu efsaneden yola çıkarak, Anubis, tanrıların insanları eğitmesinde önemli rol oynayan varlıklardan bir olarak karşımıza çıkar.

Horus: Firavunların ve Güneşin şahin Tan-

rısı. Mısır inancında en önemli olgu güneş kavramıdır. Horus - Nur ilahidir ve güneşi temsil eder. Gökyüzünün burçları üzerinde görünür ve bir atmaca şeklinde göklerde uçar. Atmaca da Hor adını taşımaktadır. Güneşle ay ilahın iki gö-

zü sayılır. Hor iki kuvvetli kanatla gösterilir. Ölü tanrı Osiris ile tanrıça Isis'in oğludur. Hüküm süren firavunun Horus'u temsil ettiğine inanılırdı. Horus firavunun koruyucusu idi. Kâinatı aydınlatan ve canlandıran Horus tahrip ilahı olan Seth ile devamlı mücadele halindedir. Hep Horus kazanır ama Seth yok olmaz.

Anubis

Horus

Bazen de Seth geçici yengiler kazanır ve Horus'un bir gözünü çıkarır. Güney Mısır Seth'e, Kuzey Mısır Horus'a verilir.

İsis: Osiris'in dulluğunun ve şiirin tanrıçası. İsis, Osiris'in hem kardeşi hem de eşi, Horus'un

annesi. Birçok yerde kız kardeşi Nephthys ile birlikte koruyucu tanrı olarak resmedilmiştir.

Ma'at

Ma'at: Gerçek ve hukukun tanrıçası. Maat- Mısırlılarda ay ile ilişkilendirilen önemli ilahlardan biriydi. Maat Uygurca “ay” anlamına gelmektedir. Eski Mısır dininde Maat doğruluğun “gerçek”in ve

Ölüm tanrısı Osiris’in ölülere yargılama töreninde, ölen kişinin yüreğinin, bir kafesinde Maat’ın bulunduğu terazide tartılarak sınındığına inanılırdı.

adaletin Tanrıça’sıdır. Hatta “kozmik sıralamayı” ifade eder. Güneş Tanrısı Ra’nın kızı ve bilgelik Tanrısı Toth’un karısıdır. Ölüm tanrısı Osiris’in ölülere yargılama

töreninde, ölen kişinin yüreğinin, bir kafesinde Maat’ın (ya da onu simgeleyen devekuşu tüyünün) bu-

lunduğu terazide tartılarak sınındığına inanılırdı. Maat saçında devekuşu tüyü olan uzun boylu bir kadın olarak belirtilmiştir. O ölümün kararı için vardı ve tüyü ölünün saf ve dürüst bir hayat yaşamış olup olmadığını karar vermek için ölünün kalbini dengeledi.

Osiris: Nut’un dört çocuğundan en büyüğü hem tanrı hem insan olan Osiris idi. Eski Mısır’da gelenek haline geldiği gibi kız kardeşi eşi oldu,

İsis. Osiris sağ-kol tanrısı Thoth’un yardımcı ile ülkeyi akıllıca yönetti. Yaşamdan sonrası ve tarım tanrısıdır. Osiris, Mısır’da önemli bir kült halinde olan bu ilahın gerçekleri Mısır rahiplerince son derece özenle saklanan bir sır halindedir. Horus’tan daha kıdemli olan Osiris Mısır’ın bir kahramanı, Mısır’ın birliğini kuran, medeniyeti öğreten, yazıyı icat eden akıl ve hayırlı bir hükümdardı. Resimlerinde bir elinde çobandeğneği diğer elinde öküz kamçısı vardır. Aşağı Mısır hükümdarıdır. Zulmet ve tahrip ilahi olan

Seth’le devamlı rekabettedir.

“Kardeşi Seth onun başarısını kıskandı ve onu öldürüp parçalara ayırdı ve Nil’in değişik kısımlarına attı. İsis Osiris’in vücudunun parça-

larını bulup getirtti ve onları sihirli bir şekilde birleştirip kısa bir son yaşam nefesi verdi. Osiris böylece yeniden hayata gelir ve oğlu Horus babasının intikamını alır. Fakat Seth hiçbir şekilde tamamen mağlup olmaz. Nihayet yer ilahi Geb hakem olur. Bu da Mısırlı Horus ile Seth arasında bölüştürmek suretiyle ihtilafı halleder.”

Osiris'in bir diğer niteliği de bitkilere ilah olmasıdır. Ölen, dirilen, tekrar hayata gelen ilah hasatçıların oraklar ile biçilen ve baharda tekrar canlanan bitkilerin ruhudur.

Ra (Re): Güneş Tanrısı. Ra-Güneşi ifade eden Tanrılardan biridir. Ra insanlar arasında oturmaz, kayığı ile ebedi bir tarzda semada yüzer durur. Heliopolis'in büyük güneş tanrısı. Mısır'ın siyasi birliği arttıkça, Ra'nın önemi arttı. Aşırı uzun ve dar topraklar üzerinde siyasi birliği sağlamanın zorluğuna karşı, Ra kuvvetli bir bağlayıcı faktör olmuştu. 5. sülale sırasında MÖ 2500 civarında kral “Ra'nin oğlu” adını aldı.

Thoth: Yazma akıl ve ay Tanrısı. Toth, aya ait bir ilahtır. İlahların kâtibidir. İbis kuşu başlı tanrıdır. Tanruların kâtibi. Tüm öğrenmenin ve bilimin kökeni, büyü sanatının ustası.

Antik Mısır'da çok karmaşık ve gelişmiş bir ahiret inancı ile birlikte ölü bedenini ve ruhunu huzurlu bir ahiret hayatına hazırlamak için yapılan birçok ayin ve uygulama vardı. Ruh ve ahirete dair inanç özellikle vücudun korunma-

sında yoğunlaşmıştı. Buna göre mumyalama, kişinin kişiliğini ve kimliğini ahirette koruyabilmesi için uygulanmaktaydı.

İnanca göre, ölünün ruhu Du-at'taki bir mahkeme salonuna Anubis (mumyalama tanrısı) tarafından götürülür ve ölünün kalbi ki kalbin kişinin ahlâki durumunun kayıdı olduğuna inanılırdı, Ma'at'ı (Hakikat ve Adalet) temsil eden bir tek tüpe karşı tartılır. Eğer sonuç olumlu ise, ruh Osiris tarafından Aaru'ya götürülür, yok eğer sonuç olumsuzsa iblis Ammit (Kalp Yiyici)- yarı timsah, yarı aslan ve yarı hipopotam - tartılmış olan kalbi yer (ve böylece yok eder) ve ruh Du-at'ta kalmaya mahkûm edilir.

Eski Mısır geleneklerine göre ölüden bahsetmek onu yaşatmak demektir. Mumyalanmış olarak gömülen bir bilgenin mezarında ziyaretçilere şöyle hitap edilir:

“Yeryüzünde olan ve şu kabrin yanından geçen siz yaşayanlar, yaşamı seven ve ölümden nefret eden sizler, adımı telaffuz edin ki yaşayayım, bu sözleri benim için okuyun”

Mısır'da din kavramı iki ana tanrı Seth (kötülük) ve Horus'un (iyilik) çatışması halindedir. Ancak bu iki tanrı kendilerini aynı zamanda çalışma/üretim/sanat ve savaş olarak da gösterirler. Mesela barış zamanlarında başa geçen firavunlar kendilerini Horus, savaş zamanı başta olan firavunlar da kendilerini Seth ile özdeşleştirmişlerdir. Bu iki tanrıdan üstünlük hep hayat veren

ve yaratan Horus tarafında olsa da Seth de aslında bizim anladığımız anlamda “şeytan” olmaktan uzaktır. İyinin varlığının ancak kötünün de var olması ile mümkün olacağına bilinciyle kötü kazanmaz ama hiçbir zaman da yok olmadan savaşına devam eder. Bu dengenin en güzel mimari örneği Kom Ombo tapınağıdır. Bu tapınak aslında biri Horus diğeri Seth’e adanmış iki tapınaktan oluşmuştur, fakat bu iki tanrı içiçe geçerek bir tek büyük tapınağı paylaşmışlardır.

Mısır’da aydınlanmış azınlık eğitim ile etik ve dinsel uygulamalar sayesinde Tanrı’ya, kitleler için gizli olan “ilk neden”e yaklaşabilirlerdi.

Mısır’da aydınlanmış azınlık olarak seçkinler eğitim ile etik ve dinsel uygulamalar sayesinde Tanrı’ya, kitleler için gizli olan “ilk neden”e yaklaşabilirlerdi. Kitleler ise şeklin ötesinde hiç bir şeyi göremezdi. Amaç, bir gün tüm insanlığın aydınlanması yani tümünün bilge olabilmesi idi.

Antik Mısır inançlarının bir ölçüde mirasçısı konumunda bulunan Hermesçiler, Neo-Platoncular ve Gnostikler, Tanrı’ya bireysel olarak ya da ezoterik örgütlenmeler

sayesinde ulaşılabileceği inancına eğilim göstermekteydiler. Gerçek bilgeliğin ancak ezoterik bir dizge içinde ve uzun bir süreç sonunda elde edilebileceğine inanıyorlardı. Hermesçilik, Neo-Platonculuk ve Gnostisizm gibi tüm ezoterik kuruluşlar “iki katlı” felsefeler idi. Bir katında kitleler için inançlar, öteki katında seçilmişler için bilgi yani “Gnosis” vardı. Ne var ki, Gnosis akılsal bir bilgi olmayıp, insanın kendini bilmesi gibi sezgisel ve bilinçsel bir süreci kapsamaktaydı.

Bu sistem, eski Sümer inanç sistemi, Hint sistemi, kabala, tasavvuf, eski mısır inanç sistemi, Zerdüş ve Mithra sistemi gibi birçok öğreti ve inanç sisteminde bu şekilde uygulanmıştır. Keops Piramidi, bir gömüt yeri olmaktan çok, inisiyenin yolculuklarını yaptığı bir mabettir.

Thot ya da Hermes Trimegistos, tüm farklı yönleriyle, "iki katlı" felsefelerdeki bütün önemli rolleri üstlenebilir. Tanrıların babası ve yüce akıl, harekete geçiren güç ve “Logos” olabilir. Ancak, sonraları baskın duruma çıkan gelenek Hermes’i bir filozof ya da ahlâk eğitmeni olarak yorumlamaktaydı. Thot’u hem bir tanrı, hem de bir bilge olarak görmüştür.

Mısır inancında Tanrı, insan da dâhil olmak üzere, her şeyde var olabilirdi. •

berkyuselbd@gmail.com

“Bilgeliğin dudakları anlamayan kulaklara kapalıdır.”

Hermes

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

GÜZELLER KADERSİZ OLURMUŞ

Halk diline yerleşmiş bu sözü sıkça duymuşsunuzdur. Hatta duymakla kalmamış, çevrenizde örneklerini de görmüşsünüzdür. Güzellerin talihsiz olduğunu kabul etmiş olan önemli bir halk kitlesi sevdikleri için iyi bir dilekte bulunacakları zaman: "Allah çirkin talihi versin" derler. Bunun anlamı çok açık bir şekilde, güzeller talihsiz olur demektir. Çirkinleri bilmem ama güzellerin gerçekten talihsiz olduğuna dair bildiğim çok sayıda örnek var. Bu yazımda onlardan birini ve belki de en şöhretlisini konu alacağım. »

Güzeller Güzeli Marilyn

Monroe:

Şizofreni hastası olan annesi, Marilyn henüz beş yaşındayken bir akıl hastanesine kapatıldı.

Küçük Marilyn (Norma Jeane Mortenson) annesi Gladys Baker ile

Marilyn babasının kim olduğunu hiçbir zaman bilemedi ve on sekiz yaşına gelene kadar yaşamı yetimhanelerde ya da koruyucu ailelerin yanında geçti. Bu süreçte zaman zaman kötü muameleler gördüğü, hatta tacizlere uğradığı söylenir. Yapayalnız ve korumasız bir kızdı. Sinemada şöhret olana kadar karın tokluğuna çok sayıda reklam filminde oynadı, fotomodellik yaptı. Bu çalışmalarından aldığı parayla kirasını bile doğru düzgün ödeyemediği için sonraki yıllarda yine bir sinema yıldızı olacak olan Shelley Winters'la aynı evi paylaşıyordu. Sinemadaki ilk dönemlerinde, bir ya da bir kaç

dakikalık rollerde oynadı. Bazı fotoğrafçılar o dönemde Marilyn'in parasızlığından faydalanarak elli dolar gibi düşük bir fiyata çıplak fotoğraflarını çekerek onun dünya çapında bir takvim kızı olmasını sağladılar.

O fotoğraflar yaşamı boyunca başına bela olmuştur.

Doğuştan kötü olan talihi sinemada şöhret olduktan sonra da düzemedi. Saf ve çabuk inanan karakteri yüzünden film şirketleri tarafından sürekli suistimal edildi. Başrolünde oynadığı filmlerde aldığı ücret, aynı filmde üçüncü derece bir rolde görünen oyundan daha azdı. Annesinin şizofreni hastası olması doğuştan gelen hassas ve

Marilyn Monroe modellik yaptığı yıllarda

kırılgan yapısıyla birleşince sık sık ağır depresyonlara giriyor, bu da mesleki disiplini kötü anlamda etkilediği için sinemacılar onu yalnızca fiziksel güzelliğini ön plana çıkartan rollerde oynatıyordu. Kısacık yaşamında film yapımcıları

Marilyn Monroe

John Kennedy

ve depresyonlarla mücadele etti. Günün birinde annesi gibi akıl hastanesine kapatılacağından korktuğu için sık sık psikiyatrik yardım alıyordu. Ne yazık ki, doktoru, ünlü hastalara sahip olmakla övünen bir şahıstı. Marilyn'i doğru düzgün tedavi etmek yerine ona gerekenden fazla miktarda yeşil ve kırmızı reçeteli ilaçlar yazıyordu. O zamanlar bu tür ilaçlar üzerinde şimdiki gibi kontrol olmaması doktorun işini kolaylaştırıyordu.

Bu ilaçlar bir süre sonra Marilyn'i tam anlamıyla hap bağımlısı yaptı. Sinema dünyasında gerçek bir dostu olmaması, evliliklerinin düşük kırıklığıyla sonuçlanması, çocuk sahibi olmayı çok istediği halde sürekli düşük yapması da ruh durumunu kötü bir şekilde etkiledi. O dönemde Frank Sinatra tarafından Amerikan başkanı John Kennedy ile tanıştırıldı ve aralarında tutkulu bir ilişki başladı. Başkan Kennedy evli olduğu halde çok sayıda kadınla

Marilyn,
başkanın eşini
boşayıp kendisiyle
evleneceğini ve
Amerika'nın First
Lady'si olacağına
inanıyordu.

düşüp kalkan bir çapkındı. Marilyn dışında birlikte olduğu başka kadınlar da vardı. Buna karşın aralarında her ne geçtiyse Marilyn, başkanın eşini boşayıp kendisiyle evleneceğine ve Amerika'nın First Lady'si olacağına inanıyordu. Bir süre sonra Kennedy'nin yalnızca kendisiyle gönül eğlendirdiğini anladı. O arada Frank Sinatra'nın mafya ile son derece içli dışlı karanlık insan olduğunu bilmiyordu. Bütün bunlar zaman zaman güzel ama talihsiz kadının kötü kaderinde etkili olmuştur.

Ellili yılların sonuna gelindiğinde, Marilyn Monroe dünya çapında tanınan büyük bir yıldız olmasına karşın, yalnız ve mutsuz bir kadındı. Başkan Kennedy ile ilişkisi hiç istemediği bir şekilde bitmişti. Bir süre başkanın kardeşi Robert Kennedy ile ilişki yaşadı. Bu birliktelik de hüsrana sonuçlandı. Robert Kennedy evli ve çocuk çocuk sahibi bir adamdı ve bir Hollywood yıldızıyla adının çıkmasını istemiyordu. Sürekli

yanlış gönül ilişkilerine girip düş kırıklıklarına uğramak Marilyn'i fazlasıyla yıpratıyordu. Tüm bu yanlış gönül ilişkilerin ardında babasının kim olduğunu bilememesi, ondan kendisine bir isim bile kalmamış olması yatıyordu. Bu konuyu takıntı haline getirdiği için ruhunda eksik olan baba

sevgisini arıyor ve o sevgiyi birer baba figürü olarak gördüğü erkeklerde bulacağına inanıyordu. "Let's Make Love" filminde birlikte oynadığı Fransız aktör Yves Montand da onlardan biriydi. Onu da bir baba figürü olarak görmekteydi. Onunla yaşadığı kısa ilişki aktörün, eşi Simone Signoret'ya dönmesiyle son

buldu. Bir kez daha hüsrana uğramıştı. Doktorunun verdiği reçeteli barbitüratlar nedeniyle giderek çok ciddi bir şekilde beynini kurcalayan, "benim babam kim?" sorusu yüzünden sokakta gördüğü her olgun adamı babası sanması gibi bir takıntının içine düştüğü zamanlar olmuştur. Kendini bildiğinden beri eksikliğini hissettiği baba şefkatini ona gösterecek bir erkek arıyordu. Ünlü beyzbol oyuncusu Joe Di

Fransız aktör Yves Montand, Marilyn'in ruhunda eksik olan baba sevgisini tamamlayan bir figürdü.

Maggio ve yazar Arthur Miller'le yaptığı evliliklerin ardında bu arayış vardı. Ne yazık ki, o evlilikler hüsrana bitmiştir.

Tüm bu düş kırıklıkları ruh yapısını fazlasıyla yıpratıyor, güzelliğine karşın şansını hiç tutmayan yıldızın film yapımcıları ve yönetmenlerle olan ilişkilerinin gerilmesine

neden oluyordu. Özellikle setlere sürekli geç gelmesi, repliklerini hatırlamada güçlük çekmesi, performansından tatmin olana kadar ısrarla baştan çekim talep etmesi ve büyük paralar ödediği drama hocalarının talimatlarına aşırı itimat etmesi yönetmenler arasında

Marilyn Monroe kendisi gibi kırılğan ve naif bir kişiliğe sahip olduğu için Montgomery Clift ile iyi anlaşmıştı.

hoşnutsuzluk yaratıyordu. Ayrıca uykusuzluk ve gerginlik için kullandığı barbitüratlar, amfetaminler, sahne korkusu ve mükemmeliyetçi yapısı da film setlerinde yarattığı çeşitli problemlerin giderek artmasına neden olmaktaydı. O sıralar film sektöründeki oyuncular arasında

uyku ve enerji için ilaç kullanımını yaygındı. Öte yandan Marilyn Monroe'nun uyguladığı bu tip geçici çözümler onun uykusuzluk, depresyon ve ruh hali değişikliklerinin yıllar içinde daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Monroe aynı zamanda alkolü ilaçlarıyla birlikte kullanarak yaşadığı problemlere bu şekilde çözüm üretmeye çalışmak gibi bir hata yapmıştır.

Ayrıca, bağlı olduğu film şirketinin onu filmlerde sürekli olarak sarışın, seksi ama kuş beyinli bir kadın olarak göstermesinden bıkmıştı. Bu yüzden ona önerilen benzeri rolleri reddedip New York'taki Actors Studio'da drama dersleri almaya başladı. Hollywood'a döndükten sonra Nevada tamamlayabildiği son film, Nevada çölünde çekilen 'Misfits'dir. O filmde başrolü yine bir baba figürü olarak gördüğü Clark Gable ile paylaşıyordu. Filmin bir diğer oyuncusu olan Montgomery Clift o sıralar bir araba kazası geçirmiş ve yüzünün bir kısmı ağır hasar görmüştü. Bu nedenle son derece zor bir dönem yaşıyor ve teselliye alkol ve uyuşturucu haplarda arıyordu. Marilyn onunla yakın dostluk kurdu. O da kendisi gibi kırılğan ve naif bir kişiliğe sahip olduğu için iyi anlaşmışlar. Nevada çölündeki film setinde sürekli olarak dertleşip doktorlarının verdiği reçeteli hapları kullanarak rahatlamaya çalışıyorlardı. Faydalı olacağını sandığı bu ilaçların onda psikolojik ve fiziksel sorunlar yarat-

Montgomery Clift, Marilyn Monroe ve Clark Gable Misfits filminde

tığının farkında değildi. Bu sağlık sorunları nedeniyle çekimler sürerken birkaç kez hastaneye yatırıldı. Sete sürekli geç gelmesi hatta bazen hiç gelmemesi yönetmen ve film ekibiyle arasını iyice açmıştı. Bu nedenle çekimler öngörülenden çok daha uzun bir zaman aldı. Tüm bunlara karşın Misfits filmi, Marilyn ve diğer oyuncuların iyi performanslarıyla eleştirmenlerin ve seyircilerin ilgisini çekti. Ancak film yüksek beklentilere karşın gişede fazla hasılat yapamadı. Filmin çekimlerinin tamamlanmasından çok kısa bir süre sonra Clark Gable'ın kalp

krizi geçirerek ölmesi Marilyn için büyük bir yıkım oldu. Hemen herkes bu ölümden onu sorumlu tuttu. Sette yarattığı sıkıntılar ve neden olduğu gecikme yüzünden Gable'ın aşırı yorulup kalp krizi geçirdiği

söylenildi. Bu duruma çok üzülen Marilyn bir klinikte bir süreliğine depresyon tedavisi gördü.

Marilyn Monroe, 5 Ağustos 1962 yılında yatağında ölü bulundu. Henüz otuz altı yaşında ve şöhretinin zirvesindeydi. Şanssız bir çocuk olarak doğmuş, yalnız ve mutsuz bir kadın olarak yaşamıştı. Milyonların hayranlığını kazanmış bir sinema efsanesi olmasına karşın hep yalnız ve korumasızdı. Bana göre Marilyn Monroe, "güzellerin talihi olmaz" sözünün en çarpıcı örneklerinden biridir. •

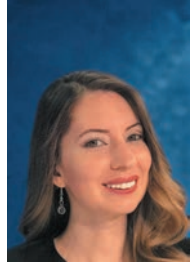
mehmetunverbd@gmail.com

Marilyn, 21 yaşındaki "komşu oğlu" Jim Dougherty ile evlendirilir. Evliliği kısa bir zaman sonra Jim'in deniz aşırı bir göreve tayin edilmesi ile kesintiye uğrar. Marilyn bir bebek sahibi olmak istese de Jim bunu yurtdışı görevi nedeniyle ertelemekte ısrarcı olmuştur. Marilyn kocasını beklemek üzere kayınvalidesinin evine yerleşir ve bir fabrikada işçi olarak çalışmaya başlar. Bu dönemde kocasına uzun mektuplar yazmaktadır.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

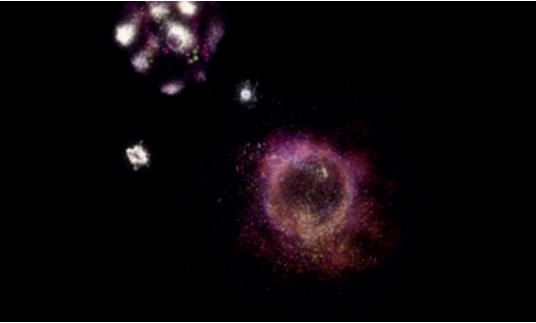
Yeni Bir Galaksi Keşfedildi

Güneş Sistemi'nden 11 milyar ışık yılı uzaklıkta yeni bir galaksi keşfedildi. Galaksiye ait görüntüler ilk kez yayınlandı. Kozmik ateş çemberi olarak tanımlanan R5519 adlı gökada, galaktik yapıların en

erken oluşumu ve gelişmeleri hakkındaki teorilere farklı bir boyut kazandırmaya hazırlanıyor. Nature Astronomy dergisinde yayınlanan araştırmanın başyazarı Doktor Tiantian Yuan, “Daha önce görmediğimiz çok ilginç bir nesne. Aynı zamanda hem garip hem de tanıdık görünüyor.” dedi. Gökadanın merkezindeki deliğin çapı, 2019’da doğrudan görüntülenen Messier 87’deki süper kütleli kara deliğin çapından üç milyon kat daha büyük. Dr. Yuan, R5519’da Samanyolu’ndan 50 kat daha fazla yıldız olabileceğini söyledi.

Dr. Tiantian Yuan

2 Çin'de Boşanmaya Yasa Engeli

Çinliler, devletin özel hayata müdahale ettiği gerekçesiyle 1 Ocak 2021'de yürürlüğe girecek yeni yasaya tepkili. Yasaya göre; boşanmak isteyen çiftlerin, başvurularının kabul edilmesi için önce "bir aylık bekleme süresini" tamamlamaları gerekecek. Ülkede en çok kullanılan sosyal medya platformu Weibo'da 25 milyondan fazla kullanıcı, "boşanmada bekleme süresine karşı çıkın" etiketini paylaşarak tepkilerini dile getirdi. Ancak yetkililer, yasanın ani kararlarla boşanmak isteyen çiftler arasındaki gerilimin düşmesi amacıyla çıkarıldığını belirtti. Açıklamada, aile içi şiddet durumunda ise bekleme süresi olmadan mağdur olan kişinin boşanma talebinin işleme alınacağı belirtildi.

Boşanma ile ilgili yasaların 2003'te gevşetilmesinin ardından Çin'de boşanma oranı artmış, o yıl 1,3 milyon olan boşanma sayısı 2018'de 4,5 milyona tırmanmıştı. Kovid-19 salgını sırasında karantina döneminde, ülkede boşanma talebinde ciddi bir artış oldu. Yaklaşık

iki ay boyunca karantina altında yaşayan çiftler arasında şiddetli geçimsizliğin görüldüğü belirtildi.

3 45 Milyon Yıllık Hamsi Fosili

Pakistan'da, 45 milyon yaşında olduğu düşünülen hamsi fosili bulundu. Öndeki tek dişli nedeniyle "kılıç dişli hamsi" adı

verilen fosil, okyanusa yaklaşık 700 kilometre uzaklıktaki Dera Gazi Han kenti yakınlarındaki Rakhi Nehri çevresinde yapılan araştırmada ortaya çıkarıldı. 3 metrelik fosile, Güney Asya mitolojisinde cadıya benzeyen hayali varlık olan "Churel" adı verildi. Churel'in daha önce Belçika'da da bulunan kılıç dişli hamsi fosiliyle aynı türden olduğu belirtildi.

4 İnternet Hız Rekoru Kırıldı: Saniyede 44,2 Terabayt

Monash, Swinburne ve RMIT

üniversitelerinin, Melbourne'un internet altyapısını kullanarak gerçekleştirdiği çalışmada veri transferi için yüzlerce kızılötesi lazer içeren "micro-comb" optik çipler kullanıldı. Araştırmanın sonuçları bilim dergisi Nature Communications'ta yayımlandı. Avustralyalı araştırmacılar, internet bağlantısı hızında dünya rekoru kırıp saniyede 44,2 terabayta ulaştı. Bu hızla, 1000 adet yüksek çözünürlüklü bir filmi bir saniyede indirmek mümkün.

Şu an dünyada en hızlı internet, saniyede ortalama 197,3 megabayt'la Singapur'da. Avustralya'daki ortalama internet hızı ise 43,4 megabayt. Yani son testte ulaşılan hızın milyonda biri.

5 İnsansız Kargo Mekiği

Amerikan Havacılık ve Uzay Ajansı, Japonya Uzay Keşif Ajansı'nın insansız kargo mekiği "Kounotori 9" taşıdığı donanımlar

ve ikmal malzemeleriyle Uluslararası Uzay İstasyonu'na ulaştı. İstasyonun robotik kolu, 4 ton malzeme taşıyan 12 tonluk mekiği yakalayarak istasyona demirlemesini sağladı. 21 Mayıs'ta

uzaya fırlatılan mekikte istasyondan dünyaya canlı yayın yapılmasını sağlayacak bir modül, bir teleskop ve bir de mikroskop bulunuyor. Adı Japonca'da "Şark leyleği" anlamına gelen Kounotori mekikleri, ilk modelinin 2009'da hizmete başlamasından bu yana UUİ'ye yaklaşık 50 ton donanım ve malzeme taşıdı. Uluslararası Uzay İstasyonu'nda farklı ülkelerden 6 kişilik mürettebat dönüşümlü görev yapıyor. Japonya'nın Kounotori mekikleri dışında Amerikan firmaları Northrop Grumman'ın "Cygnus", SpaceX'in "Dragon" isimli mekikleri UUİ'ye kargo nakliyatı yapıyor. İstasyonda görevli astronot ve kozmonotlar Rus yapımı "Progress" mekikleri ile taşıyor.

6 Kovid-19 Süresince 645 Bin Hektar Orman Yok Edildi

Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nın 18 ülkede yaptırdığı araştırmaya göre; "Kovid-19 ayı" dönemi olan Mart 2020'de 18 ülkede tropikal orman alanı toplam 6 bin 500 kilometrekare azaldı. Maryland Üniversitesi'nin uydu kayıtları üzerinden topladığı verilere göre, 2017-2019'a göre ağaç katliamının yüzde 150 artış gösterdiğini ortaya koydu. Ağaç katliamındaki en büyük artış Güney Amerika ülkelerinde. Bu ülkeler mart ayında 220 bin hektar orman kaybetti. Bu aynı dönem ile karşılaştırıldığında yüzde 167 artışa denk geliyor. İkinci büyük yok oluş yüzde 152 artış ile Afrika ülkelerinde görüldü. Altı Afrika ülkesinde Mart 2020'de 123 bin hektar orman alanı yok oldu. Asya'da toplam 300 bin hektardan daha fazla orman kaybı yaşadı. Bu da aynı zaman diliminde yüzde 155 artış demek.

7 Petrol Sızıntılarını Temizleyen "Akıllı Sünger"

ABD'nin Illionis eyaletinde bulunan Northwestern Üniversitesi'nde petrol sızıntısı ve çevre kirliliğini önlemek amacıyla bir çalışma yapıldı. Su yerine yağı emen özelliğe sahip çok gözenekli akıllı bir sünger geliştirildi. Bu özel sünger, yağ içindeki ağırlığının 30 katından fazla petrolü emme gücüne sahip. Sünger nano boyutlarda karmaşık bir kimyasal kaplamayla çevrili. Bu

özelliliği sayesinde su yerine petrol emmeye daha elverişli hale gelen sünger onlarca kez yeniden kullanılabilir. Projenin mimarlarından Northwestern Üniversitesi Öğretim Görevlisi Vikas Nandwana, petrol tabakalarını temizlemek ya da okyanustaki fosilleri temizlemek için "emici ped" şeklinde de uygulanabildiğini söyledi. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

TEMMUZ AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

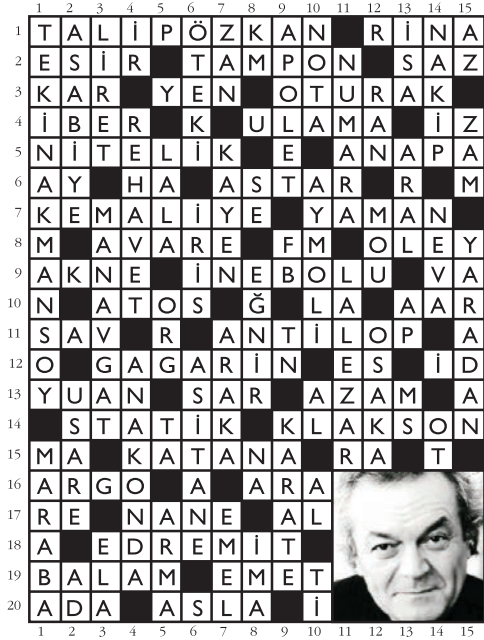
1-(a) Yün ceket	6-(b) Şapka	11-(a) Büyük mutfak sobası
2-(b) Uzunluk ölçü birimi	7-(a) Küçük süs eşyası	12-(c) İndirim
3-(c) Tempolu koşu	8-(b) Lahana yemeği	13-(c) Varlığı bilinmeyen
4-(b) Küçük, sevimli	9-(d) Anakent	14-(d) Birlik, birleşmiş
5-(d) Elçilik görevlisi	10-(b) Kısa çorap	15-(a) Raflı dolap

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(a) Murat Kürüz
 2-(c) Süreğen
 3-(b) Mine
 4-(d) Zonguldak
 5-(c) İris
 6-(a) Sesteş
 7-(d) Venedik
 8-(b) Basketbol
 9-(d) Paraguay
 10-(a) Gard
 11-(a) Hüseyin Rahmi Gürpınar
 12-(b) Davul

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Lalin Yazman, İstanbul

Gökçenaz ve Eylül Arslan, Ankara

Rana Akpınar, İstanbul

Emre Mirasyedioğlu, Ankara

Doruk Kaya, *Alanya*

Talha Ünal, *Adana*

Duru Kırbiyık, *Samsun*

Kağan Bozlağan, *İzmir*

Bulut Büyükturhan, *Ankara*

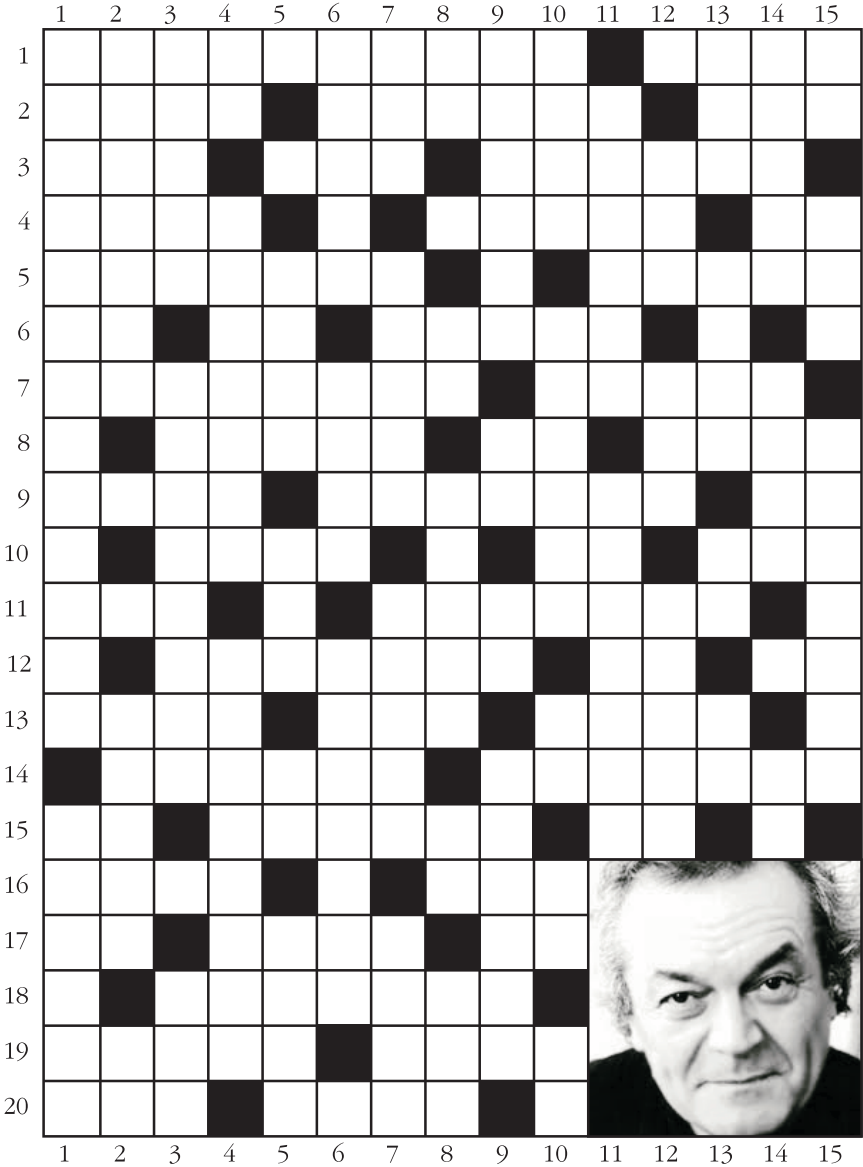
Seyfettin Erdem, *Mersin*

Kerem Bulut

Yağmur ve Kuzey Yılmaz

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1939-2010 yılları arasında yaşamış olup fotoğrafta görülen bağlama sanatçımız.-Tırpana balığına verilen diğer ad. 2-'İki' (Lajos Zilahy'nin bir romanı).- Bir darbenin, çatışmanın şiddetini azaltan etken. Her tür müzik aracı, çalgı. 3-Yönetmen Emre Erdoğan'ın 2017 yapımı bir filmi.- Japonya'nın para birimi.-Bazı yörelerde ördeğe verilen ad. 4-Avrupa'da bir yarımada.- Konuşmada art arda gelen kelimelerden birincisinin sonundaki ünsüzün, ikincisinin başındaki ünlüye bağlanarak söylenmesi.-Belirti. 5-Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik.-Rusya'da bulunan bir liman ve turizm kenti. 6-Bir zaman birimi.-Kabaca evet.- Sıva veya boyadan önce vurulan kat. 7-Erzincan'ın bir ilçesi.-

Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan. 8-Başiboş, aylak.-Elektronikte kullanılan çok kısa dalga anlamında bir kısaltma.-İspanyolların sevinç ünlemi. 9-Ergenlik sivilcesi.-Kastamonu'nun bir ilçesi.-Elektrikte volt-ampere'nin kısa yazılışı. 10-Üç Silahşörler romanında adı geçen kahramanlardan biri.-Bir nota.-İsviçre'de bir akarsu. 11-Tez,düşünce.-Çift parmaklılar takımından, Afrika'da yaşayan bir memeli türü. 12-'Yuri' (uzaya ilk giden Sovyet kozmonot).- Notada durak işareti.-Eski dilde bayram. 13-Çin'in para birimi.- Sevindiren, sevinç veren.-Çok büyük, ulu. 14-Durağan.-Otomobil kornası. 15-Olumsuzluk belirten bir ek.- Uzun bir tür Japon kılıcı.-Eski Mısır'da güneş tanrısı. 16-Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı söz veya deyim.-Fasla. 17-Bir nota.-Kokulu bir bitki türü.-Hile. 18-Balikesir'e bağlı turistik bir ilçe. 19-Kayınbirader.-Kütahya'nın bir ilçesi. 20-Yönetmen Michael Bay'ın 2005 yapımı bir filmi.-Katıyken anlamında bir sözcük.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1924-2013 yılları arasında yaşamış olup özellikle meddah geleneğini sürdürmüş olan sanatçımız.- Çiftçilikte, toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse. 2-Tıpta sinir hastalıkları ile ilgili bilim dalı.-Özsu.-İsim. 3-İtalya'nın Euroya geçmeden önce kullandığı para birimi.-Antalya'nın bir ilçesi.-Bir göz rengi. 4-iridyumun simgesi.-

Vücutta görülen gevşeklik, ağırlık, tembellik.-Güney Amerika'da yaşayan çok iri cüsseli bir yılan türü. 5-Osmanlılarda padişahların sadrazamlara hitap ederken kullandıkları san.-Klavayeli bir çalgı türü.-Uzaklık işareti.- Geminin yürümesine hizmet eden direk, seren, ip, halat ve yelken takımı. 6-Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan.- Gözün renkli bölümü.-İstanbul'un eski isimlerinden biri. 7-Sanı.-Bir tür acı kırmızı biber.- İri taneli bezelye.-Gerçekleşmesi uzun zaman alacak olan istek. 8-Kilometrenin kısa yazılışı.-Tavla da bir sayı.-Eski dilde esir, köle.-Sodyumun simgesi ile anlatma. 9-Subaylarda rütbeyi göstermek için üniformaların omuzlarına takılan işaretli parça.-Bir futbol takımımızın kısa adı.-Tunus'un plaka işareti.-Uzakdoğu kökenli bir dövüş sporu. 10-Bir müzik sesini belirtmeye yarayan işaret.-Genellikle akvaryumda beslenen bir balık türü.-Bir renk-Alüminyum elementinin simgesi.-Boru sesi. 11-Dalavere, düzen.-Lale bahçesi. 12-Nazım Hikmet'in soyadı.-Ön sözleşme anlamında yabancı bir kısaltma.-Japonya'da bir şehir. 13-Bir peygamber.-Asya'da bir göl.-Bir haber ajansının simgesi.-Bağışıklık sisteminin bozulması sonucu ortaya çıkan bir hastalık. 14-Bir kavim ya da kabilenin başkanı.-Türk musikisinde bir makam.-Kültürsüz kimse. 15-Yetmez miktarda.-Bir malın fiyatını arttırma.-Tanrı.

filizoskaybd@gmail.com

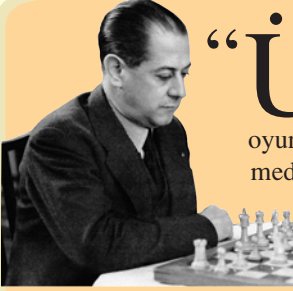

Satranç

Mustafa Yıldız

CAPABLANCA'NIN GENÇLİK YILLARI

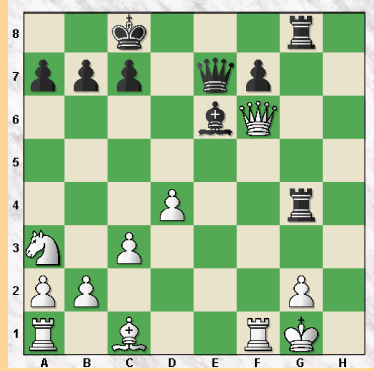
3. Dünya şampiyonu
Jose Raul Capablanca

“Üniversiteden ayrıldıktan sonra iki yıl boyunca genelde yazın olmak üzere Manhattan Satranç Kulübü'nün en güçlü oyuncularına karşı ciddi oyunlar oynadım ve her birini tek bir oyun bile kaybetmeden saf dışı bıraktıkça üstünlüğüm açık hale geldi.”

Yukarıdaki satırlar ve aşağıdaki konumlar ve yazıları Selim Gürcan'ın titiz bir çalışmayla dilimize çevirdiği Satranç Kariyerim – Jose Raul Capablanca kitabından alınmıştır.

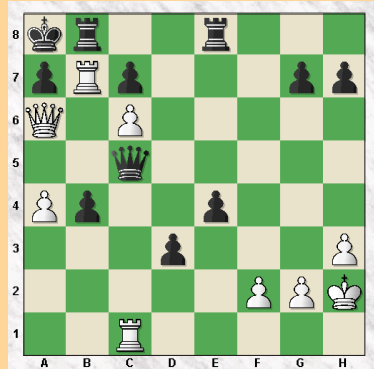
Robert Raubitschek - Jose Raul Capablanca, 3. Oyun, New York, 1906

24.Kf2 (24.Vxe7 oynarsa 24...Kxg2
25.Şh1 Fd5 ve birkaç hamlede mat gelir.)
24...Kxg2+ 25.Şf1 Fc4+ 26.Axc4 Kg1+
0-1

Jose Raul Capablanca - Robert Raubitschek, 4. Oyun, New York, 1906

29...Vxf2 (29...Vd4 Siyah'ın en iyi şanslıydı. 30.Kc4 Vb6 32.Kxe4 Kxe4 33.Vc8+ Kb8 34.Vxc7 ve oynanması zor bir oyun olurdu.) 30.Kf1 Vd4 31.Kf5 e3 32.Kxa7+ Vxa7 33.Ka5 Vxa6 34.Kxa6# 1-0

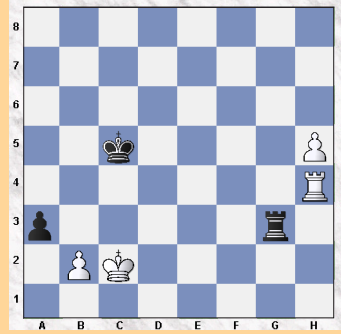

LINDORES ABBEY HIZLI YARIŞMA FİNALİ

Aralarında Dünya şampiyonu Magnus Carlsen'in de bulunduğu 8 davetli yarışmacı arasında genç Rus büyükusta Dubov, Nakamura ile final oynadı.

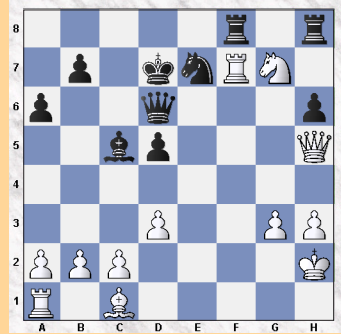
Hikaru Nakamura - Danill Dubov, 37. Tur

Kazanmak için tek yol **1.b4!** Kaleyi 8. yataya gitmekten alıkoyan önemli bir şah temposu. (1.h6 Kg2+ 2.Şb3 axb2 3.Şa2 Kg8 4.Şxb2 Şd5 5.Kh5+ Şe6 Beraberliğe gider.) **1...Şb5 2.h6 Kg2+ 3.Şb1 Şa4 4.h7 Kg1+ 5.Şc2 Kg2+ Şd3** Siyah terk etti. **1-0**

Danill Dubov - Hikaru Nakamura, 48. Tur

Rok yapamadığı için siyahın şah güvenliği çok zayıf. **19.Ff4 Kxf7** (Vezirin gideceği yer yok. 19...Vb6 20.Vg4+ Şd8 21.Kxe7 Fxe7 22.Ae6+ Şe8 23.Vg6+ Kf7 24.Ag7+ Şf8 25.Vxb8 Siyah vezir yine düşerdi.) **20.Fxd6 Kf2+ 21.Şh1 Fxd6 22.Ke1 Khf8 23.Vg4 Şc6 24.Ae6 K8f6 25.Ad4+ Şb6 26.Ke2 Kf1+ 27.Şg2 Ac6 28.Axc6 bxc6** Oyunda gerilim kalmadı. Beyaz çok üstün. **29.c3 K1f5 30.b4 Şb7 31.Vg7+ Kf7 32.Vxh6 Fc7 33.Ve3 Fb6 34.d4 Fc7 35.h4 a5 36.a3 a4 37.Vd3 Kf1 38.b5 K1f6 39.bxc6+ Şxc6 40.Va6+ Fb6 41.Vxa4+ Şb7 42.Ve8 Kf8 43.Ke7+ Fc7 44.Vb5+ Kb6 45.Kxc7+** Siyah terk etti. **1-0** (45...Şc7 46.Vc5+ f8'deki kale düşüyor.)

ÖĞRETİCİ BİR KONUM İlyin Zhenevsky - Botvinnik, 1938

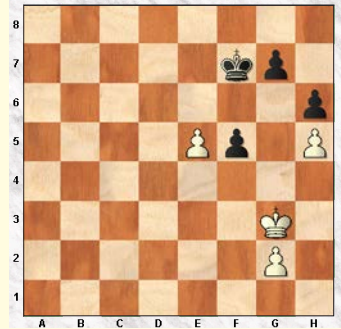
Beyaz nasıl kazanır?

1.Şg3! (1.Şf4 g6 oynanamaz.) 1...g6

2.hxg6+ Şxg6 3.Şf4 h5 4.g3 +- veya

1...Şe7 2.Şf4 Şe6 3.g3 +-

Başarıya Giden Yol / Peyço Peev

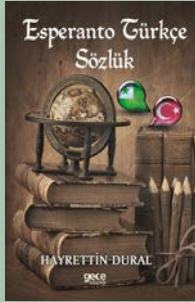

Bize Gönderilen Kitaplardan

Esperanto Türkçe Sözlük

Hayrettin Dural

Gece Kitaplığı

Doğal dillerden farklı olarak, hiçbir topluma, ulusa, ülkeye ait olmayan, tüm insanların kolayca iletişim kurabilmesi için Polonyalı doktor ve dil bilimci Ludwik Lejzer Zamenhof tarafından tasarlanan, Uluslararası bir dünya dili olmayı başaran, Esperanto günümüzde dünya çapında etkin büyük bir topluluk oluşturdu. Ünlü çizgi roman Tenten dahil zengin bir Esperanto kitaplığı da bulunuyor. Öğrenmesi çok kolay olan Esperanto gerçekten bir gün 'dünya ortak dili' olmaya aday. Emekli kur. Alb. ve Kore gazisi Hayrettin Dural Türkiye'de ikinci bir Esperanto hareketini 1950'li yıllarda başlattı. İstanbul'da Türkiye Esperanto Derneği adında bir dernek kurdu. Başkanlığını yaptığı bu dernek çatısı altında ücretsiz Esperanto kursları verdi. Kadıköy'de Espe-

ranto sergisi açtı. Esperanto ile ilgili 10 derslik bir yayın hazırladı. Esperanto-Türkçe Büyük Sözlük çalışmasına girişti. 1965'te Dünya Dili Esperanto adında bir kitap yazıp yayımladı. Hayrettin Dural'ın ölümünün ardından dernek işlevini yitirdi. Ektiği tohumların yeşerdiğini görmeyen, hayatını bu dili Türkiye'de tanıtmaya adanmış Hayrettin Dural'ın (1921 – 2003) on yılı aşkın bir emek ve çalışmayla yazdığı Esperanto- Türkçe sözlük, ona, emeklerine bir armağan olarak yayımlandı. Hiç bir yayıncının yayınlamaya cesaret edemediği kitapları yayımlayan Gece Kitaplığı'nın yayın yönetmeni Yaşar Hız, bir vefa örneği olarak bu sözlüğü kitaplığımıza kazandırdı.

Ağustos Böceği Bir Meşaledir

Mustafa Kirenci

Büyüyen Ay Yayınları

12.000 yıllık 'Dünya'nın en eski köyü Çayönü'nün bulunduğu, yüzlerce yıl bakır madeni kaynağı olan, Akkoyunlu Hüktümdarı Uzun Hasan'ın doğup büyüdüğü,

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 3 yaşında edebiyat aşkına tutulduğu Ergani'de gözlerini açtı, Sezai Karakoç. Türkçenin ve doğanın bozulmadan yaşadığı, yaşandığı, yaşatıldığı çevrede aydın bir annenin çocuğu olarak yetişen Sezai Karakoç; düşünceleri, yapıtları, duruşu ve yaşam biçimiyle özü sözü bir üstadır. “Özgürlüğün sesidir o ürkmeyen korkmaz/ Titremeden geçer gündülden geceye(...) Ağustos böceği deyip hor gördüğümüz/ Minik gövdesinde bir koskoca orkestra taşıyan(...) Ateşle dans eder o güneşle dans eder/ çırpıplak çıkar güneşin karşısına/ Belki yaşayamaz güneşi eksik kışta/ Fakat ardında unutulmaz bir yaz bırakır”. “Ağustos Böceği Bir Meşaledir” hakkında gerek başlı başına bir yazı konusu olmuş gerekse de bağlamı içinde değinilerin bulunduğu epey yazı kaleme alındı. Mustafa Kirenci'nin yayına hazırladığı bu kitapta okurun şiire nüfuz etmesini kolaylaştıran, en mütevazısından şiirin dünyasına bir “giriş” yapabileceği yazılar bulunuyor: “Bu kitap, hem “Ağustos Böceği Bir Meşaledir” şiirinin farklı perspektiflerden yorumlarının küçük bir örneğini yeni kuşaklara takdim etsin, hem de bir şerh örneği olsun ve şerh geleneğimizin devam etmesine bir katkı sunsun istedik. İstedik ki, yeni nesillere zamanla kendilerinin de katılacakları bir devamlılık düşüncesi, yeniden doğuşlar bahşetsin.”

Aratos Felsefe Okulu Ders Metinleri

Uğur Pişmanlık

Aratos Yayınları

A dını, Antik Çağ'da yaşamış şair, matematikçi ve astronom Tarsuslu filozof Aratos'tan alan bir dergi ile başlayan çalışmalar 15 felsefe okulunun kurulmasına yol açtı. 2011-2012 yılları arasındaki dersleri bir araya getiren Uğur Pişmanlık şimdi de 2013-2019 yılları arasındaki notlarını kalıcılaştırdı. Yapıtta felsefe yanında arkeoloji, ekonomi, sağlık, edebiyat, güzel sanatlar, müzik ve uzay bilimleri... ders metinleri yer alıyor. Felsefenin halkla buluşması konusunda öncülük eden “Dünyanın anlamı, anlamın, kendiliğinden dünyada gerçekleşmemiş olmasıdır” diyen Felsefeci Uluğ Nutku'ya armağan edilen kitapta onun bayrağını taşıyan Zehragül Aşkın: “İnsan, kendi varlığını sürdürebilmek için yaşamını anlamlı kılmak zorundadır. Felsefeyi akademik ve kurumsal bir uygulamadan çok, bir yaşam tarzı olarak anlamaya çalışmak, yaşama ve yaşamın ana iskeletini oluşturan anlam sorunsalına ilişkin bir çerçeveye çizmeyi gerektirir. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: MELEK ERDENİZ, MANİSA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonehd@gmail.com

Bütün Dünya

T Ü R K S A N A T Ç I L A R

RUŞEN EŞREF YILMAZ

Yapıtlarında çocuklukla doğayı ele alan, zaman zaman portre çalışmalarını da yaparak oluşturduğu kompozisyonlarda güçlü bir anlatıma varmayı hedefleyen Ruşen Eşref Yılmaz: “Plastik kaygı, benim için hep ön plandadır.

Nesneler arasındaki ilişkiler benliğimden geçerek yaratılacak bir yorumla varılır. İzleklerimin içeriğini oluşturan görüngeler bütünlükle kurgusaldır.

Anlam oluşturarak imgesel bir derinliği yakaladığımda sanatsal gerçekliğe ulaştığımı düşünürüm. Doğaya hep dolaysız bir biçimde bakarım. Nesnelerin özlere inerek dış gerçekleri yadsımadan onların hakikatini ortaya çıkarmak, kendi tinsel varlığını yansıtmamın olanağı olur bana. Vaktin suları, ağaçlar, toprağın yalın derinliği, anlamı, içimde devinen “şeyler”dir. Onların hikayesine kendimi de katarak kendi biçimlerimi oluşturmaya çalışıyorum.”

ISSN 1301-7608

9 771301 760320